

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการ
ปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น

โดย
นางสาวสุตาพร รินสมปาน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรม
ท้องถิ่น

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE DEVELOPMENT OF CRITICAL READING ABILITY OF MATHAYOMSUKSA 3
STUDENTS BY ADAPTING THE INSTRUCTION MODEL BY APPLYING THE FOUR
NOBLE TRUTHS AND USING LOCAL LITERATURES

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Education (TEACHING THAI LANGUAGE)
Department of Curriculum and Instruction
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2019
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

58255311 : การสอนภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ, การปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทย โดยประยุกต์ใช้วิธีวิจัยสัจสีกับวรรณกรรมท้องถิ่น

นางสาว สุดาพร รินสมปาน: การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีวิจัยสัจสีกับวรรณกรรมท้องถิ่น อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชลธิชา หอมฟุ้ง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมี วิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบ การสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีวิจัยสัจสีกับวรรณกรรมท้องถิ่น และ 2) ศึกษาความคิดเห็นของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทย โดยประยุกต์ใช้วิธีวิจัยสัจสีกับวรรณกรรมท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่ม อย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบวัดความสามารถทางการอ่านอย่างมี วิจารณญาณ และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลโดย การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีวิจัยสัจสีกับ วรรณกรรมท้องถิ่นสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับ ใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีวิจัยสัจสีกับวรรณกรรมท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

58255311 : Major (TEACHING THAI LANGUAGE)

Keyword : THE CRITICAL READING, ADAPTING THE INSTRUCTION MODEL BY APPLYING THE FOUR NOBEL TRUTHS AND USING LOCAL LITERATURES

MISS SUDAPHON RINSOMPAN : THE DEVELOPMENT OF CRITICAL READING ABILITY OF MATHAYOMSUKSA 3 STUDENTS BY ADAPTING THE INSTRUCTION MODEL BY APPLYING THE FOUR NOBLE TRUTHS AND USING LOCAL LITERATURES THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR CHOLTICHA HOMFUNG, Ph.D.

The purposes of this research were to 1) compare the critical reading ability of Mathayomsuksa 3 students before and after using of Adapting the instruction model by applying the four Nobel truths and using local literatures, and 2) Study the student's opinions towards the Adapting the instruction model by applying the four Noble Truths and using local literatures. The sample were of 30 students Mathayomsuksa 3/1 of Suksasongkroh Bangkruai School, in Nonthaburi, in the second semester of the academic year 2018. The simple random sampling technique was employed for selecting the sample group and classroom was random unit. The research instruments were; Critical reading ability lesson plans, a pre and post-test of critical reading ability test and a questionnaire student's opinions. The data were analyzed by mean (\bar{x}), standard deviation (S.D.) and t-test dependent.

The result of this research were as follow:

1. The student's critical reading ability after using the Adapting the Instruction Model by Applying The Four Noble Truths and using local literatures higher than before the Adapting the Instruction Model by Applying The Four Noble Truths and using local literatures at .05 Level

2. The student's overall opinions towards the Adapting the instruction model by applying the four Nobel truths and using local literatures were at a high level.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชลธิชา หอมพุ่ม รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และรองศาสตราจารย์สมพร ร่วมสุข ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย รวมทั้งอาจารย์ ดร. อธิกมาส มากจ้อย ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์กัญญรัตน์ เวชศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ส่งผลให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุวรี ญาณปรีชาเศรษฐ อาจารย์ ดร. พัชรินทร์ สุริยวงศ์ อาจารย์กฤษณะ ลำทะแย ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือในการวิจัย สำหรับการทำให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการสอนภาษาไทยทุกท่านที่ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ และประสบการณ์อันมีค่าแก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณเจ้าของหนังสือ วารสาร เอกสาร และวิทยานิพนธ์ทุกเล่ม ที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ สาขาวิชาการสอนภาษาไทยทุกคนที่ให้คำแนะนำและให้กำลังใจตลอดมา

ขอขอบพระคุณผู้บริหาร ครู นักเรียนโรงเรียนศึกษาศาสตร์สงเคราะห์บางกรวย ที่ให้ความร่วมมืออย่างดีในการเก็บข้อมูลการวิจัย ส่งผลให้สามารถดำเนินการวิจัย จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณค่าหรือประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาแต่พระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ที่อบรมสั่งสอน แนะนำ ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจอย่างดีเสมอมา

สุตาพร รินสมปาน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
คำถามการวิจัย.....	8
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	9
สมมติฐานในการวิจัย.....	9
ขอบเขตการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	11
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	12
1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ...	14
2. เอกสารเกี่ยวกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ.....	22
3. รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่าน อย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ของ ชลธิชา หอมฟุ้ง.....	31

4. วรรณกรรมท้องถิ่น.....	35
5. นิทานพื้นบ้าน	46
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	63
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	72
1. วิธีและขั้นตอนการวิจัย	72
2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	74
3. การดำเนินการทดลอง.....	85
4. การวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล	86
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดี ไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น	87
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วย การปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น.....	89
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	92
สรุปผลการวิจัย	93
การอภิปรายผล	93
ข้อเสนอแนะ	97
รายการอ้างอิง	99
ภาคผนวก.....	105
ภาคผนวก ก	106
ภาคผนวก ข	129
ภาคผนวก ค	132
ประวัติผู้เขียน.....	161

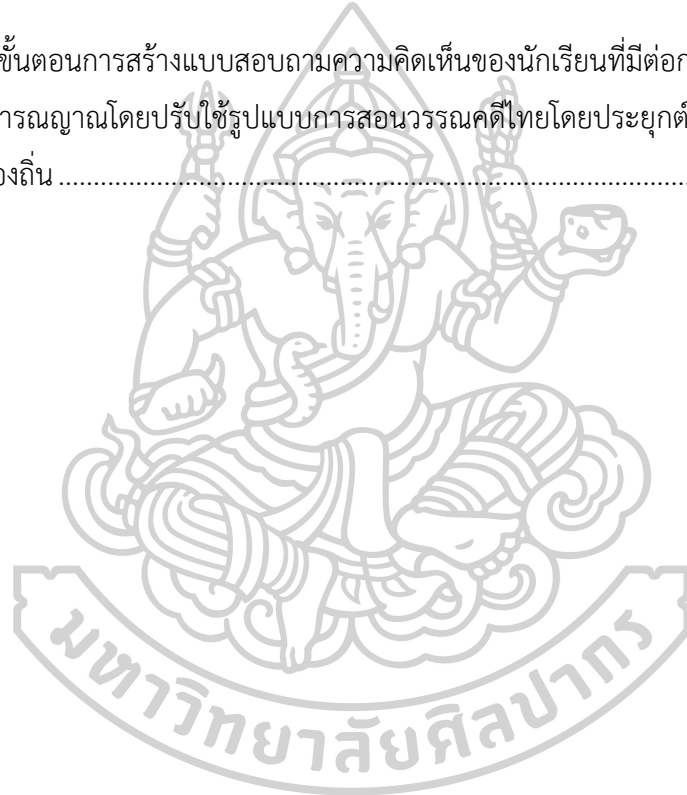
สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 เปรียบเทียบผลคะแนน O – NET รายวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.....	3
ตารางที่ 2 ตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน.....	15
ตารางที่ 3 โครงสร้างรายวิชาภาษาไทย รหัสวิชา 32102 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.....	20
ตารางที่ 4 กำหนดเนื้อหาและระยะเวลาในการทดลอง	75
ตารางที่ 5 ตารางวิเคราะห์ข้อสอบตามแนวคิดพุทธิพิสัยของบลูม	79
ตารางที่ 6 เกณฑ์การประเมินความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ.....	80
ตารางที่ 7 การแปลความหมายคำระดับความคิดเห็นของเบสต์ (Best, 1981: 190)	83
ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดย ประยุกต์ใช้วิธีสังสื่กับวรรณกรรมท้องถิ่น	87
ตารางที่ 9 คะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดี ไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสังสื่กับวรรณกรรมท้องถิ่น	88
ตารางที่ 10 ระดับความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการ ปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสังสื่กับวรรณกรรมท้องถิ่น.....	89
ตารางที่ 11 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการ เรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 1.....	107
ตารางที่ 12 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการ เรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 2.....	109
ตารางที่ 13 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการ เรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 3.....	111
ตารางที่ 14 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการ เรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 4.....	113

ตารางที่ 15 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 5.....	115
ตารางที่ 16 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 6.....	117
ตารางที่ 17 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 7.....	119
ตารางที่ 18 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 8.....	121
ตารางที่ 19 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 9.....	123
ตารางที่ 20 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแบบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วย การปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น	125
ตารางที่ 21 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น	126
ตารางที่ 22 ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 7 ข้อ..	128
ตารางที่ 23 ผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน	130

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	8
ภาพที่ 2 สรุปขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทย โดยประยุกต์ใช้วิธีสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลท้องถิ่น	78
ภาพที่ 3 สรุปขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ	82
ภาพที่ 4 สรุปขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การ อ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสังเคราะห์ วรรณกรรมท้องถิ่น	84

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเรากำลังใช้ชีวิตอยู่ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า อันส่งผลให้ข้อมูลต่างๆ เผยแพร่ไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งวิถีการดำเนินชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ นั้นมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว พลิกผัน รุนแรง และคาดไม่ถึง ซึ่งมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิต ฉะนั้นผู้เรียนควรมีวิจัยญาณในการรับข้อมูลต่างๆ ได้อย่างถูกต้องดังที่ วิจารณ์ พาณิช (2554: 10 – 16) ได้กล่าวถึงทักษะพื้นฐานที่สำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ว่าทักษะที่สำคัญคือการใช้วิจัยญาณ ซึ่งกระบวนการคิดอย่างมีวิจัยญาณทำให้เกิดการรับรู้ข้อมูลอย่างเท่าทันสื่อสารสนเทศที่จะพิสูจน์ยืนยันสิ่งที่ตนและสังคมอยากรู้ได้อย่างชาญฉลาด ไม่ถูกชวนเชื่อ ชักนำอย่างงมงาย สอดคล้องกับ ไสว พิกขาว (2555) ได้กล่าวถึงทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจัยญาณและปฏิบัติได้หลากหลาย นอกจากนี้ วิจารณ์ พาณิช (2555: 21) ได้อธิบายว่าการอ่านในยุคศตวรรษที่ 21 ผู้อ่านต้องอ่านเพื่อ “รู้ว่าคุณในสื่อเชื่อได้แค่ไหน รู้ว่าคุณในสื่อซ่อนอะไรไว้” ซึ่งก็คือการอ่านอย่างมีวิจัยญาณนั่นเอง ดังนั้น การอ่านอย่างมีวิจัยญาณจึงมีความสำคัญเพราะช่วยคัดกรองข้อมูลต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ฉะนั้น การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาความคิดอย่างมีวิจัยญาณแต่ก่อนที่จะพัฒนาความคิดอย่างมีวิจัยญาณได้ นักเรียนจะต้องผ่านกระบวนการอ่านเพื่อพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจัยญาณเสียก่อน

การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานในการพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน ทั้งความรู้ความสามารถในทักษะด้านภาษา เป็นการพัฒนาตนเองโดยไม่ต้องลงทุน การเรียนรู้ศิลปะวิทยาการทุกแขนง ทั้งทางด้านศิลปะ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ล้วนเริ่มต้นจากการอ่านทั้งสิ้น เมื่อการเรียนรู้เริ่มมาจากการอ่าน ข้อมูลที่ได้รับจากการอ่านสื่อต่าง ๆ นั้นย่อมมีมาก ฉะนั้น การอ่านไม่เพียงแต่เป็นการอ่านเพื่อเข้าใจความหมายของอักษรที่สื่อได้เท่านั้น แต่ยังสามารถพิจารณาแยกแยะข้อมูลที่จำเป็นในการประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันได้ด้วย เพราะโลกในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง เชื่อมโยงกัน ทำให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เราได้รับในแต่ละวันนั้นมีมาก มีทั้งข้อมูลที่มีประโยชน์ และไม่มีสาระแก่นสารในการใช้ดำรงชีวิต การอ่านอย่างมี

วิจารณ์ญาณจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะนอกจากการอ่านเพื่อทราบข้อเท็จจริงแล้วการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณยังสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการรับข้อมูลข่าวสารเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง ดังที่ พัฒจิรา จันทร์ดำ (2554: 12-13) ที่ได้กล่าวถึงการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณไว้ว่าการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณคือเมื่ออ่านแล้ว สามารถจับใจความหรือประเด็นของเรื่องได้เป็นอย่างดี รู้จักตีความและเก็บความเรื่องที่ได้ อ่านได้ โดยพยายามอ่านอย่างถี่ถ้วนและอ่านอย่างรวดเร็ว แต่พร้อมกันนั้นจะต้องกำหนด จุดจำเรื่องราวให้ได้ด้วย สอดคล้องกับ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2548: 8 – 10) ได้กล่าวถึงกระบวนการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ สรุปได้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณนั้นเป็นการอ่านขั้นสูงซึ่งผู้อ่านจะต้องมีความสามารถด้านการอ่าน เพราะการอ่านโดยใช้วิจารณ์ญาณ ทำให้เกิดปัญญา และสามารถใช้สันนิษฐานหาเหตุผลกับเรื่องที่ได้ว่าผิดหรือถูกอย่างไรได้ด้วย ดังนั้นการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ต่อคนทุกเพศทุกวัย เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมมีการติดต่อสื่อสารกันตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนที่อยู่ในวัยศึกษาหาความรู้ เพราะถ้านักเรียนมีทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณที่ดีแล้วจะสามารถกลั่นกรองข้อมูลที่มีประโยชน์จากสื่อที่ได้รับได้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้กำหนดตัวชี้วัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่านไว้ในสาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 7) นอกจากนี้ตัวชี้วัดในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้กำหนดให้นักเรียนฝึกอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณไว้ในตัวชี้วัดที่ 2. ในเรื่องการค้นหาใจความสำคัญ การวิเคราะห์วิจารณ์ ตีความและประเมินเรื่องราว ประเมินความถูกต้องและคุณค่าของข้อมูลและแนวคิดที่ได้จากงานเขียนอย่างหลากหลายเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิต รวมถึงได้กำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 ว่า เข้าใจความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย จับใจความสำคัญและรายละเอียดของสิ่งที่อ่าน แสดงความคิดเห็นและข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านและเขียน กรอบแนวคิด ผังความคิด ย่อความ เขียนรายงานจากสิ่งที่อ่านได้ วิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล ลำดับความอย่างมีขั้นตอนและความเป็นไปได้ของเรื่องที่อ่าน รวมทั้งประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่ใช้สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน ทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณนั้นนับเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะเป็นเป้าหมายให้นักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ มีทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิต เพราะทักษะในการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณจะช่วยให้ นักเรียนรู้จักทำความเข้าใจ นำไปใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า ตัดสินใจอย่างเหมาะสม สมเหตุสมผล กับเรื่องราวเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการเรียนต่อในสาขาใด หรือใช้ในการทำงานประกอบอาชีพในอนาคต

แม้ว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีความสำคัญมากและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้กำหนดตัวชี้วัดด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้แล้วก็ตาม แต่จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่มีการสำรวจการอ่านหนังสือของคนไทยในทุกรอบ 2 ปีครั้งล่าสุดที่สำรวจคือปี 2561 ถึงพฤติกรรมการอ่านหนังสือของคนไทยพบว่า ประชากรอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป มีอัตราการอ่านร้อยละ 61.2 เมื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจในปี 2558 พบว่ามีอัตราการอ่านร้อยละ 60.2 อัตราการอ่านเพิ่มขึ้นเล็กน้อย และเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตามวัยพบว่า กลุ่มวัยเด็กและเยาวชนมีอัตราการอ่านสูงใกล้เคียงกันคือร้อยละ 89.7 รองลงมาคือกลุ่มวัยทำงาน ร้อยละ 81.1 และต่ำสุดคือ กลุ่มวัยสูงอายุ ร้อยละ 52.2 และเมื่อเปรียบเทียบกับผลการอ่านของประชากรทุกกลุ่มวัยพบว่าปี 2561 การอ่านของประชากรทุกกลุ่มวัยเพิ่มขึ้นเล็กน้อย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561: 13 -20) แม้ว่าอัตราการอ่านของประชากรจะเพิ่มขึ้นแต่เพิ่มในอัตราที่น้อยการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะต้องใช้ความสามารถในการอ่านที่มากขึ้นเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ให้ครอบคลุมดังนั้นจำเป็นต้องอ่านให้มีความรู้เพียงพอในการวิเคราะห์อย่างรอบด้าน และจากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินัยพื้นฐาน (O-NET) รายวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในปี พ.ศ. 2558 – 2559 ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบผลคะแนน O – NET รายวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตารางคะแนน	คะแนนเต็ม	คะแนนของโรงเรียน	คะแนนระดับจังหวัด	คะแนนระดับประเทศ
ปี 2558	100	43.00	50.46	47.53
ปี 2559	100	40.39	49.19	46.36

ที่มา : งานบริหารวิชาการ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย, “รายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2558 – 2559.”

จากตารางที่ 1 พบว่าในปี พ.ศ. 2558 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย มีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยระดับโรงเรียนเท่ากับ 43.00 และในปี 2559 คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยระดับโรงเรียนเท่ากับ 40.39 น้อยกว่า ปี 2558 รวมถึงคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย ยังมีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าคะแนนระดับจังหวัดและระดับประเทศ สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำลง และจากการสอบถามคณะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย จำนวน 8 คน (นวรรตน์ ดอกบัว, 2559; ขวัญยืน ชิลคอทท์, 2559; จันทน์ทิพย์ ไวสุ์ศึก, 2559; น้อมจิตต์ บุชาตระกูล, 2559; กาญจนา ศรสวรรณ, 2559; ลัดดา คงทน, 2559; นุลักษณ์ ทองติตรัมย์, 2559; เสริมศักดิ์ โพธิ์สิน, 2559) เกี่ยวกับปัญหาการสอนอ่านภาษาไทย พบว่านักเรียนมีปัญหาด้านการอ่าน เนื่องจากไม่สนใจเรื่องที่อ่าน ความจดจ่อในการอ่านเรื่องราวนั้นมีน้อย ไม่มีสมาธิในการอ่านทำให้ไม่สามารถจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ วิจรรณเรื่องราวต่าง ๆ ได้ สำหรับด้านครูพบว่าการใช้เทคนิควิธีการสอนนั้น บางอย่างไม่เหมาะสมกับเรื่องที่สอนทำให้ผลการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ทำให้นักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาทักษะในหลาย ๆ ด้านเท่าใดนัก สอดคล้องกับที่ สุนันท์ ประสานสอน (2544 : 5) กล่าวว่าการสอนการอ่านในสภาพจริงครูบางส่วนไม่เข้าใจวิธีการสอนอ่านอย่างแท้จริง จึงไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในการอ่านได้เพียงพอ นักเรียนจึงขาดการฝึกฝนทักษะด้านการคิดการวิเคราะห์ วิจรรณ ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญในการสอนอ่าน ทำให้การอ่านไม่มีประสิทธิภาพ

การสอนให้นักเรียนสามารถอ่านอย่างมีวิจรรณญาณได้จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง และครูผู้สอนต้องมีเทคนิควิธีสอนที่มีประสิทธิภาพ กระตุ้นให้นักเรียนรู้จักการวิเคราะห์ วิจรรณ และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวันได้โดยการสรุปความรู้ด้วยตนเอง ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543: 31) ได้กล่าวว่า

กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มาจากนักเรียนจะมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน กระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การกระตุ้นความรู้เดิมของนักเรียน ทำให้นักเรียนได้รับข้อมูลใหม่ด้วยการแสวงหารวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ทำให้เกิดความเข้าใจและสรุปได้ความรู้ที่ได้ด้วยตนเอง แสดงออกถึงสิ่งที่ค้นพบด้วยวิธีการต่าง ๆ

การสอนอ่านอย่างมีวิจรรณญาณสามารถอ่านผ่านสื่อได้หลายรูปแบบ เช่นวรรณคดี วรรณกรรม สารคดี ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลางมาใช้เป็นสื่อกลางในการอ่าน เนื่องจากวรรณกรรมท้องถิ่นมีรูปแบบที่ไม่ซับซ้อนอ่านเข้าใจง่ายเนื้อเรื่องสนุกสนาน เป็นเรื่องที่คุณเรียนยังไม่เคยเรียนรู้มาก่อนและเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาคกลางของไทย อันเกี่ยวข้องกับภูมิภาคที่นักเรียนอาศัยอยู่ จึงทำให้นักเรียนสนใจอ่านมากขึ้น อีกทั้งวรรณกรรมท้องถิ่นยังมีการดำเนินเรื่อง มีตัวละครที่สามารถวิเคราะห์เพื่อนำข้อคิดไปบูรณาการในชีวิตจริงได้

วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลางนั้น มีทั้งวรรณกรรมท้องถิ่นที่เป็นมุขปาฐะ และวรรณกรรมที่เป็นลายลักษณ์อักษร ในที่นี้ผู้วิจัยจะใช้วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลางที่เป็นลายลักษณ์อักษร วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลางส่วนมาก เป็นวรรณกรรมประเภทนิทาน กลอนสวด ซึ่งมีเนื้อเรื่องสนุกสนานให้ความเพลิดเพลิน เกี่ยวกับเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ มีคติสอนใจ สามารถอ่านแล้วเข้าใจง่าย

ดังที่ ปทีป ชุมพล (2549: 69) ได้กล่าวถึงเนื้อหาของวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลางที่นิยมอ่านไว้ว่า มักจะเป็นเรื่องที่ สนุกสนาน เพลิดเพลิน มีคติสอนใจ ฉันทลักษณ์ไม่ซับซ้อนเหมาะกับการอ่านทำนองเสนาะในที่ชุมชน เนื้อเรื่องและฉันทลักษณ์สามารถนำมาเป็น “ต้นบท” ของการแสดงได้ และสำนวนโวหารเรียบง่าย

นอกจากนี้วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลางยังมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับคำสอน เป็นนิทานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นเป็นเรื่องราวใกล้ตัวที่นำมาเป็นคำสอนอันเกี่ยวกับประเพณีการดำเนินชีวิตวัฒนธรรมของคนพื้นถิ่นภาคกลางที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ความเชื่อเรื่องกรรม การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดังที่ สุกัญญา สุจฉายา (2555 : 178 – 179) ได้กล่าวถึงแนวคิดของวรรณคดีนิทานไทยที่พบเห็นบ่อย ๆ คือ แนวคิดเรื่องกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แนวคิดเรื่อง ไตรลักษณ์ เรื่องความไม่เที่ยง แนวคิดเรื่องทุกข์อันเกิดจากการพลัดพรากจากสิ่งที่เป็นที่รัก และแนวคิดเรื่องความกตัญญู แนวคิดเรื่องกรรมเป็นแนวคิดสำคัญในวรรณคดีนิทานไทยเคียงคู่กับแนวคิดเรื่องสุข-ทุกข์ ดังนั้นจึงกล่าวสรุปได้ว่า วรรณกรรมท้องถิ่นมีความเกี่ยวข้องกับการสอนอย่างแยบยลโดยนำความเชื่อด้านพระพุทธศาสนามาสอดแทรกในวรรณกรรมท้องถิ่นผ่านพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงออกในเรื่องว่าได้รับผลอย่างไรหากกระทำเช่นนั้น

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้วิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ และได้ศึกษารูปแบบการสอน แผนการสอน ตัวอย่างแบบทดสอบ มาหลายเรื่อง เช่น งานวิจัยของ เกศรินทร์ หาญดำรงรักษ์ (2555) เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ชุดการสอน ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาชุดการสอนโดยใช้บทความ เรื่องสั้นและโฆษณามาใช้ในการทำชุดการสอนนอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ ณิชชาพัฒน์ ไชเสนาบดีนทร์ (2557) เรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้บทความ วิเคราะห์ บทความวิจารณ์ บทความโน้มน้าวใจ มาฝึกให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ ใจความหลัก จุดประสงค์ น้ำเสียง ภาษา ข้อเท็จจริงข้อคิดเห็นของบทความ สอดคล้องกับ พรรณิการ์ สมัคร (2557) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้การอ่านแบบ SQ3R, รวมถึงงานวิจัยของ พรศิริ สันทัดรบ (2557) ได้วิจัยเรื่อง ผลของการใช้คำถามระดับสูงที่มีต่อความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและความคงทนในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และศิริพร ศรีสุวรรณ (2557) งานวิจัยเรื่อง การศึกษาความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคหมวกหกใบ ซึ่งงานวิจัยที่กล่าวถึงทั้งหมดสามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยของ ชลธิชา หอมพุ่ม (2557) เรื่อง การพัฒนารูปแบบ การสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมี วิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต พบว่ารูปแบบการ สอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ และการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต นั้นแสดงให้เห็นว่าการอ่านอย่างมี วิจารณ์ญาณกับอริยสัจสี่เป็นสิ่งที่มีความเชื่อมโยงกันในการใช้เหตุผลและทำให้ผลสัมฤทธิ์ของ นักศึกษาสูงขึ้นได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่ปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ โดยใช้สื่อการสอน เป็นวรรณกรรม ท้องถิ่นภาคกลางซึ่งเนื้อหาเป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียนและเป็นวรรณกรรมที่แฝงความเชื่อด้านศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในพื้นที่นั้นมาใช้เป็นบทอ่านในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการปรับใช้ รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่ กับ วรรณกรรมท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการและแนวคิดต่าง ๆ คือ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน วรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่ของ ชลธิชา หอมพุ่ม คุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่นและการอ่าน อย่างมีวิจารณ์ญาณ ดังนี้

แนวคิดอริยสัจสี่เป็นหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา อันประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค โดยนำมาใช้ในการคิดที่เป็นเหตุและเป็นผล เป็นไปตามเหตุผล สืบสาวจากผลไปหาเหตุ แล้วแก้ไขที่เหตุ ชลธิชา หอมพุ่ม ได้กำหนดกระบวนการเรียนการสอนมี 7 ขั้นตอนคือ 1) ไร่้ความ สนใจ 2) อ่านวรรณคดี 3) วิเคราะห์ความขัดแย้ง 4) วิเคราะห์สาเหตุ 5) ค้นหาวิธีแก้ไข 6) ผลของ การแก้ปัญหา 7) สรุปและประเมินผล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลท้องถิ่นภาคกลางประเภทนิทานพื้นบ้านมาใช้เป็นบทอ่านในการวิจัยซึ่ง วรรณกรรมท้องถิ่นที่มีมาแต่เดิมของภาคกลาง ข้อมูลท้องถิ่นภาคกลางเป็นข้อมูลใกล้ตัวนักเรียน เพราะเป็นข้อมูลในภูมิภาคที่นักเรียนอาศัยอยู่ เป็นเรื่องที่มีเนื้อหาสนุกสนาน น่าติดตาม ใช้ภาษา ง่ายๆ อีกทั้งเป็นเรื่องที่ยังไม่เคยอ่านทำให้นักเรียนมีความสนใจอ่าน โดยคัดเลือกเรื่องที่มีเนื้อหาและ ความยาวของเรื่องที่เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน เป็นเรื่องที่มีปัญหาใช้สำนวนภาษาที่เข้าใจ ง่าย มีข้อคิดคติสอนใจ ให้สอดคล้องกับลักษณะของหนังสือสำหรับเด็กเนื้อหาของหนังสือต้องมีความ เหมาะสมกับช่วงวัย ระดับชั้น และความสนใจของเด็กมีความสนุกสนานมีการดำเนินเรื่องน่าสนใจ มี แก่นเรื่องหรือวัตถุประสงค์ชัดเจน เนื้อหาสำหรับวัยรุ่นน่าจะมีความคิดรวบยอดมากกว่าหนึ่งก็ได้

รูปแบบเนื้อหาที่มีความชัดเจน ขนาดของอักษรเหมาะสมสำนวนภาษาในหนังสือเด็กต้องเป็นภาษาที่
ง่ายถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของภาษา

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือก วรรณกรรมท้องถิ่น 9 เรื่อง คือ 1) พระเจ้าสายน้ำผึ้ง-พระ
นางสร้อยดอกหมาก 2) เตาสามโคก 3) สัตว์ทั้งสี่ 4) ท้าวภกชนาก 5) ดงแม่นางเมือง 6) ดำนานไกร
ทอง 7) ดำนานวัดพระนอนจักรสีห์ 8) เสอให้ 9) ย่องเข้า มาใช้เป็นบทอ่านการอ่านอย่างมี
วิจารณญาณ โดยหลักการคัดเลือกวรรณกรรมที่เป็นบทอ่านนั้น เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลางที่
นักเรียนอาศัยอยู่ มีเนื้อหาเข้าใจง่ายตัวละครน้อย เรื่องที่นักเรียนไม่เคยเรียนในชั้นเรียนมาก่อนทำให้
มีความน่าสนใจในบทอ่าน มีปมปัญหาชัดเจนเหมาะสำหรับการสอนการอ่านในช่วงวัยของนักเรียน
โดยผู้อ่านจะต้องรู้จักใคร่ครวญ พิจารณาเรื่องทีอ่านอย่างละเอียดลึกซึ้งในด้านต่าง ๆ เป็นการอ่านที่
ต้องอาศัยความสามารถในการคิดหาเหตุผลประกอบ ซึ่งจะมีความสอดคล้องกับรูปแบบการสอน
วรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสายสี่เนื่องจากรูปแบบการสอนดังกล่าวเน้นวิธีการอ่านอย่างมี
วิจารณญาณ

จากการศึกษารูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสายสี่เพื่อส่งเสริม
ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับ
ปริญญาบัณฑิตข้างต้น ผู้วิจัยได้ปรับขั้นตอนของรูปแบบการสอนมาสู่ขั้นตอนการสอนของผู้วิจัย ดังนี้
ขั้นที่ 1 กระตุ้นการเรียนรู้ ปรับมาจากขั้นเร้าความสนใจ ขั้นที่ 2 พากเพียรการอ่าน ปรับมาจากอ่าน
วรรณคดี ขั้นที่ 3 ผสานกลุ่มสร้างสรรค์ ปรับมาจากวิเคราะห์ความขัดแย้ง วิเคราะห์สาเหตุ ค้นหา
วิธีแก้ไข ผลของการแก้ปัญหา โดยมีกิจกรรมย่อย 6 ขั้นตอนดังนี้

- 1) ปัญหาคืออะไร ปรับมาจาก วิเคราะห์ความขัดแย้ง
- 2) ส่งผลให้เป็นเช่นนี้ ปรับมาจาก วิเคราะห์สาเหตุ
- 3) ยุติด้วยวิธี ปรับมาจาก ค้นหาวิธีแก้ไข
- 4) ชี้ผลกระทบอย่างไร ปรับมาจาก ผลของการแก้ไขปัญหา
- 5) สมมติให้เป็นฉนั้น ปรับจากค้นหาวิธีแก้ไข
- 6) ค่านันต์ประยุกต์ใช้ ปรับมาจาก ผลของการแก้ไขปัญหา

ขั้นที่ 4 แบ่งปันการเรียนรู้ และขั้นที่ 5 สู่สรุปและประเมินผล ปรับมาจาก สรุปและ
ประเมินผล ซึ่งสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

คำถามการวิจัย

1. ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่นมีความสามารถสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้หรือไม่
2. นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น

สมมติฐานในการวิจัย

ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่นสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 2 ห้องเรียน มีนักเรียน 60 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 1 ห้องเรียน ได้มาจากรีธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ได้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 30 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น

การจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น

ตัวแปรตาม

1) ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
2) ความคิดเห็นของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น

3. เนื้อหา

กำหนดขอบเขตการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยเนื้อหาที่ใช้สอนเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระ

การเรียนรู้ภาษาไทยสาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐานที่ 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด เพื่อนำใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน และพิจารณาตัวชี้วัดในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตัวชี้วัดที่ 3. ระบุใจความสำคัญและรายละเอียดของข้อมูลที่สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน 8. วิเคราะห์เพื่อแสดงความคิดเห็นโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน 9. ตีความและประเมินคุณค่าแนวคิดที่ได้จากงานเขียนอย่างหลากหลาย เพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาชีวิต โดยบทอ่านที่นำมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้แก่ วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง จำนวน 9 เรื่อง คือ 1) พระเจ้าสายน้ำผึ้ง-พระนางสร้อยดอกหมาก 2) เตาสามโคก 3) สัตว์ทั้งสี่ 4) ท้าวกกขนาก 5) ดงแม่นางเมือง 6) ตำนานไกรทอง 7) ตำนานวัดพระนอนจักรสีห์ 8) เส้าไห้ 9) ย่องเข้

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ผู้วิจัยทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ใช้เวลาในการทดลองสอนทั้งหมด 3 สัปดาห์ จำนวน 9 ชั่วโมง ชั่วโมงละ 50 นาที โดยแบ่งเนื้อหาออกมาเป็น 9 เรื่อง เรื่องละ 1 ชั่วโมง และใช้เวลาในการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนอย่างละ 1 ชั่วโมง รวมเป็น 11 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่ หมายถึง ขั้นตอนการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่ ที่พัฒนาขึ้นโดย ชลธิชา หอมพุ่ม (2557) มีขั้นตอนการสอน 7 ขั้นตอน คือ 1) ชั้นเร้าความสนใจ 2) อ่านวรรณคดี 3) วิเคราะห์ความขัดแย้ง 4) วิเคราะห์สาเหตุ 5) ค้นหาวิธีแก้ไข 6) ผลของการแก้ปัญหา และ 7) สรุปและประเมินผล

2. การปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น หมายถึง ขั้นตอนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ที่ผู้วิจัยปรับมาจากรูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่ ด้วยการปรับขั้นตอนการสอนเป็น 5 ขั้น ดังนี้ 1) กระตุ้นการเรียนรู้ 2) พากเพียรการอ่าน 3) ผสานกลุ่มสร้างสรรค์ โดยมีกิจกรรมย่อย คือ ปัญหาคืออะไร ส่งผลให้เป็นเช่นนี้ ยุติด้วยวิธี ชี้กระทบผลอย่างไร สมมติให้เป็นฉัน ค่าอนันต์ประยุกต์ใช้ 4) แบ่งปันเรียนรู้ และ 5) สรุปและประเมินผล

3. วรรณกรรมท้องถิ่น หมายถึง ผลงานการสร้างสรรควรรณกรรมงานเขียนที่เป็นของท้องถิ่นใด ท้องถิ่นหนึ่ง ในงานวิจัยนี้ใช้วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง ประเภท นิทาน จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ 1) พระเจ้าสายน้ำผึ้งพระนางสร้อยดอกหมาก 2) เตาสามโคก 3) สัตว์ทั้งสี่ 4) ท้าวกกขนาก 5) ดงแม่นางเมือง 6) ตำนานไกรทอง 7) ตำนานวัดพระนอนจักรสีห์ 8) เส้าไห้ 9) ย่องเข้

4. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง เมื่ออ่านวรรณกรรมแล้วสามารถบอกใจความสำคัญของวรรณกรรม พิจารณาจุดประสงค์และข้อคิดของผู้เขียน สามารถ

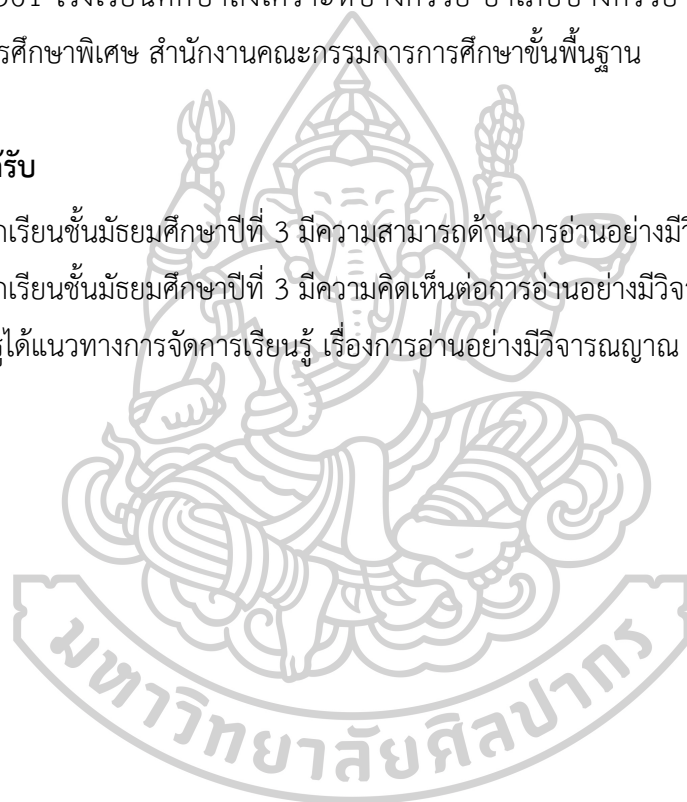
วิเคราะห์ วิจัย วิจารณ์ ประเมินค่า ของเรื่องทีอ่านได้อย่างมีเหตุผลรวมถึงเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาอย่างสมเหตุสมผลซึ่งวัดจากการทำแบบทดสอบการวัดการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. ความคิดเห็นของนักเรียน หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น ในด้านการจัดกิจกรรม บรรยากาศการเรียนรู้และประโยชน์ที่ได้รับ โดยวัดจากการทำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6. นักเรียน หมายถึง ผู้เรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่สูงขึ้น
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความคิดเห็นต่อการอ่านอย่างมีวิจารณญาณดีขึ้น
3. ครูได้แนวทางการจัดการเรียนรู้ เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและคำอธิบายรายวิชา

- 1.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้
- 1.2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง
- 1.3 คุณภาพผู้เรียน
- 1.4 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย
- 1.5 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2. เอกสารเกี่ยวกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

- 2.1 ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
- 2.2 ความสำคัญของการอ่าน
- 2.3 ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
- 2.4 จุดมุ่งหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
- 2.5 ประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

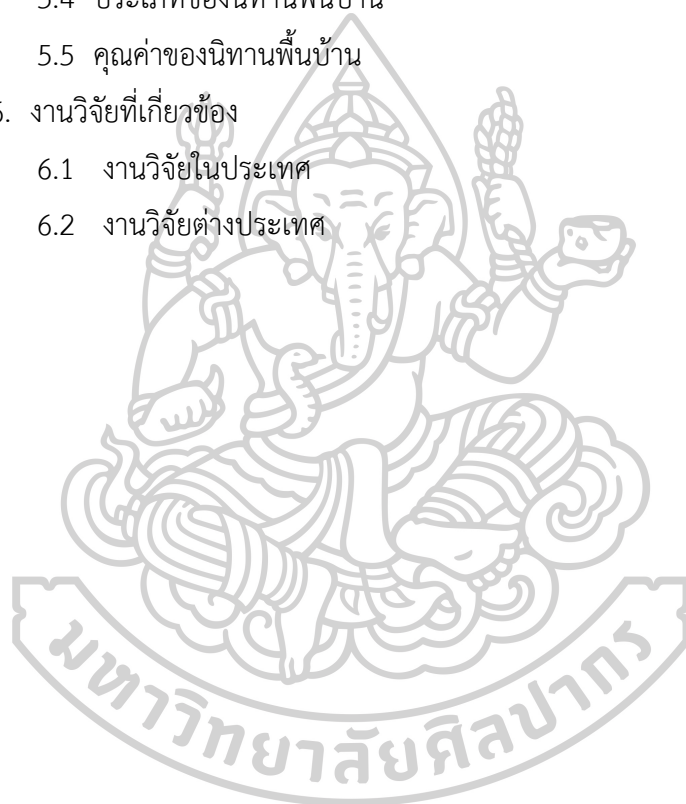
3. รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

- 3.1 หลักการ
- 3.2 แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอน
- 3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างอริยสัจสี่กับความสามารถด้านการอ่านอย่างมี
วิจารณญาณ
- 3.4 ขั้นตอนการสอนและการปรับใช้รูปแบบการสอน

4. เอกสารเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น

- 4.1 ความหมายของวรรณกรรมท้องถิ่น

- 4.2 ลักษณะของวรรณกรรมท้องถิ่น
- 4.3 ประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่น
- 4.4 ประโยชน์ของวรรณกรรมท้องถิ่น
- 5. นิทานพื้นบ้าน
 - 5.1 ความหมายของนิทานพื้นบ้าน
 - 5.2 ความสำคัญของนิทานพื้นบ้าน
 - 5.3 ลักษณะของนิทานพื้นบ้าน
 - 5.4 ประเภทของนิทานพื้นบ้าน
 - 5.5 คุณค่าของนิทานพื้นบ้าน
- 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

1.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 41-47) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐานที่ ท 1.1. ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐานที่ ท 2.1. ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐานที่ ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิดและความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษา และพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

1.2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

ผู้วิจัยสนใจพัฒนา สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท.1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่านโดยพิจารณาตัวชี้วัดในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังนี้

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด เพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม. 3	1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองได้ถูกต้องและเหมาะสมกับเรื่องที่อ่าน	การอ่านออกเสียง ประกอบด้วย บทร้อยแก้วที่เป็นบทความทั่วไปและบทความปกิณกะ บทร้อยกรอง เช่น กลอนบทละคร กลอนเสภา กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบัง 16 และโคลงสุภาพ
ม. 3	2. ระบุความแตกต่างของคำที่มีความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย 3. ระบุใจความสำคัญและรายละเอียดของข้อมูลที่สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน 4. อ่านเรื่องต่าง ๆ แล้วเขียนกรอบแนวคิดผังความคิด บันทึกย่อความและรายงาน 5. วิเคราะห์ วิจารณ์ และประเมินเรื่องที่อ่านโดยใช้กลวิธีการเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ดีขึ้น 6. ประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่สนับสนุนเรื่องที่อ่าน 7. วิจารณ์ความสมเหตุสมผล การลำดับความและความเป็นไปได้ของเรื่อง 8. วิเคราะห์เพื่อแสดงความคิดเห็นโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน	การอ่านจับใจความจากสื่อต่าง ๆ เช่น วรรณคดีในบทเรียน ข่าวและเหตุการณ์สำคัญ บทความ บันเทิงคดี สารคดีเชิงประวัติ ตำนาน งานเขียนเชิงสร้างสรรค์ เรื่องราวจากบทเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม. 3	9. ตีความและประเมินคุณค่า และแนวคิดที่ได้จากงานเขียนอย่างหลากหลายเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิต	การอ่านตามความสนใจเช่น หนังสืออ่านนอกเวลา หนังสืออ่านตามความสนใจและตามวัยของนักเรียน หนังสืออ่านที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนด
ม. 3	10. มีมารยาทในการอ่าน	มีมารยาทในการอ่าน

การวิจัยครั้งนี้ที่ผู้วิจัยจะพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณซึ่งตรงกับตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน จำนวน 3 ข้อ คือ

ข้อที่ 3. ระบุใจความสำคัญและรายละเอียดของข้อมูลที่สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน

ข้อที่ 8. วิเคราะห์เพื่อแสดงความคิดเห็นโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน

ข้อที่ 9. ตีความและประเมินคุณค่าและแนวคิดที่ได้จากงานเขียนอย่างหลากหลายเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาชีวิต

1.3 คุณภาพผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณภาพผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังนี้

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะได้ถูกต้อง เข้าใจความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย จับใจความสำคัญและรายละเอียดของสิ่งที่อ่าน แสดงความคิดเห็นและข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และเขียนกรอบแนวคิด ผังความคิด ย่อความ เขียนรายงานจาก สิ่งที่อ่านได้ วิเคราะห์ วิจัย อย่างมีเหตุผล ลำดับความอย่างมีขั้นตอนและความเป็นไปได้ของเรื่องที่อ่าน รวมทั้งประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน

เขียนสื่อสารด้วยลายมือที่อ่านง่ายชัดเจน ใช้ถ้อยคำได้ถูกต้องเหมาะสมตามระดับภาษา เขียนคำขวัญ คำคม คำอวยพรในโอกาสต่าง ๆ โฆษณา คติพจน์ สุนทรพจน์ ชิวประวัติ อัตชีวประวัติ และประสบการณ์ต่าง ๆ เขียนย่อความ จดหมายกิจธุระ แบบกรอกสมัครงาน เขียนวิเคราะห์ วิจัย และแสดงความรู้ความคิดหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล ตลอดจนเขียนรายงานการศึกษาค้นคว้า และเขียนโครงการ

พูดแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจาร์ณ ประเมินสิ่งที่ได้จากการฟังและดู นำข้อคิดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน พูตรายงานเรื่องหรือประเด็นที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ มีศิลปะในการพูด พูดในโอกาสต่าง ๆ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และพูดโน้มน้าวอย่างมีเหตุผลน่าเชื่อถือ รวมทั้งมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด

เข้าใจและใช้คำราชาศัพท์ คำบาลีสันสกฤต คำภาษาต่างประเทศอื่น ๆ คำทับศัพท์ และศัพท์บัญญัติในภาษาไทย วิเคราะห์ความแตกต่างในภาษาพูด ภาษาเขียน โครงสร้างของประโยครวม ประโยคซ้อน ลักษณะภาษาที่เป็นทางการ กึ่งทางการและไม่เป็นทางการ และแต่งบทร้อยกรองประเภท กลอนสุภาพ กาพย์ และโคลงสี่สุภาพ

สรุปเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน วิเคราะห์ตัวละครสำคัญ วิถีชีวิตไทย และคุณค่าที่ได้รับจากวรรณคดีวรรณกรรมและบทอาขยาน พร้อมทั้งสรุปความรู้ข้อคิดเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ผู้วิจัยได้วิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสัจสี ร่วมกับข้อมูลท้องถิ่น โดยสอดคล้องกับคุณภาพผู้เรียนด้านการอ่านกับความสามารถแสดงความคิดเห็นได้แย้ง วิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและสอดคล้องกับด้านวรรณคดีวรรณกรรมที่สามารถนำข้อคิดไปใช้ได้ เพื่อให้เกิดทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เพิ่มมากขึ้น

1.4 หลักสูตรโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย ได้จัดทำหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามแนวการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2555 ดังนี้

หลักสูตรโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย พุทธศักราช 2555

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย	กลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐาน
รหัสวิชา/รายวิชา ท23102	จำนวน 1.5 หน่วยกิต
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2	เวลาเรียน 60 คาบ /ภาคเรียน

ศึกษาหลักการอ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองประเภทกลอนและบทละคร และกลอนเสภาระบุความแตกต่างของคำที่มีความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย ระบุใจความสำคัญและรายละเอียดของข้อมูลที่สนับสนุนเรื่องที่อ่าน อ่านเรื่องต่าง ๆ แล้วเขียนกรอบแนวคิด ผังความคิด บันทึกย่อความ และรายงานวิเคราะห์ วิจาร์ณและประเมินเรื่องที่อ่านโดยใช้กลวิธีการ

เปรียบเทียบประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่ใช้สนับสนุนเรื่องที่อ่าน วิเคราะห์สมเหตุสมผล การลำดับความและความเป็นไปได้ของเรื่อง วิเคราะห์เพื่อแสดงความคิดเห็นโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านตีความ และประเมินคุณค่าและแนวคิดที่ได้จากงานเขียนอย่างหลากหลาย เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิต เขียนข้อความโดยใช้ถ้อยคำได้ถูกต้องตามระดับของภาษา เขียนย่อความ เขียนจดหมายกิจธุระ เขียนอธิบาย ชี้แจง แสดงความคิดเห็นหรือโต้แย้งในเรื่องต่าง ๆ พูดในโอกาสต่าง ๆ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ พูดโน้มน้าว โดยนำเสนอหลักฐานตามลำดับเนื้อหาอย่างมีเหตุผลน่าเชื่อถือ วิเคราะห์โครงสร้างประโยคซับซ้อน วิเคราะห์ระดับภาษา วิเคราะห์วิถีไทยและคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน สรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่าน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ท่องจำและบอกคุณค่าบทอาขยานที่กำหนดและ บทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจและนำไปใช้อ้างอิงโดยใช้กระบวนการทางภาษา กระบวนการสื่อสาร (ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน ทักษะการฟัง ทักษะการดู และ ทักษะการพูด) กระบวนการคิด กระบวนการแสวงหาความรู้ และกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความรู้ ความคิด ความเข้าใจ และทักษะในการสื่อสาร มีความสามารถในการใช้ภาษาเห็นคุณค่าและความสำคัญของภาษาไทย นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีมารยาทในการอ่าน การเขียน การฟัง การดูและการพูด มีนิสัยรักการอ่าน มีจริยธรรม คุณธรรมที่พึงประสงค์

ตัวชี้วัด

ท 1.1	ม.3/1 , 3/2 ,3/3 , 3/5 , 3/6 , 3/7 , 3/8 , 3/9 , 3/10
ท 2.1	ม.3/1 , 3/4 , 3/5 , 3/6 , 3/7 , 3/10
ท 3.1	ม.3/4 , 3/5 ,3/6
ท 4.1	ม.3/2 , 3/3
ท 5.1	ม.3/2 , 3/3 ,3/4

รวม 24 ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใช้ทั้งหมด 24 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดนี้ครอบคลุมทั้ง 5 สารการเรียนรู้แกนกลางตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยคำอธิบายตัวชี้วัดในแต่ละข้อมีดังนี้

ตัวชี้วัด

1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วบทร้อยกรองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับเรื่องที่อ่าน
2. ระบุความแตกต่างของคำที่มีความหมายตรงและความหมายโดยนัย
3. ระบุใจความสำคัญและรายละเอียดของข้อมูลที่สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน

4. อ่านเรื่องต่าง ๆ แล้วเขียนกรอบแนวความคิด ผังความคิด บันทึกลงย่อความ และรายงาน

5. วิเคราะห์วิจารณ์ความสมเหตุสมผล การลำดับความ และความเป็นไปได้ของเรื่อง

6. ประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่ใช้สนับสนุนในเรื่องที่อ่าน

7. วิเคราะห์วิจารณ์ความสมเหตุสมผล การลำดับความ และความเป็นไปได้ของเรื่อง

8. วิเคราะห์เพื่อแสดงความคิดเห็นโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน

9. ตีความและประเมินคุณค่า และแนวคิดที่ได้จากงานเขียนอย่างหลากหลายเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาชีวิต

10. มีมารยาทในการอ่าน

11. เขียนข้อความโดยใช้ถ้อยคำได้ถูกต้องตามระดับภาษา

12. เขียนย่อความ

13. เขียนจดหมายกิจธุระ

14. เขียนอธิบาย ชี้แจง แสดงความคิดเห็นและโต้แย้งอย่างมีเหตุผล

15. เขียนวิเคราะห์ วิวิจารณ์ และแสดงความรู้ ความคิดเห็น หรือโต้แย้งในเรื่องต่าง ๆ

16. มีมารยาทในการเขียน

17. พูดในโอกาสต่าง ๆ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์

18. พูดโน้มน้าวโดยนำเสนอหลักฐานตามลำดับเนื้อหาอย่างมีเหตุผลและน่าเชื่อถือ

19. มีมารยาทในการฟัง การดู และการพูด

20. วิเคราะห์โครงสร้างประโยคที่ซับซ้อน

21. วิเคราะห์ระดับของภาษา

22. วิเคราะห์วิถีไทยและคุณค่าจากวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน

23. สรุปความรู้และข้อคิดเห็นจากการอ่านเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

24. ท่องจำและบอกคุณค่าบทอาขยานที่ตามที่กำหนด และบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจและนำไปใช้อ้างอิง

งานวิจัยที่ผู้วิจัยพัฒนานี้จะใช้ตัวชี้วัดสถานศึกษาข้อที่ 3 คือระบุมุ่งความสำคัญและรายละเอียดของข้อมูลที่สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน ข้อที่ 8 วิเคราะห์เพื่อแสดงความคิดเห็นโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ข้อที่ 9 ตีความและประเมินคุณค่า และแนวคิดที่ได้จากงานเขียนอย่างหลากหลายเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาชีวิตและ ข้อ 23 สรุปความรู้และข้อคิดเห็นจากการอ่านเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง เนื่องจากเป็นตัวชี้วัดที่พัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณการวิเคราะห์วิจารณ์

เรื่องราวโดยใช้เหตุผลแนะนำความรู้ความคิดเห็นของเรื่องทีอ่านไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับสาระแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตารางที่ 3 โครงสร้างรายวิชาภาษาไทย รหัสวิชา 32102 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	มาตรฐาน ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	จำนวน ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
1.	เอกลักษณ์ ภาษา รู้ค่า คุณธรรม น้อมนำ ปฏิบัติ	ท1.1ม.3/1 ม.3/4 ม.3/8 ม.3/9 ม.3/10 ท 5.1 ม.3/1 ม.3/3	การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดี ประวัติผู้แต่ง จุดประสงค์ในการแต่ง บท วิเคราะห์วิจารณ์ในวรรณคดีการศึกษา ภาษิต โบราณในด้านแง่คิด คุณธรรมการดำเนิน ชีวิตโดยมุ่งให้เกิดการสั่งสอนและเตือนใจ เป็นวิธีการที่ดีในการศึกษาวรรณคดีทำให้ การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพได้ดีแล ประหยัดเวลา	10	20
2.	ตั้งต้นงาน เขียน รู้เรียน วิเคราะห์ เจาะลึก ประโยชน์	ท 2.1 ม.3/1 ม.3/7 ม.3/10 ท 4.1 ม.3/2	การคัดลายมือและเขียนตัวบรรจงครึ่ง บรรทัดเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนการสอน เพราะจะทำให้ผู้เรียนและผู้สอนสื่อสารกัน ได้ง่ายและรวดเร็วรวมถึงการเขียนแสดง ความคิดเห็นโดยอาศัยความรู้และบริบท จากการอ่านมาประกอบอย่างมีมารยาท ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ	10	15
3.	วิจารณ์ โน้มน้าว เข้าใจ สำนวน เชิญชวน ทัศน	ท 3.1 ม.3/1 ม.3/5 ม.3/6	การแสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่ฟังและดู โดยใช้ระดับความรู้ของผู้เรียนเป็นแนวทาง ในการแสดงออกการพูดโน้มน้าวโดยการ นำสำนวนโวหารจากเรื่องมาเปรียบเทียบ กับชีวิตจริงของผู้เรียนได้อย่างน่าเชื่อถือ และมีมารยาท	8	15

ตารางที่ 3 โครงสร้างรายวิชาภาษาไทย รหัสวิชา 32102 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ต่อ)

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	มาตรฐาน ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ	จำนวน ชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
4.	รู้ค่าโคลงสี่ พัฒนา ฝีมือ นับถือ ศรัทธา	ท 4.1 ม.3/6	การแต่งคำประพันธ์ควรศึกษาฉันทลักษณ์ ของคำประพันธ์นั้น ๆ เพราะมีความสำคัญ ที่นักเรียนจะนำความรู้ไปแต่งคำประพันธ์ นั้น ๆ ในโอกาสต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้	7	15
5.	มุ่มมอง ภาษา พัฒนาการ โต้แย้ง ชี้แจง ค่านิยม	ท 1.1 ม.3/1,ม. 3/4 ม.3/8 ,ม. 3/9 ม.3/10 ท 2.1 ม.3/10,ท 3.1 ม.3/6 ท 5.1 ม.3/2, ม. 3/3	การอ่านตีความและประเมินคุณค่าเรื่องที่ อ่านโดยการเชื่อมโยงความคิด อาศัยวิธีการ หาเหตุผลมาประกอบในการแสดงความคิด เห็นโต้แย้งอย่างมีมารยาท	13	20
6.	วิธีสร้าง องค์ ความรู้ สู่การ นำเสนอ ตามถนัด	ท 2.1 ม.3/9 ท 3.1 ม.3/3 ม.3/6	การจัดทำรายงานต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูล โดยมีขั้นตอน ขอบเขต การวิเคราะห์ จาก แหล่งความรู้ที่น่าเชื่อถือ แล้วสามารถนำ ข้อมูลที่ได้มานำเสนอ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียน มีประสบการณ์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในการนำเสนอรายวิชาอื่น ๆ ได้	8	15
รวม				53	100

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หน่วยที่ 5 มุมมองภาษาพัฒนาการโต้แย้งชี้แจงค่านิยม มาใช้ในการทดลองจำนวน 9 ชั่วโมง

2. เอกสารเกี่ยวกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

2.1 ความหมายการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การอ่านเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยในการรับรู้ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านที่มีประสิทธิภาพเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือด้วยการรู้จักแยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ประเมินค่าข้อมูลก่อนที่จะเชื่อข้อมูลนั้น ๆ นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542: 31) กล่าวว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการอ่านที่สามารถแยกข้อคิดเห็น (opinion) ออกจากข้อเท็จจริง (fact) ได้จากข้อความที่ผู้เขียนได้แสดงข้อคิดเห็นไว้และสามารถตีความ (interpretation) ได้อย่างถูกต้อง

บันลือ พฤกษณะวัน (2533: 76) กล่าวถึงการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่าเป็นการอ่านที่ผู้อ่านใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ในการพิจารณาตัดสินใจโดยการตีความ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าสิ่งที่อ่าน และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2545: 24) ได้ให้ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสรุปได้ว่าเป็นทักษะการอ่านขั้นสูงที่มุ่งประสิทธิภาพ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงในชีวิตประจำวัน

เอมอร เนียมน้อย (2551: 11-12) อธิบายว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การอ่านที่ผู้อ่านใช้ความคิดพิจารณาสิ่งที่อ่านอย่างรอบคอบ ถี่ถ้วน มีเหตุผล เพื่อวิเคราะห์หาคำตอบ สรุปสาระสำคัญ ทั้งเข้าใจความหมายโดยนัยของถ้อยคำ อารมณ์ จุดประสงค์ของผู้เขียน สามารถแยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น และประเมินคุณค่าของสิ่งที่อ่านได้อย่างถูกต้องเที่ยงธรรม

จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ (2556: 200) ได้กล่าวถึงความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึงการอ่านโดยใช้สติปัญญาพิจารณาตอบคำถาม สรุปสาระสำคัญ ตีความ ประเมินค่า ข้อความหรือเรื่องราวที่อ่านได้เป็นอย่างดี โดยเข้าใจความหมายโดยนัยของถ้อยคำ อารมณ์ และความรู้สึกของผู้เขียน การพิจารณาแยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ทั้งนี้ผู้อ่านจะนำความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเองมาช่วยในการอ่าน

สรุปได้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การอ่านที่ผู้อ่านต้องใช้ความคิดพิจารณาสิ่งที่อ่าน สามารถแยกข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น เข้าใจความหมายและจุดประสงค์ของผู้แต่ง

สามารถสรุปสาระสำคัญของเรื่อง วิเคราะห์แสดงเหตุผลประเมินค่าเรื่องทีอ่านได้อย่างถูกต้องและนำแนวคิดที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.2 ความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการอ่านที่ใช้เหตุผลวิเคราะห์และเป็นการอ่านที่ผู้อ่านสามารถนำความรู้ ความคิด หรือสาระจากเรื่องราวที่อ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ดังที่มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

ประเทิน มหาจันทร์ (2530: 173-174) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. ปัจจุบันความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารมวลชนมีมาก การรับข่าวสารจึงจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณให้รอบคอบเพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้อง
2. ความก้าวหน้าด้านการโฆษณาขายสินค้ามีมากจนคนส่วนใหญ่หลงเชื่อคำโฆษณาการใช้ความคิด อย่างมีวิจารณญาณจะช่วยให้ตัดสินใจซื้อสินค้าได้ถูกต้อง
3. เนื่องจากลัทธิการปกครองในปัจจุบันมีหลายลัทธิ การใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบ จะช่วยให้ตัดสินใจเชื่อในลัทธิเป็นไปอย่างถูกต้อง
4. ประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตย และวิถีทางประชาธิปไตยนั้นส่งเสริมให้มีการคิดอย่างมีเหตุผลด้วยเหตุนี้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่ดี การคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ดี จึงมีความจำเป็นสำหรับประชาธิปไตย
5. ปัจจุบันสรรพตำราต่าง ๆ มีมาก การเรียนรู้ของคนในยุคปัจจุบันมิได้ยึดติดอยู่กับตำราเพียงเล่มเดียวแต่ต้องใช้วิจารณญาณจากตำราหลายเล่มหลายผู้เขียน ด้วยเหตุนี้การอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์ มีวิจารณญาณ จึงมีความจำเป็นมากในยุคปัจจุบัน

บันลือ พฤษณะวัน (2533: 147) กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสรุปได้ดังนี้ เด็กต้องรู้จักใช้ดุลพินิจในการอ่าน เลือก ชั่งใจ นำเอาแต่สิ่งที่มีประโยชน์มาใช้หรือปฏิบัติได้ ยิ่งในยุคที่โฆษณาเป็นไปอย่างกว้างขวาง เด็กจำเป็นต้องฝึกอ่านให้เด็กรู้จักตัดสินใจเลือกใช้สิ่งที่จำเป็น ในยุคของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ส่งเสริมให้พลเมืองใช้สิทธิ์ในการเลือกตั้ง ถ้าพลเมืองมีคุณภาพ สามารถคิดหาเหตุผล ตัดสินใจโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมก็จะผดุงการปกครองแบบประชาธิปไตยให้ก้าวหน้าได้ดี การอ่าน การฟังอย่างพินิจทำให้ไม่เป็นเหยื่อของการโฆษณา ส่งเสริมการปกครองแบบประชาธิปไตยและธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2534: 57) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า “การอ่านที่ถูกต้องนั้นจำเป็นต้องอาศัยการพิจารณาตัดสินข้อความที่อ่านว่า

น่าเชื่อถือเพียงใด การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นการอ่านที่จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจลำดับชั้นในการวิเคราะห์วินิจฉัยเรื่องราวที่อ่านว่าน่าเชื่อถือหรือไม่”

ถนอมวงศ์ ล้ายอดมรรคผล (2539: 63) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณดังนี้ เมื่ออ่านแล้วจะเกิดปัญญาสันนิษฐานหาเหตุผลได้ “เหตุผล” ในที่นี้ หมายถึงเหตุผลในทางภาษา เหตุผลทางตรรกวิทยา เหตุผลทางความหมาย และเหตุผลในความเป็นจริง ผู้ที่อ่านโดยวิธีนี้ต้องอ่านมาก และมีความกล้าหาญที่จะบอกได้ว่า ข้อความนั้นผิดหรือถูกอย่างไรด้วย

ประพนธ์ เรืองณรงค์ และคณะ (2545: 8) กล่าวถึง ความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่าเป็นทักษะขั้นสูง ที่มุ่งประสิทธิภาพเต็มรูปแบบและครบวงจรของการอ่านเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงชีวิตของนักเรียน ซึ่งนักเรียนจะต้องฝึกให้เกิดความชำนาญ เพื่อเป็นฐานในการเรียนทุก ๆ วิชา การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจึงมีความสำคัญมากโดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีสื่อมากมายหลายประเภท ทั้งเป็นคุณเป็นโทษ หากนักเรียนไม่มีวิจารณญาณในการอ่าน จะทำให้ตกเป็นเหยื่อของสื่อได้ง่าย ๆ

จุฑามาศ เจริญธรรม และคณะ (2546: 7) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เป็นคนสมบูรณ์ทั้งด้านจิตใจ และบุคลิกภาพเมื่ออ่านมากย่อมรู้มาก สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาระบบการเมือง การปกครอง ศาสนา ประวัติศาสตร์และสังคม และพัฒนาความคิด พัฒนาระบบสื่อสาร และการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2548: 11) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณดังต่อไปนี้ การอ่านโดยใช้วิจารณญาณหรือการอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์เป็นการอ่านที่ใช้กระบวนการคิดอย่างไตร่ตรอง เป็นกระบวนการรับสารอย่างรอบรู้และลึกซึ้ง และถ้าหากพิจารณากระบวนการสื่อสาร การรับสาร จะโดยการฟังหรือการอ่านก็นำเข้าไปสู่การคิดทั้งสิ้น และการส่งสารจะโดยการเขียนหรือการพูดจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการคิดเช่นเดียวกัน ดังนั้นการอ่าน การคิด และการเขียนจึงมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน

เอมอร เนียมน้อย (2551: 13) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านที่มีความสำคัญมากเพราะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสติปัญญาให้รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา และรู้จักตัดสินใจประเมินค่าสารต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเที่ยงธรรม สามารถนำผลจากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้เป็นอย่างดี

จิระวัฒน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ (2556: 201) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณทำให้ผู้อ่านสามารถวิเคราะห์เรื่องที่อ่าน

ตลอดจนรู้จักประสงค์ของผู้เขียน สามารถวิเคราะห์ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นจากข้อความที่อ่านได้ สามารถคิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลว่า สิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อ สามารถใช้ความรู้และประสบการณ์มาช่วยในการคิดและวินิจฉัยเรื่องที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถแสวงหาความรู้ โดยใช้การอ่านเป็นเครื่องมือส่งเสริมความคิดและความฉลาดรอบรู้

สรุปได้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะขั้นสูงที่มีความสำคัญในยุคแห่งข้อมูลข่าวสารเช่นปัจจุบัน และเป็นพื้นฐานในการศึกษาแขนงวิชาอื่นที่มีความละเอียดซับซ้อนยิ่งขึ้น การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจะสามารถทำให้แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นของสารที่ได้รับ วิเคราะห์ ประเมินความน่าเชื่อถืออย่างมีเหตุผล เกิดความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะความคิดขั้นสูง รู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาและสามารถนำความรู้จากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้เป็นอย่างดี

2.3 ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณคือการอ่านเพื่อประเมินสิ่งที่อ่าน และตัดสินใจว่าสิ่งที่ผู้เขียนนำเสนอมีเหตุผลน่าเชื่อถือหรือไม่ เพียงใด การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะการอ่านขั้นสูง ที่ผู้อ่านจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่อ่านเพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ วิจัยในขั้นสูงต่อไป ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ทั้งนี้ เพราะจะช่วยให้ผู้อ่านรู้จักวิเคราะห์ ตรวจสอบ และเลือกรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณดังนี้

ดunya วงศ์ธนะชัย (2542: 179-180) กล่าวถึงความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่าผู้อ่านต้องมีความสามารถดังนี้

1. จำแนกความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงข้อคิดเห็นและการอ้างอิงได้
2. เข้าใจความคิดของผู้เขียน
3. ตีความหมายเกี่ยวกับภาษาและภาษาที่ไม่ใช่ตัวอักษร
4. ประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูลว่าเป็นความจริงหรือการโฆษณาชวนเชื่อหรือเป็นการเพื่อฝัน
5. ใช้จินตนาการและแสดงปฏิกิริยาต่อสิ่งที่อ่านซึ่งประกอบด้วยการใช้ปัญญาและอารมณ์หรือความประทับใจจากข้อความที่อ่าน

ธนู ทดแทนคุณ และกุลวดี แพทย์พิทักษ์ (2548: 46) กล่าวถึงการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่าผู้อ่านต้องสามารถเข้าใจตีความประเมินค่าของสารโดยวิธีการวิเคราะห์ดังนี้

1. พิจารณาจุดประสงค์ของผู้เขียนว่าต้องการเสนออะไรแก่ผู้อ่าน
2. พิจารณาการเสนอข้อคิดเห็นหรือความรู้สึกของผู้เขียนซึ่งแต่ละส่วนนั้นมีความแตกต่างกันผู้อ่านจึงควรแยกแยะข้อเท็จจริงข้อคิดเห็นและความรู้สึกของผู้เขียนออกจากกัน
3. พิจารณาความสัมพันธ์ของหลักฐานและตัวอย่างถ้าผู้เขียนอ้างอิงหลักฐานหรือยกตัวอย่างจะทำให้เพิ่มน้ำหนักของความน่าเชื่อถือ
4. พิจารณาว่าผู้เขียนทำได้ตามจุดประสงค์หรือไม่

เฉลิมลาภ ทองอาจ (2553: 50) กล่าวถึงความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังต่อไปนี้

1. บอกได้ว่า สาร หรือแก่นเรื่อง ที่ผู้เขียนต้องการเสนอมายังผู้อ่านคืออะไร และผู้เขียนใช้วิธีการใดในการนำเสนอ
2. กลวิธีการนำเสนอสารหรือแก่นเรื่องข้างต้นนั้น มีความถูกต้องหรือสมเหตุสมผลมากน้อยเพียงใด
3. อะไรคือปัจจัยที่ทำให้งานเขียนเรื่องนั้นถูกต้อง/น่าเชื่อถือ หรือไม่ถูกต้อง ไม่น่าเชื่อถือ
4. ข้อมูลที่ผู้เขียนนำมาประกอบการสนับสนุนแก่นเรื่องหรือประเด็นความคิดของตนนั้นมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด
5. ข้อมูลที่นำเสนอในงานเขียน ข้อมูลใดเป็นข้อเท็จจริง ข้อมูลใดเป็นข้อคิดเห็น และข้อมูลที่เห็นข้อเท็จจริงหรือข้อคิดเห็นนั้น น่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด

ศิริพร ลิ้มตระกูล (2534: 33) ได้กล่าวถึงความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. การแยกความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็น
2. การเข้าใจความคิดของผู้เขียน
3. การตีความหมายเกี่ยวกับภาพหรือสัญลักษณ์
4. การประเมินค่าความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล
5. การแสดงปฏิกิริยาต่อน้ำเสียง หรือความประทับใจจากข้อความที่อ่าน
6. การทำนายสิ่งที่จะอ่านล่วงหน้าได้
7. การสรุปความจากหลักฐานที่ได้
8. การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและสรุปได้
9. การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่คล้ายและแตกต่างได้
10. การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเวลา สถานที่ การลำดับเรื่อง และเหตุผล
11. การรู้ข้อคิดเห็นหรืออคติของผู้เขียน

12. การรู้ถึงน้ำเสียงของเรื่อง

Spache and spache (1969, อ้างถึงใน กมลพัทธ์ โพธิ์ทอง, 2554: 18) ได้กล่าวถึงความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. การสืบหาแหล่งที่มาของข้อมูล ได้แก่ การสำรวจ ประเมินและรวบรวมความคิดเห็นของผู้เขียนจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ว่าเรื่องใดเป็นข้อเท็จจริงและเรื่องใดเป็นการแสดงความคิดเห็น

2. ตระหนักถึงจุดมุ่งหมายของผู้เขียน ได้แก่ ทราบถึง ทัศนคติพื้นฐาน ประสบการณ์ ความคิดเห็นของผู้เขียน ตลอดจนความเชื่อถือได้ และจุดมุ่งหมายในการแสดงความคิดเห็นนั้นออกมา

3. การแยกข้อคิดเห็นและข้อเท็จจริง เป็นการทราบว่าข้อมูลใดผิดพลาดจากข้อเท็จจริง ข้อมูลใดสรุปไม่ถูกต้องและข้อความใดที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นความจริง

4. การอนุมานตาม ได้แก่ ความสามารถในการตีความเรื่องที่อ่านการรู้ว่าผู้แต่งต้องการแสดงความคิดเห็นไปในแนวใด โดยการสังเกตจากการใช้คำและน้ำเสียงของเรื่อง

5. การสร้างเกณฑ์การตัดสิน ได้แก่ การตัดสินได้ว่า จุดมุ่งหมายในการเขียนและความเชื่อของผู้เขียนเป็นอย่างไร สามารถสรุปความจากข้อเท็จจริง จากการตีความ และรู้จักหลีกเลี่ยงที่จะตัดสินเรื่องที่อ่านในกรณีที่มีข้อมูลไม่เพียงพอ หรือไม่ตัดสินด้วยอารมณ์

6. การล่วงรู้ถึงกลอุบายในการโฆษณาชวนเชื่อ ได้แก่ การล่วงรู้ถึงวิธีการชักจูงให้ผู้อ่านหลงเชื่อหรือมีความคิดเห็นคล้อยตามเรื่องที่อ่านซึ่งผู้เขียนใช้ภาษาที่แฝงด้วยอารมณ์และการใช้ข้อมูลที่ผิดพลาด

G gunning (1992 อ้างถึงใน กมลพัทธ์ โพธิ์ทอง, 2554: 19) ได้กล่าวถึงความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. การแยกแยะความจริงออกจากความคิดเห็น

2. การระบุค่าบังชี้ถึงการแสดงความคิดเห็น

3. การระบุข้อความที่เป็นจริง

4. การระบุการใช้คำ เช่น คำอธิบาย การตัดสิน

5. การพิจารณาทั้งทางตรงและทางอ้อม

6. การระบุภาษาเหมาะสม

7. การสรุปอย่างมีเหตุผล

Wallance and Wray (2016: 7 - 8) ได้กล่าวถึงความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้ ทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ขึ้นอยู่กับขอบเขตการประเมินผลเรื่องที่อ่านจากผู้เขียน ความสมเหตุสมผลจากเรื่องที่อ่าน การประเมินผลนี้เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่ผู้เขียนได้สื่อสาร

และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากความรู้ ประสบการณ์ และการสรุปจากความสามารถในการวิเคราะห์ของผู้อ่าน

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เมื่ออ่านเรื่องแล้ว สามารถบอกใจความสำคัญของเรื่อง พิจารณาจุดประสงค์และข้อคิดของผู้เขียน สามารถวิเคราะห์วิจารณ์และประเมินค่าของเรื่องที่อ่านได้อย่างมีเหตุผลรวมถึงเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาอย่างสมเหตุสมผลและสามารถประเมินคุณค่าของเรื่องที่อ่านได้

2.4 จุดมุ่งหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของจุดมุ่งหมายในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้
ประเทิน มหาจันทร์ (2530: 183) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ทราบผู้เขียน ผู้อ่านจำเป็นต้องทราบว่าผู้เขียนเป็นใคร มีความน่าเชื่อถือเพียงใด
2. เพื่อให้ทราบความมุ่งหมายในการเขียน ว่าผู้เขียนมีจุดประสงค์อันใด เขียนเพื่อยุบายให้เกลียดชังฝ่ายตรงข้ามหรือเขียนเพื่อแสดงข้อเท็จจริง
3. เพื่อให้ทราบความคิดเห็นของผู้เขียนเพื่อประเมินความเป็นเหตุเป็นผลที่ปรากฏในเรื่องราวที่เขียน
4. เพื่อให้ทราบข้อสนับสนุน ข้อโต้แย้ง หรือข้อคิดเห็นของผู้เขียนที่ปรากฏในแหล่งอื่น ๆ
5. เพื่อให้ทราบข้อมูลที่ใช้ในการอ้างอิง เป็นการพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล
6. เพื่อให้ทราบเรื่องราวว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อหรือไม่ หรือเป็นเพียงการนำเสนอข้อมูลธรรมดา
7. เพื่อให้ทราบวิธีการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ หลังจากที่ได้อ่านเรื่องราวนั้น
8. เพื่อให้ทราบแหล่งที่ผู้เขียนเกี่ยวข้องกับเรื่องราวนั้น เพื่อการแสดงความคิดเห็นในลักษณะคัดค้านหรือเห็นด้วยกับเรื่องราวนั้น ๆ
9. เพื่อให้มีปฏิกิริยาต่อเรื่องที่อ่าน เพราะผู้อ่านควรจะต้องมีความคิดเห็นต่อเรื่องนั้น ๆ ว่าดีหรือไม่ ถูกต้องหรือไม่ เพียงใด ควรปรับปรุงแก้ไขหรือไม่

กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ (2534: 6) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. การอ่านเพื่อพิจารณาทำความเข้าใจชื่อเรื่อง เนื้อหา ใจความสำคัญของเรื่อง ใจความและสรุปประเด็นที่สำคัญของเนื้อหา
2. ตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่อง ทำความเข้าใจเนื้อเรื่อง ตั้งคำถามและหาคำตอบเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง มีวัตถุประสงค์ในการอ่านเพื่อให้รู้เรื่องที่อ่านชัดเจน
3. แยกข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น พิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่อ่าน
4. อ่านเพื่อพิจารณาสิ่งที่อ่านว่าเป็นประโยชน์หรือไม่ เป็นเรื่องที่ดีที่ควรไปปฏิบัติตามหรือเรื่องที่ไม่ดีที่ไม่ควรเอาเป็นแบบอย่าง
5. อ่านเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้เขียนเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการอ่านเพราะจะสามารถเข้าใจเจตนาของผู้เขียน ความหมายของถ้อยคำตลอดจนน้ำเสียงที่ผู้เขียนแสดงออกมา

สุพิน บุญชูวงศ์ (2544: 19) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ ดังนี้

1. อ่านเพื่อความเข้าใจ อ่านอย่างไม่ติดขัด รู้จักคำศัพท์ต่าง ๆ มาก เข้าใจหน้าที่ของคำในประโยค รู้จักสัมพันธ์ในประโยคต่าง ๆ ดีความได้ถูกต้อง
2. อ่านเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาสาระเหตุผลในหนังสือแต่ละเล่มอย่างละเอียดอ่านเพื่อสังเคราะห์ ผู้อ่านนำความคิดจากหนังสือหลาย ๆ เล่มที่อาจมีความคิดเห็นตรงกันหรือขัดแย้งกันมาพิจารณาวินิจฉัยแล้วเรียบเรียงเป็นข้อความรู้ความคิดของตนเอง
3. อ่านเพื่อประเมินค่า เป็นการอ่านพิจารณาคุณค่าของเรื่องที่อ่าน สรุปได้ว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณต้องมีขั้นตอนในการอ่านเพื่อที่จะได้เข้าใจความหมายของคำจากเรื่อง ที่อ่าน และวิเคราะห์สังเคราะห์ประเมินค่าเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง

Wallance and Wray (2016: 10) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้ ก่อนที่เราจะเลือกอ่านวรรณกรรมใดนั้น เราจำเป็นต้องเตรียมตัวอ่านล่วงหน้า เรียนรู้ที่มาของเรื่องหรือหัวข้อที่จะอ่านเพื่อให้การอ่านง่ายขึ้น ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องและผู้เขียน ตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านและหาคำตอบที่ได้จากการอ่านเรื่องนั้น ๆ และสามารถเล่าเรื่องรวมถึงหาเหตุผล ข้อมูล มาสนับสนุนเรื่องที่อ่านได้อย่างสมเหตุสมผล

Rezaei et al. (2011: 771 – 772) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้ การอ่านที่มีเจตนาที่จะค้นหาปัญหาหลักและให้ความสำคัญกับประเด็นที่เกี่ยวข้อง แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น คิดหาเหตุผลของเนื้อเรื่อง ตัดสินใจเลือกทางเลือกโดยมีเหตุผลหรือหลักฐานที่เพียงพอต่อการตัดสินใจโดยเข้าใจความเป็นจริง ไม่ใช่ความรู้สึกของตนเองไปเป็นเหตุผลหลักในการตัดสินใจ มุ่งพัฒนาหาทางเลือกที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเรื่องที่อ่าน

สรุปได้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหาความรู้จากงานเขียนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติตนในสังคมได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้ทราบถึงจุดมุ่งหมายในการเขียนเรื่องราวต่าง ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ อ่านเพื่อแยกข้อเท็จจริงข้อคิดเห็นจากสารที่ได้จากการอ่าน นำสาระความรู้ที่ได้จากการอ่านมาปรับปรุงใช้ในการเรียน การใช้ชีวิต อีกทั้งเพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาวิชาชีพของตน

2.5 ประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

นักวิชาการได้กล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้ดังนี้

สุขุม เฉลยทรัพย์ (2531: 7) กล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ช่วยให้ผู้อ่านเกิดปัญญาความรู้กว้างขวาง เข้าใจตนเอง มีเจตคติที่ถูกต้อง สามารถวินิจฉัยข้อผิดพลาดของเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที

เอมอร เนียมน้อย (2551: 16) กล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่ามีประโยชน์อย่างมากทำให้ผู้อ่านได้มีโอกาสพัฒนาสมองเพื่อการคิด มีความคิดสร้างสรรค์และกว้างไกล นอกจากนั้นการอ่านอย่างมีวิจารณญาณยังช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างถูกต้อง เพราะในขณะที่อ่านจะต้องคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งประเมินคุณค่าสิ่งที่อ่านควบคู่ไปด้วยทำให้ไม่ตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาชวนเชื่อโดยง่าย

จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ (2556: 206) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านวิเคราะห์ วิจัยสารซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้่านมองเห็นภาพรวมของงานเขียนแต่ละชิ้น ว่ามีลักษณะอย่างไร ประกอบกันเข้ามาในลักษณะใด ทั้งยังมองเห็นความสัมพันธ์ของข้อความแต่ละส่วนว่า มีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันของส่วนประกอบทุกส่วนอย่างไร
2. ช่วยให้ผู้่านเกิดทักษะในการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ รวมทั้งเอกสารในรูปแบบต่าง ๆ สามารถเลือกได้ว่าอะไรควรอ่าน อะไรควรอ่านผ่าน ๆ เพราะหากอ่านได้ตรงความต้องการมีสาระที่ดี จะทำให้พัฒนาการด้านการอ่าน รวมทั้งพัฒนาการทางด้านจิตใจเกิดขึ้นได้หากผู้อ่านเลือกอ่านสื่อสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม
3. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการอ่านให้แก่ตนเอง เสริมสร้างปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เกิดความรักความชื่นชม ซาบซึ้ง และเล็งเห็นคุณค่าของงานเขียน
4. ช่วยให้ผู้่านได้นำความรู้จากการอ่าน มาเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพ อาชีพ ตลอดจนคุณภาพชีวิต

5. ช่วยให้ผู้อ่านนำความรู้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมทุกด้าน เช่น ความนึกคิด และวิทยาการต่าง ๆ ตลอดจนความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษยชาติ

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้น มีประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เพราะทำให้ผู้อ่านมีความรู้ที่ถูกต้อง พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ใช้การคิดพิจารณาอย่างเหตุผล ทำให้ผู้อ่านเกิดทักษะและสามารถเลือกได้ว่าสิ่งใดควรอ่านสิ่งใดไม่ควรอ่าน ช่วยพัฒนาสติปัญญาในการแยกแยะเหตุผล และเลือกอ่านสื่อสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม

3. รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ของ ชลธิชา หอมพุ่ม

3.1 แนวคิดที่ใช้พัฒนารูปแบบการสอน

3.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสอน รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ของชลธิชา หอมพุ่ม นั้นใช้วิธีการเชิงระบบ โดยมี 3 ปัจจัยหลัก คือตัวบ่อน การดำเนินการ และผลผลิตที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน

3.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับอริยสัจสี่ อริยสัจสี่เป็นหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (2555: 593 – 595) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ อริยสัจสี่ว่า อริยสัจ หรือ จุตตาริยสัจ หรือ อริยสัจสี่ เป็นหลักคำสอนหนึ่งของพระโคตมพุทธเจ้า แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยบุคคล หรือความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงการเป็นอริยะ มีอยู่ 4 ประการ คือ

1) ทุกข์ คือ สภาพที่ทนได้ยาก ภาวะที่ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้สภาพที่บีบคั้น ได้แก่ ชาติ (การเกิด) ชรา (การแก่ การเก่า) มรณะ (การตาย การสลายไป การสูญสิ้น) การประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก การปรารถนาสิ่งใดแล้วไม่ สมหวังในสิ่งนั้น กล่าวโดยย่อ ทุกข์คืออุปาทานขันธ หรือ ขันธ 5

2) สมุทัย คือ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ได้แก่ ตัณหา 3 คือ กามตัณหาหรือความอยากในกามความอยากได้ทางกามารมณ์, ภวตัณหา-ความทะยานอยากในภพ ความอยากเป็นโน่นเป็นนี่ ความอยากที่ประกอบด้วยภวทิฐิหรือสัสสตทิฐิ และ วิภวตัณหา-ทะยานอยากในความปราศจากภพ ความอยากไม่เป็นโน่นเป็นนี่ ความอยากที่จะประกอบด้วยวิภวทิฐิหรืออุจเฉททิฐิ

3) นิโรธ คือความดับทุกข์ ได้แก่ ดับสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ กล่าวคือ ดับตัณหาทั้ง 3 ได้อย่างสิ้นเชิง

4) มรรค คือแนวปฏิบัติที่นำไปสู่หรือนำไปถึงความดับทุกข์ มีองค์ประกอบอยู่แปดประการ คือ 1. สัมมาทิฐิ-ความเห็นชอบ 2. สัมมาสังกัปปะ-ความดำริชอบ 3. สัมมาวาจา – เจรจาชอบ 4. สัมมากัมมันตะ-ทำางานชอบ 5. สัมมาอาชีวะ-เลี้ยงชีพชอบ 6. สัมมาวายะมะ-ความพยายามชอบ 7. สัมมาสติ-ระลึกชอบและ 8. สัมมาสมาธิ-ตั้งใจชอบ ซึ่งรวมเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” หรือทางสายกลาง

อริยสัจสี่ เป็นหลักธรรมที่ชี้ให้เห็นถึงหลักของเหตุ และผลของการดับทุกข์ ปัจจุบันได้มีการนำอริยสัจสี่ มาใช้มากขึ้นในสังคมไทย ทั้งการนำมาใช้ตรงตามพระไตรปิฎก และประยุกต์ใช้ เช่นการสลับลำดับขั้นเป็นขั้น ทุกข์ สมุทัย มรรค นิโรธ เพื่อให้สอดคล้องการบริบทที่ศึกษา

3.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการอ่านที่ผู้อ่านต้องใช้ความคิดพิจารณาเรื่องที่อ่านอย่างรอบคอบมีเหตุผล ทำความเข้าใจความหมายของถ้อยคำ อารมณ์ วิเคราะห์จุดประสงค์ของผู้แต่ง ข้อคิดที่ได้จากเรื่อง แยกข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น สรุปสาระสำคัญของเรื่อง ตีความและประเมินคุณค่าของเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้องเที่ยงธรรม

3.1.4 การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ เป็นการที่บุคคลใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยวิธีการสร้างสรรค์และวิธีการนั้นไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น ทำให้ตัวเองรอดพ้นจากสภาพปัญหาที่คับข้องและอัดอั้นด้วยความดีงาม

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างอริยสัจสี่กับความสามารถด้านการอ่านอย่างมี วิจารณญาณ

ความสัมพันธ์ระหว่างอริยสัจสี่กับความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ อริยสัจสี่เป็นหลักธรรมที่ใช้หลักการคิดหาเหตุผลตามพื้นฐานของความเป็นจริง การอ่านอย่างมีวิจารณญาณคือการแยกข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น การสรุปสาระสำคัญของเรื่อง การวิเคราะห์เรื่อง และการประเมินค่าเรื่องที่อ่าน ดังนั้นการประยุกต์ใช้อริยสัจสี่มาเป็นรูปแบบการสอนวรรณคดีไทย ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้โดย การหาข้อเท็จจริงตามหลักอริยสัจสี่ อริยสัจสี่เป็นหลักคำสอนที่ใช้ในการค้นหาความจริงเกี่ยวกับ ทุกข์ คือสภาพปัญหา สมุทัยคือสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา นิโรธคือสภาพที่ปัญหาหมดสิ้นไป และมรรคคือวิธีการแก้ปัญหาโดยหลักการดังกล่าว ตั้งอยู่บนเหตุ และผลที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่เน้นให้ผู้อ่านได้วิเคราะห์ข้อเท็จจริงจากเนื้อเรื่อง ในส่วนของการพิจารณาการแก้ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหานั้น ผู้เรียนต้องใช้เหตุผลประกอบในการอธิบายวิธีการแก้ปัญหาของตัวเองว่าเป็นวิธีที่ถูกต้องเหมาะสม หรือไม่อย่างไร รวมทั้งต้องใช้เหตุผลในการเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่แตกต่างจากวรรณกรรมต้นฉบับอีกด้วย

ดังนั้นทุกซ์ สมุทัย นิโรธ มรรค จากอริยสัจสี่จึงสัมพันธ์กับการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณในชั้นทุกซ์ สมุทัย ผู้อ่านต้องสรุปสาระสำคัญของเรื่องให้ได้ จะทำให้รู้ปัญหาและสาเหตุของปัญหาต่อมาชั้นมรรคและนิโรธ ทำให้เห็นเหตุคือวิธีการแก้ปัญหาและผลของการแก้ปัญหาคือนิโรธ ในขั้นนี้คือการให้เหตุผล การตัดสินใจ การประเมินค่าตามหลักการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ

3.3 ขั้นตอนการสอน

รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิตที่ ชลธิชา หอมฟุ้ง พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ คือหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน ปัจจัยสนับสนุน การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ระบบสังคม ระบบสนับสนุนและหลักการตอบสนอง และกระบวนการสอน การวัดและประเมินผล ซึ่งมีอยู่ 7 ขั้นตอนดังนี้

3.3.1 เร้าความสนใจ คือ กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อให้ผู้เรียนอยู่ในบรรยากาศแห่งการเรียนรู้วรรณคดี ใช้สื่อเทคโนโลยีในการดึงความสนใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่ใช้ในบทเรียน ที่มีความเกี่ยวข้องกันกับเรื่องราวที่สอน

3.3.2 อ่านวรรณคดี เนื้อเรื่องที่ใช้นสอน ครูให้ผู้เรียนอ่านวรรณคดีมาล่วงหน้าก่อนที่จะเข้าสู่กิจกรรมเมื่อผู้เรียนได้อ่านวรรณคดีมาแล้วผู้เรียนสามารถจะจับใจความหรือประเด็นที่สำคัญของเรื่องราวที่ใช้ในห้องเรียนได้อย่างรวดเร็ว จากนั้นผู้เรียนสามารถอภิปรายเกี่ยวกับเนื้อหาของวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ ได้

3.3.3 วิเคราะห์ความขัดแย้ง ครูให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ความขัดแย้งจากวรรณคดีที่อ่านโดยร่วมกันตั้งคำถามต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องและแก่นของเรื่อง ปัญหาของเรื่องว่าเกิดจากอะไร จากใคร

3.3.4 วิเคราะห์สาเหตุ ครูให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของความขัดแย้งจากวรรณคดีที่อ่านโดยมีประเด็นคำถาม คือความขัดแย้งมาจากสาเหตุอะไร

3.3.5 ค้นหาวิธีแก้ไข ผู้เรียนต้องคิด 2 รอบ โดยแต่ละรอบในการคิดจะมีการคิดเป็น 3 ขั้นย่อยคือ ระดมความคิด วิเคราะห์ผลกระทบ ตัดสินใจเลือก โดยการคิดรอบที่ 1 นั้นผู้เรียนช่วยกันวิเคราะห์ตามขั้นย่อยแต่ละขั้นจะคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาในวรรณกรรมที่นำมาเป็นบทอ่าน ว่าตัวละครนั้นใช้วิธีแก้ปัญหาด้วยวิธีใด เหมาะสมหรือไม่อย่างไร การคิดรอบที่ 2 ผู้เรียนจะใช้ขั้นย่อยในการคิดเช่นเดียวกับการคิดรอบที่ 1 คือ ระดมความคิด วิเคราะห์ผลกระทบ ตัดสินใจเลือก แต่จะเป็นการคิดแก้ปัญหาแตกต่างจากที่ตัวละครในวรรณกรรมที่นำมาเป็นบทอ่าน และคิดวิธีแก้ปัญหาที่ระดมความคิดร่วมกันจากการวิเคราะห์ร่วมกันมาใหม่ 1 วิธี

3.3.6 ผลของการแก้ปัญหา จากการที่ผู้เรียนต้องคิด 2 รอบ โดยรอบแรกเป็นการคิดหาข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในวรรณคดี และรอบที่ 2 คิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้วยตนเอง โดยแบ่งการคิดเป็น 3 ขั้นตอนในการคิดแต่ละรอบที่แสดงในขั้นตอนที่ 5 ผลของการแก้ปัญหาในการคิดรอบที่ 1 ผู้เรียนจะสามารถบอกวิธีการแก้ปัญหาที่ตัวละครเลือกใช้ ในการคิดรอบที่ 2 เป็นผลจากการคิดที่ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดในวิธีที่หลากหลายนอกเหนือจากเนื้อเรื่องที่ปรากฏในวรรณกรรมที่ผู้เรียนอ่าน สิ่งที่เพิ่มเติมจากการคิดรอบที่ 2 คือผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และสามารถบอกข้อคิดที่ได้จากการแก้ปัญหา

3.3.7 สรุปและประเมินผล ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปสาระสำคัญของเรื่องที่ได้อ่านอีกครั้ง ครูและผู้เรียนร่วมกันนำเสนอผลการวิเคราะห์วรรณคดีด้วยการแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติ โดยการแสดงละครเป็นการแสดง 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 เป็นการแสดงละครตามเนื้อหาของวรรณคดีที่ผู้เรียนได้ศึกษา ครั้งที่ 2 เป็นการแสดงละครตามแนวที่ผู้เรียนคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาคือสิ่งที่ผู้เรียนได้เลือกจากการคิดรอบที่ 2

รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสัจสีเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตของชลธิชา หอมพุง นั้นมีรูปแบบและวิธีการคิดที่ส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นรูปแบบการสอนที่สามารถประยุกต์ใช้ในการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างได้ผล ผู้วิจัยได้ปรับขั้นตอนในการสอนโดยนำมาเป็น 5 ขั้นตอน คือ กระตุ้นการเรียนรู้ พากเพียรการอ่าน ผลิตงานกลุ่มสร้างสรรค์ แบ่งปันเรียนรู้ สรุปและประเมินผล

การปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสัจสีกับวรรณกรรมท้องถิ่นที่ผู้วิจัยนำมาปรับใช้มี 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้ ปรับจาก ขั้นตอนที่ 1 เราความสนใจ โดยทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาของวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลางที่นำมาใช้จัดการเรียนรู้ อาทิ เพลง เกม เพื่อโยงเข้าสู่เนื้อหาของการจัดการเรียนรู้

2. ขั้นพากเพียรการอ่าน ปรับจาก ขั้นตอนที่ 2 อ่านวรรณคดี นักเรียนอ่านวรรณกรรมที่ใช้จัดการเรียนรู้ในชั่วโมงนั้น

3. ขั้นผลิตงานกลุ่มสร้างสรรค์ ปรับจาก ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ความขัดแย้ง ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์สาเหตุ ขั้นตอนที่ 5 ค้นหาวิธีแก้ไข ขั้นตอนที่ 6 ผลของการแก้ปัญหา โดยนักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4 – 5 คนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาตามหัวข้อที่กำหนดจำนวน 6 ข้อ คือ

ข้อที่ 1 ปัญหาคืออะไร นักเรียนร่วมกันอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นในขั้นตอนที่ 2 แล้ว นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาในเรื่องที่อ่าน ว่าปัญหาใดที่เป็นปัญหาหลักของเรื่อง

ข้อที่ 2 ส่งผลให้เป็นเช่นนี้ในขั้นนี้เป็นการวิเคราะห์ปัญหาของเรื่องที่พบในข้อที่ 1 ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลเช่นไรกับตัวละคร และผลของการกระทำของตัวละครในเรื่อง ทำให้มีผลเป็นอย่างไร

ข้อที่ 3 ยุติด้วยวิธีใด นักเรียนวิเคราะห์ว่าปัญหาที่พบในเรื่องที่นักเรียนอ่านนั้น ตัวละครยุติปัญหาด้วยวิธีใด

ข้อที่ 4 ชี้ผลกระทบอย่างไร นักเรียนวิเคราะห์ผลกระทบในการแก้ปัญหาของตัวละครว่าส่งผลกระทบอย่างไรต่อตัวละคร

ข้อที่ 5 สมมติให้เป็นฉัน นักเรียนวิเคราะห์โดยสมมติตนเองว่าถ้าฉันนักเรียนเป็นตัวละครในเรื่องนั้นนักเรียนจะอย่างไรในการแก้ปัญหาแล้วการแก้ปัญหาที่นักเรียนเลือกนั้นส่งผลกระทบต่อตนเองอย่างไร นักเรียนนำเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหา

ข้อที่ 6 ค่าอนันต์ประยุกต์ใช้ นักเรียนนำเสนอความคิดของตนเองว่าหากในชีวิตประจำวันนักเรียนเจอสถานการณ์ใดที่คล้ายคลึงหรือเหมือนกับเหตุการณ์ในเรื่องราว นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ไขปัญหาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

4. ชั้นแบ่งปันเรียนรู้ ปรับมาจากชั้นที่ 7 คือชั้น สรุปและประเมินผล ในชั้นนี้ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่ได้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์ของแต่ละกลุ่ม โดยนำเสนอแนวทางแก้ไข ตามที่แต่ละกลุ่มได้วิเคราะห์และเลือกมาแก้ปัญหาในชั้นของการสมมติให้เป็นฉันว่านักเรียนได้ทำอย่างไร

5. ชั้นสรุปและประเมินผล ปรับมาจากชั้นที่ 7 สรุปและประเมินผล โดยชั้นนี้ ครูสุ่มเรียกนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับ

4. วรรณกรรมท้องถิ่น

ลักษณะทั่วไปของวรรณกรรมท้องถิ่นนั้นเป็นวรรณกรรมที่มีรูปแบบการประพันธ์และเนื้อหาส่วนใหญ่มาจากการเล่าสืบต่อกันมา ภายหลังมีการถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษรเนื้อหาวรรณกรรมท้องถิ่นจะมีเนื้อเรื่องให้ความเพลิดเพลิน มีคติสอนใจ มีอยู่ในทุกท้องถิ่นของไทย ดังที่

ปทีป ชุมพล (2558: 67 – 68) ได้กล่าวถึงวรรณกรรมท้องถิ่นไว้ว่า วรรณกรรมท้องถิ่นที่เป็นลายลักษณ์ เป็นวรรณกรรมประเภทกลอนสวด ซึ่งมีเนื้อเรื่องให้ความเพลิดเพลิน มีคติสอนใจ เนื้อเรื่องเหล่านี้ก็จะนำมาเป็นต้นบท เป็นบทละคร หรือเนื้อเรื่องในการแสดง หรือนำมาอ่านเป็นทำนองเสนาะในที่ประชุมชน เช่น กลอนสวด ซึ่งในอดีตนั้น คนที่อ่านหนังสือได้น้อย ดังนั้นการจะได้รู้เรื่องนิทานนั้น จึงเกิดจากการฟัง และการแสดง วรรณกรรมท้องถิ่นที่นิยมอ่านกันนั้น เป็นเรื่องที่ประชาชนทั่วไปชอบเพราะเข้ากับรสนิยม มีลักษณะเด่นคือ เนื้อเรื่องให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีคติสอนใจ

ฉันทลักษณ์ไม่ซับซ้อนเหมาะกับการอ่านทำนองเสนาะในที่ประชุมชน เนื้อเรื่องและบทฉันทลักษณ์นำมาเป็น “ต้นบท” ของการแสดงได้ และสำนวนโวหารเรียบง่าย

4.1 ความหมายของวรรณกรรมท้องถิ่น

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของวรรณกรรมท้องถิ่นไว้ดังนี้

บุพผา ทวีสุข (2525: 6-7) ได้กล่าวถึงความหมายของวรรณกรรมท้องถิ่นว่า วรรณกรรมท้องถิ่นคือเรื่องเล่า ซึ่งอาจจะเล่าสืบทอดกันมาเป็นมุขปาฐะสืบทอดด้วยปาก (Oral Transmission) หรือ เรื่องเล่าสืบทอดกันมาแล้วบันทึกเป็นลายลักษณ์ไว้ก็ได้อันหมายรวมทั้งเรื่องร้อยแก้ว และร้อยกรองที่ผู้แต่ง หรือผู้เล่าได้สร้างขึ้นมาจากแนวคิดต่าง ๆ เช่นศาสนา ผนวกกับจินตนาการ และอารมณ์ เป็นข้อเขียนที่แสดงออกเป็นเรื่องราวที่นิยมเล่ากันสืบมา ลักษณะของเรื่องที่เล่า ควรมีฉาก มีตัวละคร มีบทบาท มีการกระทำ คือมีเหตุการณ์ดำเนินไปตามท้องเรื่องและจบ ดังนั้นวรรณกรรมท้องถิ่น ก็คือเรื่องเล่าท้องถิ่นที่อาจเป็น ตำนาน นิทาน ประวัติ ฯลฯ

ธวัช ปุณโณทก (2525: 8) ได้อธิบายความหมายของวรรณกรรมท้องถิ่นไว้ดังนี้ วรรณกรรมท้องถิ่นหรือวรรณกรรมพื้นบ้าน หมายถึง วรรณกรรม (ลายลักษณ์หรือมุขปาฐะ) ที่ปรากฏอยู่ในท้องถิ่นภาคต่าง ๆ ของไทย ซึ่งแตกต่างไปจากวรรณกรรมแบบฉบับ วรรณกรรมท้องถิ่นเหล่านี้ ชาวท้องถิ่นสรรค์สร้างขึ้นมา ชาวท้องถิ่นใช้ (อ่าน , ฟัง) และชาวท้องถิ่นเป็นผู้อนุรักษ์โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง รูปแบบฉันทลักษณ์จึงเป็นไปตามความนิยมของท้องถิ่นนั้น ๆ

พรทิพย์ ชังธาดา (2538: 12-13) ได้อธิบายว่า วรรณกรรมท้องถิ่นหมายถึง วรรณกรรมมุขปาฐะ (ใช้ถ้อยคำเล่าสืบทอด ๆ กันมา) และลายลักษณ์ (บันทึกในวัสดุต่าง ๆ เช่น ใบลาน และบันทึกในกระดาษที่เรียกว่า สมุดไทย สมุดข่อย เป็นต้น) วรรณกรรมเหล่านี้ปรากฏอยู่ในท้องถิ่นภาคต่าง ๆ ของไทย โดยคนท้องถิ่นนั้นเป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้นมา รูปแบบฉันทลักษณ์เป็นไปตามความนิยมท้องถิ่น ภาษาที่ใช้เป็นภาษาของท้องถิ่นนั้น ๆ วรรณกรรมท้องถิ่นมีในทุกท้องถิ่นของประเทศไทย เช่น ท้องถิ่นภาคใต้ ท้องถิ่นภาคเหนือ ท้องถิ่นอีสาน ท้องถิ่นภาคกลาง เป็นต้น

กตัญญู ชูชื่น (2550: 4-5) ได้กล่าวว่า คำว่าวรรณกรรมท้องถิ่น หมายถึง วรรณกรรมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นได้ทั้งลายลักษณ์อักษรหรือบอกเล่าด้วยปาก (มุขปาฐะ) วรรณกรรมพื้นบ้านปรากฏอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ของไทย วรรณกรรมดังกล่าวย่อมมีข้อแตกต่างจากวรรณกรรมราชสำนักหรือวรรณกรรมแบบฉบับ วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นวรรณกรรมที่ชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นช่วยกันสร้างสรรค์ขึ้นมา เขาเหล่านั้นใช้อ่าน ฟัง และช่วยกันอนุรักษ์โดยมีวัดในพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางรูปแบบของการแต่งมักจะเป็นไปตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่น เนื้อหาสาระมักอิงความเชื่อทางศาสนา

ดังนั้นอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า วรรณกรรมท้องถิ่นคือ เรื่องเล่าซึ่งเล่าสืบทอดกันมาในท้องถิ่นต่าง ๆ จากเรื่องเล่ามุขปาฐะและนำมาบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นวรรณกรรมที่ชน

ท้องถิ่นช่วยกันสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อใช้เล่าสู่กันฟัง รูปแบบการแต่งหรือการประพันธ์เป็นไปตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่น

4.2 ลักษณะของวรรณกรรมท้องถิ่น

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของวรรณกรรมท้องถิ่นไว้หลายท่านโดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับลักษณะของเนื้อหาของวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นเรื่องของคนในท้องถิ่น ดังนี้

ธวัช ภูณโณทก (2525: 8-12) ได้อธิบายลักษณะของวรรณกรรมท้องถิ่นไว้ว่า วรรณกรรมท้องถิ่นมีเนื้อหาสาระตลละ ตลอดจนคตินิยมเกี่ยวเนื่องด้วยพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ นอกจากคนไทยทุกภาค (เหนือ อีสาน ใต้ กลาง) ในสมัยอดีตยังมีคตินิยมในการสร้างหนังสือถวายวัดโดยเชื่อกันว่าได้านิสงค์แรง อีกประการหนึ่งวัดเคยเป็นสำนักเล่าเรียนของกุลบุตรกุลธิดาของประชาชน ฉะนั้นการสร้างสรรควรรณกรรมท้องถิ่นนั้นยังมีส่วนให้นักเรียนได้ฝึกอ่านหรือทบทวน นอกเหนือไปจากแบบเรียน (จินตตามณี ปฐมมาลา หรือ ปฐม ก.กา) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวรรณกรรมประเภทนิทานคติธรรม

ตามนัยดังกล่าววรรณกรรมท้องถิ่นจึงมีคุณลักษณะสำคัญดังนี้

1. ชาวบ้านทั่วไปมีสิทธิ์เป็นเจ้าของ คือ เป็นผู้สร้างสรรค์ เป็นผู้ใช้ เป็นผู้อนุรักษ์ แพร่หลายในหมู่ชาวบ้าน
2. กวีผู้ประพันธ์ เป็นชาวพื้นบ้าน หรือ พระภิกษุสร้างสรรค์วรรณกรรมขึ้นมาด้วยใจรักมากกว่า “บ้ำเรอทำวไ้ ธิราช ผู้มีบุญ” ฉะนั้นมโนทัศน์เกี่ยวกับสภาวะสังคมจึงเป็นสังคมชาวบ้านแบบประชาคมท้องถิ่น
3. ภาษาที่ใช้เป็นภาษาง่าย ๆ เรียบ ๆ มุ่งการสื่อความหมายเป็นสำคัญ ส่วนใหญ่เป็นภาษาท้องถิ่นนั้น ละเว้นคำศัพท์บาลี สันสกฤต ไวยากรณ์ยมนำนวนที่ใช้ในท้องถิ่น
4. เนื้อหา ส่วนใหญ่มุ่งในทางระบายนามณ์ บันเทิงใจ แต่แฝงคติธรรมทางพุทธศาสนา แม้ว่าตัวเอกของเรื่องจะเป็นกษัตริย์ก็ตาม แต่ก็ได้มุ่งยอพระเกียรติมากนั้ก
5. ค่านิยมและอุดมคติโดยทั่วไปเหมือนกับวรรณกรรมแบบฉบับ ยกย่องสถาบันกษัตริย์แต่ไม่เน้นมากนักโดย ชาวท้องถิ่นเป็นผู้อนุรักษ์ มีวัดเป็นศูนย์กลางของวรรณกรรมท้องถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่นถึงแม้จะเป็นนิทาน นิยาย ก็เป็นนิทานคติธรรม ฉันทลักษณ์ในวรรณกรรมท้องถิ่นจึงเป็นฉันทลักษณ์ที่นิยมกันในท้องถิ่นนั้น ๆ ภาษา ใช้ภาษาของท้องถิ่นนั้น ๆ

กัตัญญู ชูชื่น (2550: 5) ได้อธิบายลักษณะของวรรณกรรมท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. เป็นวรรณกรรมที่ชาวท้องถิ่นสร้างขึ้นมาใช้อ่านใช้ฟังกันในกลุ่มประชาคมนั้น ๆ
2. ชาวท้องถิ่นเป็นผู้ร่วมกันอนุรักษ์

3. มีวัดเป็นศูนย์กลางเก็บรวบรวมข้อมูล
4. เนื้อหาสาระมักเป็นนิทาน นิยาย และเรื่องคติธรรมทางศาสนา
5. รูปแบบเป็นฉันทลักษณ์ง่าย ๆ เป็นไปตามความนิยมของท้องถิ่นนั้น ๆ
6. ภาษาและอักษร ใช้ภาษาและอักษรถิ่นนั้น ๆ

พรทิพย์ ชังธาดา (2538: 12-13) ได้กล่าวถึงลักษณะของวรรณกรรมท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ชาวบ้านทั่วไปเป็นผู้สร้างสรรค์ คัดลอกและเผยแพร่
2. กวีผู้ประพันธ์ ส่วนมากเป็นพระภิกษุ และชาวบ้าน
3. ภาษาที่ใช้เป็นภาษาถิ่น เป็นภาษาที่เรียบง่ายมุ่งการสื่อความหมายกับผู้อ่าน

สำนวนโวหารเป็นของท้องถิ่น

4. เนื้อเรื่องมุ่งให้ความบันเทิงใจ บางครั้งได้สอดแทรกธรรมของพระพุทธศาสนา
5. ค่านิยมยึดปรัชญาแบบชาวพุทธ

ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ลักษณะของวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นวรรณกรรมของท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง สร้างขึ้นมาโดยผู้คนในท้องถิ่นนั้นเป็นผู้ร่วมกันสร้าง และอนุรักษ์โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูล เนื้อหามักเป็นนิทานใช้ภาษาและฉันทลักษณ์ง่าย ๆ และใช้ภาษาของท้องถิ่นนั้น ๆ ในการแต่ง เนื้อเรื่องมักเป็นนิทาน นิยาย และเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

4.3 ประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่น

การแบ่งประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่นทำได้หลายวิธีซึ่งอาจจะแบ่งตามรูปแบบการถ่ายทอด ตามเนื้อหา และตามพื้นที่มีนักวิชาการ กล่าวถึงการแบ่งประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่นไว้ดังนี้

บุปผา ทวีสุข (2525: 11-13) การแบ่งประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่นอาจแบ่งประเภทแตกต่างกันไปตามเกณฑ์ที่ใช้เช่น

1. แบ่งตามลักษณะรูปแบบ เช่น
 - 1.1 วรรณกรรมร้อยแก้ว ก็คือเรื่องเล่า หรือบันทึกด้วยภาษาที่ไม่มีลักษณะใด ๆ ไม่มีคณะไม่มีสัมผัส ฯลฯ
 - 1.2 วรรณกรรมร้อยกรอง ก็คือเรื่องเล่าหรือบันทึกด้วยภาษาที่จำกัดตามลักษณะคำมีคณะ มีสัมผัส ฯลฯ
2. แบ่งตามลักษณะการถ่ายทอด คือ
 - 2.1 วรรณกรรมมุขปาฐะ เป็นวรรณกรรมที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาด้วยการบอกเล่าจดจำ มิได้บันทึกไว้บนวัตถุใดไม่มีการถ่ายทอดเรื่องราวเป็นสัญลักษณ์ เช่น ตัวอักษร ฯลฯ แต่

บันทึกไว้ในสมองของเจ้าของข้อมูลเอง อาศัยการบอกเล่าจดจำมาเรื่อย วรรณกรรมมุขปาฐะนี้อยู่มานานเท่าไร ก็เป็นการพิสูจน์ว่า ผู้เป็นเจ้าของข้อมูลนั้น นิยมเรื่องนั้น ๆ มาก เพราะถ้าไม่นิยมก็คงจะลืมหรือขาดการสืบทอดกันมาอย่างแน่นอน

2.2 วรรณกรรมลายลักษณ์ เป็นวรรณกรรมที่ได้รับการบันทึกไว้บนวัตถุต่าง ๆ เช่น แท่งหิน สมุดข่อย ใบลาน ฯลฯ ซึ่งแต่เดิมอาจเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะมาก่อน แล้วได้รับการบันทึกในระยะเวลาต่อมาเมื่อมีการบันทึกเป็นสัญลักษณ์ โดยมาเป็นตัวอักษรแล้ว ก็มีการถ่ายทอดด้วยการอ่าน และเก็บรวบรวมต่อ ๆ กันมา อาจชี้ให้เห็นว่า วรรณกรรมที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรต้องเป็นวรรณกรรมที่ชาวบ้าน หรือเจ้าของเห็นคุณค่าจึงบันทึกไว้เพื่อมิให้สูญหาย แต่ถ้ามองในมุมกลับว่า ถ้าไม่บันทึกไว้ก็อาจสูญหายไปนานแล้ว เพราะถ้าคนที่เป็นเจ้าของข้อมูลไม่เล่าไม่ฟังก็สูญไปเร็ว แต่ถ้าเป็นหลักฐานทั้งหมด หรือสูญหายช้ากว่า แม้จะไม่มี การสืบทอดก็ตาม อาจมีผู้แบ่งวรรณกรรมท้องถิ่นตามเนื้อหาอีกก็ได้ คือ

3. แบ่งตามเนื้อหา หรือเนื้อเรื่อง ดังนี้

- 3.1 วรรณกรรมพุทธศาสนา
- 3.2 วรรณกรรมประวัติศาสตร์
- 3.3 วรรณกรรมคำสอน
- 3.4 วรรณกรรมประโลมโลก
- 3.5 วรรณกรรมอื่น ๆ เบ็ดเตล็ด

กัตถัญญู ซูซึน (2550: 6) ได้แบ่งประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่นออกเป็น 2 ลักษณะ คือ แบ่งตามวิธีการสืบสาน และแบ่งตามลักษณะเนื้อหา ดังนี้

1. แบ่งตามวิธีการสืบสาน หมายถึง การแบ่งตามวิธีการสืบทอดทางมรดกทางวัฒนธรรม แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1.1 วรรณกรรมมุขปาฐะ คือ วรรณกรรมที่บอกเล่ากันมาด้วยปากหรือด้วยวาจาสืบทอดกันหลายชั่วอายุคน เช่น เพลงกล่อมเด็ก เพลงพื้นบ้าน สุภาษิต คำคม คำสำนวน คำสอนต่าง ๆ นิทานพื้นบ้านเฉพาะถิ่น เป็นต้น ดังกล่าวอาศัยการจดจำกันต่อ ๆ มา ไม่มีการบันทึก

1.2 วรรณกรรมลายลักษณ์อักษร คือ วรรณกรรมที่สืบทอดกันโดยบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเอาไว้แล้วมักเก็บรักษาไว้ที่วัด การบันทึกก็เพราะว่าเป็นเรื่องที่จะจดจำยาก เช่น คำสู่ขวัญ บทสวดต่าง ๆ ตำรายา ตำราสมุนไพร ตำราโหราศาสตร์ และไสยศาสตร์ต่าง ๆ ตำรับพิชัยยุทธ์ เป็นต้น

2. แบ่งตามลักษณะเนื้อหา คือ พิจารณาเนื้อหาเป็นหลักซึ่งแบ่งได้ 2 ประเภทคือ

2.1 วรรณกรรมทางศาสนา เป็นเรื่องราวที่กล่าวถึงสาระคำสอนและประเพณีพิธีกรรมอันเนื่องมาจากศาสนา โดยเฉพาะคติความเชื่อเรื่องผี (บรรพบุรุษ) ประเพณีพิธีกรรมตาม

แบบลัทธิพราหมณ์ การยึดถือหลักคำสอนพระพุทธศาสนา เป็นต้น เรื่องราวทางศาสนาเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า คติธรรม

2.2 วรรณกรรมชาวบ้าน เป็นเรื่องราวการดำเนินวิถีชีวิตของชาวบ้านหรือชาวท้องถิ่นที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับศาสนา และมักจะเป็นมุขปาฐะ นับแต่เพลงกล่อมเด็ก เพลงพื้นบ้าน นิทาน นิยาย ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ หรือเป็นการเล่าเรื่องวีรบุรุษวีรสตรี รวมทั้งเรื่องสัปดนวันละนิดจืดแจ่มใส เป็นต้น เรื่องใดที่เป็นเรื่องตลกตลกใจก็จะมีผู้จดบันทึกไว้ เก็บรักษาและคัดลอกต่อๆ มา เรื่องราวชีวิตของชาวบ้านเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า คติโลก

เรไร ไพรวรรณ (2551: 17-24) กล่าวว่า การจำแนกประเภทวรรณกรรมท้องถิ่นสามารถจำแนกได้หลายลักษณะ โดยพิจารณาตามเกณฑ์ในการแบ่งแตกต่างกันออกไปดังนี้

1. การจำแนกตามเขตพื้นที่

จำแนกตามเขตพื้นที่ การแบ่งลักษณะนี้ใช้เขตแดนภูมิศาสตร์เป็นเกณฑ์ในการแบ่งซึ่งแบ่งได้กว้าง ๆ ได้เป็น 5 ประเภท คือ

1.1 วรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ หรือวรรณกรรมล้านนา ได้แก่วรรณกรรมที่ปรากฏอยู่ในบริเวณพื้นที่ในจังหวัดภาคเหนือ เช่น เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน

1.2 วรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือวรรณกรรมอีสาน ได้แก่ วรรณกรรมที่ปรากฏอยู่ในบริเวณพื้นที่จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย อุบลราชธานี อุดรธานี หนองคาย เป็นต้น สำหรับจังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ บุรีรัมย์ และ ศรีสะเกษ เป็นจังหวัดที่มีลักษณะภาษาและวัฒนธรรมแตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ อย่างโดดเด่น ได้แก่ ภาษาไทยโคราช ภาษาเขมร และภาษาส่วย

1.3 วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง ได้แก่ วรรณกรรมที่ปรากฏอยู่ในบริเวณพื้นที่จังหวัดในภาคกลาง เช่น นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี สระบุรี นครสวรรค์ ปทุมธานี เป็นต้น

1.4 วรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันออก ได้แก่ วรรณกรรมที่ปรากฏอยู่ในบริเวณพื้นที่จังหวัดภาคตะวันออก เช่น ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด เป็นต้น

1.5 วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ หรือวรรณกรรมท้องถิ่นปักษ์ใต้ ได้แก่ วรรณกรรมที่ปรากฏอยู่ในบริเวณพื้นที่จังหวัดในภาคใต้ เช่น ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ภูเก็ต ตรัง กระบี่ พังงา พัทลุง เป็นต้น สำหรับจังหวัดที่มีความแตกต่างออกไป คือ จังหวัด สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

2. จำแนกตามลักษณะการถ่ายทอด

การแบ่งลักษณะนี้ คือการแบ่งโดยใช้ลักษณะการถ่ายทอดข้อมูลเป็นเกณฑ์ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 วรรณกรรมมุขปาฐะ (Oral Literature) คือ วรรณกรรมที่มีการถ่ายทอดข้อมูลด้วยการเล่าสืบต่อกันมาแบบปากต่อปาก ไม่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น นิทาน ข้อห้ามคำสอน ปริศนาคำทาย ความเชื่อ เป็นต้น

2.2 วรรณกรรมลายลักษณ์ (Written Literature) คือ วรรณกรรมที่มีการถ่ายทอดข้อมูลด้วยการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร อาจจะบันทึกโดยการจารึกลงบนแผ่นศิลา หรือจารลงในใบลานหรือวัสดุอื่น ๆ รูปแบบใดก็ตามและจะโดยจุดมุ่งหมายใดก็ได้ เช่น ตำรายา ปุ้มโหรจดหมายเหตุ เป็นต้น ซึ่งอาจแบ่งเป็นประเภทย่อยตามวัตถุประสงค์ที่ใช้จารหรือเขียนก็ได้

วรรณกรรมทั้งสองประเภทนี้ อาจจะมีการถ่ายทอดสลับกันได้ กล่าวคือวรรณกรรมมุขปาฐะ ที่เล่าสืบต่อกันมาเป็นที่สนุกสนาน ประทับใจก็อาจจะมีผู้นำมาบันทึกไว้หรือแต่งขึ้นใหม่ โดยอาศัยเค้าเรื่องเดิม มีผู้อ่านถูกใจนำไปเล่าต่อหมุนเวียนกันไปดังนี้เช่น เรื่องพระลอ ปลาบู่ทอง นางนกกระจาบ นางสิบสอง เป็นต้น

3. จำแนกตามลักษณะคำประพันธ์

การแบ่งลักษณะนี้คือ การแบ่งโดยพิจารณาลักษณะคำประพันธ์ที่แต่งเป็นเกณฑ์ ซึ่งแบ่งกว้าง ๆ ได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.1 วรรณกรรมร้อยแก้ว คือ วรรณกรรมที่แต่งขึ้นเป็นความเรียงบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา ประวัติศาสตร์ หรือเป็นตำรา ตำนาน กฎหมาย โดยส่วนใหญ่จะใช้ภาษาง่าย ๆ ตามแต่ละท้องถิ่น

3.2 วรรณกรรมร้อยกรอง คือ วรรณกรรมที่แต่งขึ้นเรียบเรียงถ้อยคำให้เป็นระเบียบตามบัญญัติแห่งฉันทลักษณ์ ซึ่งมีข้อบังคับด้วยเรื่องจำนวนคำ หรือพยางค์ มีการกำหนดเสียงสูงต่ำ เสียงหนักเบา เสียงสั้นยาว รูปวรรณยุกต์ และกำหนดเสียงสัมผัส จังหวะ เป็นต้น โดยส่วนใหญ่จะใช้ฉันทลักษณ์ตามท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น

ภาคเหนือ นิยมแต่งเป็น กาพย์ ซอ คำว โคลง และร่าย

ภาคอีสาน นิยมแต่งเป็น กาพย์ โคลง (โคลง) และ ฮ่าย (ร่าย)

ภาคใต้ ส่วนใหญ่นิยมแต่งเป็นกาพย์

ภาคกลาง ใช้คำประพันธ์หลายชนิด เช่น กาพย์ กลอน เป็นต้น

4. การจำแนกตามเนื้อเรื่อง

การแบ่งลักษณะนี้ คือ การแบ่งโดยพิจารณาเนื้อหาของวรรณกรรมเป็นเกณฑ์แบ่งกว้าง ๆ ได้ดังนี้

4.1 วรรณกรรมศาสนา คือ วรรณกรรมที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับศาสนา ประวัติ นักบวช นักบุญ หรือคำสอนในศาสนา เช่น สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช หลวงพ่อคูณ เป็นต้น

4.2 วรรณกรรมประเพณี คือ วรรณกรรมที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับประเพณีหรือพิธีกรรมของท้องถิ่น เช่น คำเรียกขวัญ หรือบทสູ່ขวัญ แผลทำขวัญนาค บทสวดที่ใช้ในส่วนประกอบพิธี ฮีตสิบสอง (ถิ่นอีสาน) เป็นต้น

4.3 วรรณกรรมยกเกียรติ คือ วรรณกรรมที่มีเนื้อเรื่องสรรเสริญ หรือชื่นชมคุณงามความดี ความกล้าหาญของกษัตริย์ หรือนักรบ บุคคลสำคัญด้านต่าง ๆ เช่น ย่าโม หนานทิพย์ช้าง พระศรีสุริโยทัย เป็นต้น

4.4 วรรณกรรมตำรา คือ วรรณกรรมที่มีเนื้อเรื่องอธิบายความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น ตำราเรียน ตำรายา ตำราโหรา เป็นต้น

4.5 วรรณกรรมนิราศ คือ วรรณกรรมที่บันทึกเรื่องราวการเดินทางพรรณนาถึงการจากกัน หรือจากไปอยู่ในที่ต่าง ๆ ความอาลัยอาวรณ์ที่มีต่อคนรัก นิยมแต่งเป็นร้อยกรอง บางทีก็นำเอาเรื่องจากนิทานท้องถิ่นตอนที่ตัวละครของเรื่องพลัดพรากจากกันมาเขียนขึ้น เช่น นิราศพระรถเมรี เป็นต้น

4.6 วรรณกรรมบันเทิง คือ วรรณกรรมที่มีเนื้อหาสนุกสนาน มุ่งให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย การต่อสู้ แข่งขัน เช่น กาละเกด สังข์ศิลป์ชัย เป็นต้น

4.7 วรรณกรรมเบ็ดเตล็ด คือ วรรณกรรมที่มีเนื้อหาไม่เข้ากับประเภทดังกล่าวข้างต้น จึงจัดไว้ในหมวดเบ็ดเตล็ด อาจเป็นคำประพันธ์หรือข้อความสั้น ๆ ก็ได้

5. การจำแนกตามจุดมุ่งหมายในการแต่ง

การแบ่งลักษณะนี้คือ การแบ่งโดยพิจารณาตามจุดมุ่งหมายของผู้แต่งว่าเพื่อใช้ในการใด หรืออาจเรียกว่าแบ่งตามลักษณะการนำไปใช้ซึ่งอาจแบ่งประเภทย่อยได้ดังนี้

5.1 แต่งเพื่อให้ความรู้ เช่น ตำรายา ตำราดูลักษณะของสัตว์ต่าง ๆ ตำราโหราศาสตร์ ฎหมาย เป็นต้น

5.2 แต่งเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ได้แก่

5.2.1 การสวด เช่น บทสวดไอ้เอวีหารราย บทสวดพระมาลัย บทสวดบูชาพระเคราะห์ เป็นต้น

5.2.2 การเทศน์ เช่น เทศน์มหาชาติ เทศน์ในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น

5.2.3 การเห่ เช่น บทเห่เรื่องที่ใช้เห่เวลาเดินทางไปไกล ๆ หรือใช้ในการละเล่น เช่น บทเห่เรือบงของเพชรบุรี เป็นต้น

5.2.4 การทรงเจ้าเข้าผี เป็นบทร้องเชิญหรือบทกล่าวเชิญวิญญาณให้มาเข้าร่างคนเพื่อทำหน้าที่พยากรณ์ หรือให้การรักษา เช่น บทเชิญผีแม่ศรี ผีนางดั่ง ผีมด ผีเม็ง ผีฟ้า เป็นต้น

5.2.5 การเชิญขวัญ เป็นคำอ่านบทขับหรือบทร้องเพื่อประกอบพิธีสู่ขวัญ หรือเชิญขวัญต่าง ๆ เช่น บทสู่ขวัญคนเจ็บไข้ บทเชิญขวัญข้าว บทเชิญขวัญเด็ก เป็นต้น

5.2.6 การอ่านในงานประเพณี เช่นการอ่านหนังสือผูกในงานศพ (เงินเหือนตี) หรือการอยู่ไฟ (งันกรรม) ของภาคอีสาน เป็นต้น

6. การจำแนกตามลักษณะของข้อมูล

การแบ่งลักษณะนี้ คือ การแบ่งโดยพิจารณาลักษณะของข้อมูลเป็นเกณฑ์กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

6.1 นิทานพื้นบ้าน คือ เรื่องที่เล่าสืบต่อกันมาในแต่ละท้องถิ่น

6.2 สุภาษิต คำพังเพย คือ ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมา มีความหมายให้คิดสอนใจ

6.3 ปริศนาคำทาย หรือปริศนาความทาย คือ ถ้อยคำที่ผูกขึ้นเป็นเงื่อนงำ ให้มีการทาย

6.4 เพลงพื้นบ้าน คือ บทร้องโต้ตอบกันระหว่างชายหญิง รวมทั้งเพลงสำหรับเด็ก และบทร้องที่ใช้กันในโอกาสต่าง ๆ

6.5 ข้อห้าม คำสอน คือ สิ่งที่ควรละเว้นปฏิบัติ และข้อควรปฏิบัติซึ่งสืบเนื่องมาจากความคิดความเชื่อมั่นศรัทธาที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จนเป็นที่ยอมรับปฏิบัติตามอาจจะมีพิธีกรรมรองรับหรือไม่ก็ได้ และมีการถ่ายทอดประเพณีปฏิบัติต่อ ๆ กันมา

6.6 บททำขวัญ คือ ถ้อยคำที่ใช้ประกอบพิธีทำขวัญต่าง ๆ

6.7 ภูมินาม คือ เรื่องราวเกี่ยวกับชื่อสถานที่ต่าง ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการจัดประเภทหรือการจำแนกวรรณกรรมท้องถิ่นนั้นมีเกณฑ์ของการจัดประเภทหรือการจำแนกไว้อย่างหลากหลายอย่างไรก็ตามประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่นตามที่กล่าวมาข้างต้นนี้ล้วนเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของการสร้างสรรค์วรรณกรรมท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

4.4 ประโยชน์ของวรรณกรรมท้องถิ่น

นักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงประโยชน์ของการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นว่า ประโยชน์ของการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นนั้น น่าจะสรุปได้ 3 ประการใหญ่ ๆ คือ มีประโยชน์ทางวิชาการและประโยชน์ทางด้านนโยบายการเมืองการปกครอง ตลอดจนเป็นประโยชน์โดยตรงต่อบุคคล ดังนี้

1. ประโยชน์ทางด้านวิชาการ ผู้ที่ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นจะเข้าใจ

1.1 ปรัชญาชีวิตและสังคมของท้องถิ่นอันเป็นพื้นฐานของสังคมเช่น ความเชื่อ คตินิยม จารีตประเพณีที่ประพฤติปฏิบัติกันโดยทั่วไปในประชาคมนั้นได้ถูกสอดแทรกอยู่ในวรรณกรรมท้องถิ่น เช่น ลัทธิความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญูณ (Animism) ซึ่งเป็นแนวปรัชญาชีวิตของสังคมบรรพกาล ก็จะพบอยู่มากมายในสังคมชนกลุ่มน้อยของไทยหรือการดำเนินชีวิตตามปรัชญาพุทธศาสนานของสังคมไทยทั่วไป

1.2 การจัดระเบียบสังคม หรือการควบคุมสังคมอันเป็นพันธกรณีของกลุ่มชนต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อความสงบสุขของประชาคมนั้น ๆ บทบัญญัติต่าง ๆ อันเป็นปทัสฐานของสังคมนั้น ได้สั่งสอนสืบต่อกันมาโดยมิได้มีการจดบันทึกไว้ แต่ก็ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมท้องถิ่นเหล่านั้น ในข้อนี้ต้องเข้าใจร่วมกันว่าสังคมชนบทในสมัยอดีต กฎหมายของรัฐบาลกลางมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการควบคุมสังคมมากนัก แต่ปรัชญาพุทธศาสนา จารีต ความเชื่อ คตินิยม ซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาคมจะมีบทบาทควบคุมสังคมอย่างยิ่ง

1.3 ประวัติศาสตร์สังคม (Social History) ของท้องถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นข้อมูลสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมท้องถิ่น โดยเฉพาะทางด้านการจัดระบบสังคม การควบคุมสังคม ตลอดจนจารีตประเพณีของสังคมนั้น

1.4 ภาษาถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่นโดยเฉพาะวรรณกรรมลายลักษณ์ที่ได้บันทึกไว้ตั้งแต่สมัยอดีตยังเป็นคลังแห่งภาษาถิ่น ถึงแม้บางคำอาจจะเลิกใช้ไปแล้วในปัจจุบัน แต่ก็ยังปรากฏอยู่ในเอกสารวรรณกรรมท้องถิ่นเหล่านั้น นอกจากนี้ภาษาศาสตร์ยังสามารถเห็นการคลี่คลาย (กลายเสียง, กลายความหมาย) ของคำภาษาไทยได้ดีจากเอกสารวรรณกรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ของไทย

1.5 เป็นการก้าวหน้าทางวิชาการ การตระหนักถึงคุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่นจนได้มีการนำมาจัดอยู่ในหลักสูตรการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีแนวโน้มในการที่จะส่งเสริมการศึกษารวบรวมค้นคว้าวรรณกรรมท้องถิ่น เหล่านี้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น อันเป็นปัจจัยสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งหมายถึงเอกลักษณ์ของชนชาติไทยอีกโสดหนึ่ง

2. ประโยชน์ทางด้านปัจเจกบุคคล

2.1 เพื่อให้นักศึกษาหรือผู้ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นมีมโนทัศน์อันกว้าง ยอมรับแนวคิด ปรัชญาชีวิตของชนทุกชั้น ทุกท้องถิ่น ทุกสังคม

2.2 ผู้ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นจะเกิดความรักความเข้าใจในท้องถิ่นตน และของท้องถิ่นอื่นอีกด้วย

2.3 ยอมรับแนวคิดของชนชาติที่ต่างท้องถิ่น ต่างสังคมและต่างยุคสมัย

2.4 ได้รับประสบการณ์แห่งชีวิตให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2.5 มีโอกาสเรียนรู้ภาษาอื่น วัฒนธรรมท้องถิ่นอื่น ๆ อีกด้วย

3. ประโยชน์ทางการเมืองการปกครอง ในการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นยังมีผลสะท้อนต่อการปกครองโดยส่วนรวมของชาติบ้านเมืองอีกโสดหนึ่งด้วย คือ

3.1 ผู้ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นจะมีความภาคภูมิใจในอดีตของท้องถิ่นที่ตนมีภูมิลาเนาอยู่ และท้องถิ่นอื่น ๆ ของชาติด้วย ซึ่งก่อให้เกิดชาตินิยม ภูมิใจในวัฒนธรรมของชาติ

3.2 ผู้ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นจะเกิดความรักความเข้าใจในท้องถิ่นของตน

3.3 ผู้ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นจะตระหนักในคุณค่า และย่อมมีความหวงแหนซึ่งก่อให้เกิดการอนุรักษ์วรรณกรรมท้องถิ่นอีกด้วย

3.4 ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างชนในชาติ และย่อมสมานสามัคคีกัน

3.5 ก่อให้เกิดการพัฒนา ระบบสังคมของชาติอย่างมีทิศทาง โดยอาศัยระบบสังคมท้องถิ่น ปรัชญาชีวิตในสังคมท้องถิ่นอันเป็นพื้นฐานในการพัฒนา

พรทิพย์ ชังธาดา (2538: 13) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ให้ความบันเทิงใจแก่ชุมชน เช่น ขับเสภาในภาคกลาง เล่าคำหรือขับลำนำในภาคเหนือ อ่านหนังสือในบุญงันเฮือนตีในภาคอีสาน การสวดหนังสือหรือสวดด้านในภาคใต้

2. ให้เข้าใจค่านิยม โลกทัศน์ของแต่ละท้องถิ่นโดยผ่านวรรณกรรม

3. เข้าใจวัฒนธรรมของชาวบ้านในถิ่นนั้น ๆ

4. ก่อให้เกิดความรักหวงแหนมาตุภูมิ และรักสามัคคีในท้องถิ่นตน

ประเสริฐ ภู นคร (2538: 1-9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวรรณกรรมท้องถิ่นไว้ว่า วรรณคดีท้องถิ่นช่วยในการศึกษาด้านภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ช่วยให้ทราบขนบธรรมเนียม ประเพณีพื้นบ้าน ทำให้ทราบความนึกคิดของคนในท้องถิ่นนั้น อาจใช้พิสูจน์ความเกี่ยวพันที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ว่ามีความเกี่ยวข้องกันอย่างไรผ่านวรรณกรรมท้องถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่นอาจทำให้เกิดความเกี่ยวพันระหว่างไทยเผ่าต่าง ๆ วรรณคดีท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ท้องถิ่นภาคภูมิใจ และซาบซึ้งใจ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า คุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่นนั้นสามารถบ่งบอกถึง ค่านิยม ความเชื่อ จารีตประเพณีของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ผ่านวรรณกรรมท้องถิ่นที่เล่าสืบต่อกันมาเป็นความเชื่อโดยมีประโยชน์ในการจัดระเบียบสังคมเป็นข้อกำหนดทางสังคมของแต่ละท้องถิ่นเพื่อความสงบสุข ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นและภาษาถิ่นที่มีมาแต่เดิม คนที่ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นจะเป็นคนที่มีความคิดกว้างขวางมีความเข้าใจสภาพสังคมของคนแต่ละท้องถิ่นเป็นอย่างดี เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่หล่อหลอมกันมายาวนานผ่านเรื่องเล่าปากต่อปากสร้างเสริมความรัก สามัคคีของคนในท้องถิ่น เชื่อมโยงร้อยเรียงความสัมพันธ์ผ่านเรื่องเล่าตามความเชื่อมาหลายยุคหลายสมัย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปกครองได้ การพัฒนาท้องถิ่นที่ดีและสมบูรณ์ได้นั้นจะต้องศึกษาความเชื่อ วัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของคนในท้องถิ่นด้วย

5. นิทานพื้นบ้าน

5.1 ความหมายของนิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้านเป็นนิทานของชนท้องถิ่นที่เล่าสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เรื่องราวเหตุการณ์ความเป็นมาของนิทานพื้นบ้านแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นของคนที่อยู่ เป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมามีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านไว้ดังนี้

ธวัช ปุณโณทก (2549: 2-3) ได้อธิบายถึงความหมายของนิทานพื้นบ้านไว้ดังนี้ นิทานพื้นบ้านคือนิทานที่เล่าสืบต่อกันมาปากต่อปาก และไม่ทราบว่าเป็นผู้แต่งหรือผู้เล่าในครั้งแรก เรื่องราวของนิทานพื้นบ้านจะแพร่กระจายอยู่ในสังคม และเล่าสืบต่อกันมาจากรุ่นปู่ผ่านสู่รุ่นพ่อ รุ่นลูก รุ่นหลาน ต่อไปไม่รู้จักจบสิ้น ถึงแม้ว่าภายหลังจะมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรทั้งร้อยแก้ว และร้อยกรอง โดยนำเค้าโครงเรื่องจากนิทานเดิมเล่าสืบทอดต่อกันมาก ก็ยังจัดอยู่ในนิทานพื้นบ้านเช่นเดียวกัน เช่นเรื่องศรีธนญชัย นางสิบสอง ปลาบู่ทอง โสนน้อยเรือนงาม เป็นต้น ส่วนนวนิยายหรือเรื่องสั้นปัจจุบัน เราทราบผู้ประพันธ์ชัดเจน ถึงเนื้อหาจะคล้ายคลึงหรือแตกต่างกับนิทานพื้นบ้านก็ตามเราไม่เรียกว่านิทานพื้นบ้าน

ประคอง นิมมานเหมินทร์ (2551: 6-7) ได้กล่าวถึงนิทานพื้นบ้านไว้ว่า นิทานพื้นบ้านต้องเป็นเรื่องที่เล่าสืบต่อกันมา และไม่ทราบว่าเป็นผู้แต่ง ส่วนใหญ่ถ่ายทอดด้วยปาก แต่อาจถ่ายทอดด้วยการเขียนก็ได้ เป็นการเล่าจากความจำที่ได้ฟังต่อ ๆ กันมา เช่น พ่อซึ่งเล่าให้ลูกฟังเคยฟังมาจากปู่หรือย่า ปู่หรือย่าเคยฟังจากทวด และทวดก็เคยฟังจากผู้อื่นเช่นเพื่อนหรือพระสงฆ์เล่ามาอีกที่ไม่สามารถสืบสาวได้ว่าผู้เล่าคนแรกคือใคร เช่นเรื่อง ศรีธนญชัย ซึ่งเป็นเรื่องขบขันที่เป็นที่รู้จักกันดีเรื่องหนึ่งในประเทศไทย ไม่มีใครบอกได้ว่าใครเป็นคนแต่งเรื่องนี้ขึ้นมา และเล่าให้ใครฟังเป็นครั้งแรก ทราบแต่ว่าเป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมา

กฤษกร เพชรนอก (2555: 1) กล่าวว่านิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับเรื่องราวเหตุการณ์และความเป็นมาของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นซึ่งเกิดขึ้นจริงหรืออาจจะเป็นเรื่องที่แต่งขึ้น เช่นเรื่องราวที่เกี่ยวกับตำนานของสถานที่ต่าง ๆ หรือความเป็นมาและสาเหตุของชื่อสถานที่เหล่านั้นโดยเล่าสืบต่อกันมาเพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และได้สาระที่เป็นคติสอนใจ เช่น ความดี ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ นอกจากนี้นิทานพื้นบ้านยังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในภูมิภาคต่าง ๆ รวมทั้งความเชื่อ ความศรัทธาในหลักการทำมาหากินความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งนี้นิทานพื้นบ้านจะแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนไทยที่มีคุณค่ายิ่ง

สุกัญญา สุจฉายา (2556: 21-22) กล่าวว่าเรื่องเล่าพื้นบ้าน (folk narrative) หรือนิทานพื้นบ้าน (folktale) เป็นการเล่าเรื่องร้อยแก้ว เรื่องเล่าประเภทนี้สืบทอดต่อ ๆ กันมา มีโครงเรื่อง (plot) ง่าย ๆ ไม่ผูกเรื่องซับซ้อนวากวน จึงทำให้จดจำเรื่องและเข้าใจได้ง่ายเรื่องเล่าพื้นบ้านเป็นสมบัติของชุมชน ไม่มีใครผูกขาดเป็นเจ้าของ ทุกครั้งที่มีการเล่า ผู้เล่าคือผู้ผูกเรื่องขึ้นใหม่ แม้จะใช้เค้าโครงเรื่องเดิมก็ตาม

ประสพสุข ฤทธิเดช (2557: 249) ได้ให้ความหมายของนิทานพื้นบ้านว่า เรื่องที่ชาวบ้านเล่าถ่ายทอดด้วยมุขปาฐะ เป็นภาษาร้อยแก้วหรือถ้อยคำ สำนวนของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ เล่าสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานจนไม่ทราบว่าเป็นคนต้นคิดค้น มักจะขึ้นต้นด้วย นานมาแล้ว หรือ กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วเป็นการเริ่มเรื่อง

พระมหาจิริฉันท จีระเมธี (โลวะลุน) (2558: 55-56) ได้กล่าวถึงนิทานพื้นบ้านไว้สรุปใจความได้ว่า นิทานพื้นบ้านคือ วรรณกรรมมุขปาฐะประเภทหนึ่ง มีลักษณะเป็นเรื่องราวต่อ ๆ กันมา ประกอบด้วยโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก ตัวละครคล้ายเรื่องสั้น แต่เดินเรื่องเร็ว ไม่ซับซ้อน เนื้อหาสะท้อนให้เห็นถึงวิถีดั้งเดิมเป็นส่วนใหญ่ และนิทานบางเรื่องได้แพร่ขยายไปยังท้องถิ่นและต่างประเทศนำไปเล่าก็จะมีส่วนเหมือนหรือต่างกันขึ้นอยู่กับผู้เล่า

สารานุกรมไทยฉบับเยาวชนไทย โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ 26 (9) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านความว่า นิทานพื้นบ้าน คือเรื่องที่เล่าต่อ ๆ มาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งโดยไม่ทราบว่าเป็นผู้แต่ง เช่น นิทานเรื่อง สังข์ทอง ปลาบู่ทอง หรือ โสนน้อยเรือนงาม มีการเล่าสู่กันฟังจากปู่ย่าตายายของเรา พ่อแม่ของเรา รวมทั้งตัวเราเอง ไปจนถึงลูกหลานเหลนโหลนของเรา เป็นทอด ๆ กันไปรุ่นแล้วรุ่นเล่า บางครั้งก็แพร่กระจายจากท้องถิ่นหนึ่งไปสู่อีกท้องถิ่นหนึ่ง เช่น นิทานเรื่องสังข์ทอง อาจมีหลายสำนวนแล้วแต่ความแต่ความทรงจำ ความเชื่อ อารมณ์ของผู้เล่า และวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น

ดังนั้นความหมายของนิทานพื้นบ้านคือ เรื่องที่เล่าต่อ ๆ กันมา จากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นวนรณกรรมมุขปาฐะ เป็นนิทานหรือเรื่องเล่าที่เล่าต่อ ๆ กันมา สำนวนโวหารเรียบง่ายเนื้อหา ไม่ซับซ้อน ที่อ่านแล้วเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินได้สาระคติสอนใจ ถึงความเชื่อของคนในท้องถิ่นผ่านเรื่องเล่าให้สาระความคิดโดยโครงเรื่องหลักจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันแต่มีส่วนย่อยที่แตกต่างกันไปตามสำนวนของผู้เขียนและผู้เล่า

5.2 ความสำคัญของนิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้านนั้นมีความเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของคนในสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ เราสามารถศึกษาหาความรู้ นำข้อคิดที่ได้จากการอ่าน

จากนิทานพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งเข้าใจความเป็นมาของท้องถิ่นความคิด ความเชื่อของคนในท้องถิ่นเกี่ยวกับตำนาน นิทาน เรื่องเล่าต่าง ๆ ในท้องถิ่นดั้งมีนักวิชาการได้ศึกษา ความสำคัญของนิทานพื้นบ้านไว้ดังนี้

ขนิษฐา จิตชินะกุล (2545: 142-143) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนิทานพื้นบ้านดังนี้ นิทานพื้นบ้านให้ความบันเทิงสนุกสนาน เป็นแหล่งรวมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนความเชื่อของคนในสังคม เป็นเครื่องมืออบรมสั่งสอน ศีลธรรม จริยธรรม สร้างความผูกพันแก่คนในครอบครัวและสังคมสร้างความผูกพันที่ต่อกันระหว่างครอบครัว พี่น้อง ญาติมิตร เป็นต้นกำเนิดของวรรณคดีหลายเรื่อง เป็นเครื่องระบายความคับข้องใจที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ ความคิดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง เป็นเครื่องบอกถึงความปรารถนาและความต้องการในชีวิต

ประสพสุข ฤทธิเดช (2557: 263-264) ได้กล่าวถึงความสำคัญนิทานพื้นบ้าน ไว้ว่า นิทานพื้นบ้านให้ความเพลิดเพลิน ให้ความสนุกสนาน เป็นการรวมกลุ่มชนเข้าด้วยกัน ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมเพราะล้วนแล้วมาจากความเชื่อเดียวกัน เป็นการให้ความรู้แก่คนที่ไม่มีความรู้ มีหลักธรรมคำสอนสอดแทรกอยู่ในนิทานพื้นบ้านทำให้เป็นการสอนหลักธรรมให้คนมีคุณธรรมประจำใจ เป็นบ่อเกิดวรรณคดีและวรรณกรรมและงานศิลปะทุกแขนงให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

พระมหาจรรย์นธ์ จิระเมธี (โลวะลุน) (2558: 63-64) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนิทานพื้นบ้านโดยสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านจิตใจ นิทานพื้นบ้านเป็นเครื่องบันเทิงใจ ก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน สังเกตได้จากการที่มักเล่นกันในยามว่างเว้นจากงานในบรรยากาศสงบเงียบ เป็นการผ่อนคลายความเครียดช่วยให้เวลาผ่านไปอย่างไม่น่าเบื่อหน่าย และยังช่วยกระชับความสัมพันธ์ได้เป็นอย่างดี เป็นผลให้การทำกิจกรรมอื่นร่วมกันมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย 2) ด้านความคิด จินตนาการ การฟัง นิทานจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้แง่มุมต่าง ๆ โดยผ่านทางตัวละครที่ปรากฏในนิทานเรื่องนั้น ๆ นิทานที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับแม่เมต นางฟ้า เทวดาหรือสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ยังช่วยเสริมสร้างจินตนาการของเด็กได้เป็นอย่างดี 3) ด้านประวัติศาสตร์ ดังกล่าวมาแล้วว่านิทานพื้นบ้านนั้นเป็นเรื่องเล่าอันเก่าแก่ ไม่ปรากฏว่าใครเป็นคนเล่าคนแรก ทราบแต่เพียงว่ามีมานานแล้ว ดังนั้นเรื่องราวที่ปรากฏในนิทานจึงสะท้อนสภาพสังคมในอดีต เช่น ความคิด ความเชื่อ สภาพภูมิศาสตร์ เป็นต้น 4) ด้านภาษาและวรรณคดี การเล่านิทานนั้น เราจะได้รับรู้เกี่ยวกับภาษาที่ผู้เล่าได้ถ่ายทอดเรื่องราวออกมาเป็นประโยชน์ในการศึกษาภาษาถิ่น ทั้งทางด้านศัพท์ สำเนียง ระบบเสียง คำ ความหมายสำนวนต่าง ๆ นอกจากนี้แล้วนิทานชาวบ้านในบางเรื่องยังเป็นต้นเค้าของวรรณคดีอีกด้วย และ 5) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา นิทานชาวบ้านมักสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติให้เกิดผลดีแก่ตนเอง มีการอบรมสั่งสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม และก่อให้เกิดผลสืบเนื่องให้เกิดพิธีกรรม ต่าง ๆ ปฏิบัติต่อกันมากกลายเป็นประเพณีในที่สุด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่านิทานพื้นบ้านนั้นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งที่ควรรักษาไว้

สรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้านมีความสำคัญเพราะให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินให้ความรู้ด้านภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและใช้เป็นหลักธรรมคำสอนในการดำรงชีวิตประจำวันของคนในท้องถิ่นให้มีความเชื่อเดียวกันสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ใช้เป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอนคนในสังคม

5.3 ลักษณะของนิทานพื้นบ้าน

ลักษณะของนิทานพื้นบ้านมีข้อสังเกตหลายประการมีรายละเอียดที่นักวิชาการ ได้สรุปไว้ดังนี้

ประคอง นิมมานเหมินทร์ (2551: 7) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของนิทานพื้นบ้านไว้ว่า ลักษณะสำคัญที่สุดของนิทานพื้นบ้าน จึงอยู่ที่ต้องเป็นเรื่องเล่าที่เล่าสืบต่อกันมา และไม่ทราบว่าเป็นใครเป็นผู้แต่ง ส่วนใหญ่ถ่ายทอดด้วยปาก แต่อาจถ่ายทอดด้วยการเขียนก็ได้ เป็นการเล่าจากความจำที่ได้ฟังต่อ ๆ กันมา เช่น พ่อซึ่งเล่าให้ลูกฟังเคยฟังมาจากปู่หรือย่า ปู่หรือย่าเคยฟังมาจากทวด และทวดก็เคยฟังจากผู้อื่นเช่นเพื่อนหรือพระสงฆ์เล่ามาอีกที ไม่สามารถสืบสาวได้ว่าผู้เล่าคนแรกคือใคร

ชนิษฐา จิตชินะกุล (2545: 141) อธิบายว่านิทานพื้นบ้านมีลักษณะดังนี้ นิทานชาวบ้านเป็นเรื่องราวของคนท้องถิ่น บางครั้งรู้จักกันในเฉพาะท้องถิ่นนั้น แต่บางครั้งก็มีเค้าโครงเรื่องคล้ายกันเป็นผลงานของคนในท้องถิ่นเป็นผู้แต่งขึ้น โดยอาศัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นฉากบทบาทตัวละครคือพฤติกรรมของวีรบุรุษในท้องถิ่นที่สังคมศรัทธา เป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน โดยเล่าจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกหนึ่งเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน มักจะเริ่มต้นจำเรื่องก่อนและดำเนินไปจนจบแล้วยังมีต่ออีกเล็กน้อยเพื่อย้ำกล่าวถึงความสงบ ความสุข ความมั่นคง และความมีหลักฐานของตัวเอง มีเนื้อเรื่องซ้ำ ๆ แต่เหตุการณ์แปลกแตกต่างกันออกไป เช่นการแก้ปัญหาต่าง ๆ เป็นการสานต่อความกระหายใคร่รู้ว่า เรื่องตอนไหนจะมีทางออกอย่างไร เป็นเรื่องเล่าอาจจะเล่าด้วยภาษาร้อยแก้วหรือภาษาร้อยกรองก็ได้ วิธีเล่าไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับเทคนิคของแต่ละคนจึงทำให้เรื่องเดียวกันคลาดเคลื่อนไปบ้าง โดยทั่วไปแล้วมีตัวเอกไม่เกินสองตัว ถ้ามีมากกว่าสองตัวก็มีเพียงสองตัวที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่องตอนนั้น ตัวละครมักจะมีลักษณะตรงกันข้าม จุดมุ่งหมายหลักเพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ส่วนที่แทรกอยู่ในเนื้อเรื่องคือการสั่งสอนให้ทุกคนทำความดี มีคุณธรรม เป็นคนดี เป็นผู้มีความประพฤติทั้งกาย วาจา ใจ โดยเป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนา มีลักษณะเป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคมให้ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบแห่งความดี โดยอาศัยบทบาทตัวละครในเรื่องเป็นตัวอย่าง มีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคนสัตว์ เรื่องอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ อธิบายพิธีกรรม เผยแพร่ศาสนา เรื่องเล่าประวัติความเป็นมาของสถานที่ทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น

โชติ ศรีสุวรรณ (2546: 10) กล่าวว่า นิทานพื้นบ้านมีลักษณะดังนี้ เป็นเรื่องเล่าปากต่อปาก เป็นภาษาร้อยแก้ว เป็นเรื่องเล่าถ่ายทอดการเล่าปากต่อปาก ไม่มีการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร นิทานเรื่องนั้น ๆ จะดำรงอยู่ได้นานหรือไม่ขึ้นอยู่กับการจดจำของผู้เล่าและผู้ฟังแต่ต่อมาผู้คนรู้หนังสือมากขึ้น นิทานพื้นบ้านจะมีการบันทึกเรื่องราวเป็นตัวหนังสือโบราณด้วยภาษาร้อยแก้ว เก็บไว้ ตาวัดวาอารามซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนยุคนั้นไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง เช่น เรื่องแม่นาคพระโขนง เป็นนิทานผีที่เล่าต่อ ๆ กันมา โดยบอกเล่าถึงสถานที่ ความเป็นมาของเรื่องราวแต่ไม่ปรากฏนามผู้เล่าคนแรกเนื้อเรื่องอาจมีการเปลี่ยนแปลง ผู้เล่านิทานอาจยึดเรื่องหรือตัดทอนให้สั้น

ธวัช ปุณโณทก (2549: 2-3) ได้กล่าวถึงลักษณะของนิทานพื้นบ้านไว้ว่า นิทานพื้นบ้านที่ถูกบันทึกเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ตามฉันทลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อจะใช้ขับลำนำในที่ประชุมชนหรือใช้เป็นแม่บทของการแสดงละเล่นพื้นบ้าน เช่น กลอนบทละคร เนื้อเรื่องของนิทานที่ใช้ขับลำนำในที่ประชุมเหล่านั้น บรรพบุรุษก็จดจำนำมาเล่าเป็นนิทานให้ลูกหลานฟังก็มี จะเห็นว่ามีการปรับเปลี่ยนนิทานพื้นบ้านไปเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์และยังมีการถ่ายทอดกลับมาเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะอีกซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทั่วไปของนิทานพื้นบ้าน

ประสพสุข ฤทธิเดช (2557: 250-251) ได้กล่าวถึงลักษณะของนิทานพื้นบ้านไว้ว่า นิทานพื้นบ้านมีลักษณะเฉพาะที่เห็นเด่นชัด คือเป็นเรื่องเล่าที่มีการดำเนินเรื่องอย่างง่าย โครงเรื่องไม่ซับซ้อน วิธีการเล่าก็เป็นไปอย่างง่าย ๆ ตรงไปตรงมา มักจะเริ่มเรื่องโดยการกล่าวถึงตัวละครสำคัญของเรื่อง ซึ่งอาจจะเป็นรุ่นพ่อ-แม่ของพระเอกหรือนางเอก แล้วดำเนินเรื่องไปตามเวลาปฏิทิน ตัวละครเอกพบอุปสรรคปัญหา แล้วก็ฟันฝ่าอุปสรรคหรือแก้ปัญหาคล่องไปจนจบเรื่อง ซึ่งมักจะจบแบบมีความสุข หรือ สุขนาฏกรรม ถ้าเป็นนิทานคติ ก็มักจะจบลงว่า “นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า...” ถ้าเป็นนิทานชาดกก็จะบอกว่าตัวละครสำคัญของเรื่องในชาติต่อไป ไปเกิดเป็นใครบ้าง ถ้าเป็นนิทานปริศนาก็จะจบลงด้วยประโยคคำถาม

พระมหาจิริฉันท จีระเมธี (โลวะลุน) (2558: 59) ได้กล่าวถึงลักษณะนิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องเล่าที่ชาวบ้านเล่าสืบทอดจากบรรพบุรุษสู่รุ่นลูกรุ่นหลาน เล่าด้วยร้อยแก้ว ร้อยกรองไม่มีรูปแบบการเล่ามีหลายเรื่อง เช่น เรื่องสัตว์ ผี สถานที่ ปรากฏการณ์ธรรมชาติ เป็นต้น นิทานได้สะท้อนสภาพความเป็นอยู่ของถิ่นนั้น ๆ

สรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องเล่าของคนในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นการเล่าสืบทอดกันมาหรือมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร มีวิธีการดำเนินเรื่องอย่างง่าย ตัวละครน้อย รูปแบบอาจเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้ แต่ที่นิยมแพร่หลายมักบันทึกเป็นร้อยแก้ว เป็นนิทานที่สอดแทรกข้อคิดอ่านแล้วให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินให้ข้อคิดสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ใช้เป็นสื่อในการอบรมสั่งสอนคนในท้องถิ่น ไม่สามารถระบุแน่ชัดถึงต้นกำเนิดของผู้เล่า

5.4 ประเภทของนิทานพื้นบ้าน

นักวิชาการหลายท่าน ได้รวบรวมนิทานพื้นบ้านและจัดแบ่งนิทานพื้นบ้านเพื่อประโยชน์ในการศึกษาไว้หลายรูปแบบดังนี้

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2530: 5) แบ่งนิทานออกเป็น 5 ประเภทดังนี้

1. นิทานทรงเครื่อง เป็นนิทานที่ขนาดของเรื่องค่อนข้างยาว ประกอบด้วยหลายอนุภาคหลายตอน และมักบ่งบอกสถานที่ชัดเจน โครงเรื่องกล่าวถึงความรัก การต่อสู้ การพลัดพราก การผจญภัย และจบด้วยความสุขสมหวัง มีสิ่งแปลกประหลาดมหัศจรรย์ เช่น ของวิเศษ เวทย์มนต์ คาถา การเหาะเหินเดินอากาศ เช่นเรื่องสังข์ทอง นางสิบสอง สังข์ศิลป์ชัย เป็นต้น

2. นิทานอธิบายเหตุ เป็นนิทานที่มุ่งแสดงประวัติความเป็นมาของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยอธิบายแสดงเหตุผล

3. นิทานภาษิต เป็นนิทานที่มีเนื้อหาในการเล่าเพื่อสั่งสอนและอธิบายที่มาของคำที่ผู้เล่ามักจะสอดแทรกคติธรรมและข้อคิดบางประการ

4. นิทานมุขตลก เป็นเรื่องสั้นๆ ตัวละครเป็นคนทุกประเภท โครงเรื่องกล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างตัวละคร ความขัดแย้งกับความเป็นจริง ค่านิยมประเพณี ซึ่งทำให้เกิดอารมณ์ขันได้

5. เทพนิยาย เป็นนิทานที่มีความยาวประกอบด้วยหลายอนุภาคหลายตอนดำเนินเรื่องอยู่ในโลกแห่งจินตนาการเป็นเรื่องที่เต็มไปด้วยความมหัศจรรย์ ไม่บ่งบอกสถานที่และตัวละครไม่แน่นอน

ประคอง นิมมานเหมินทร์ (2551: 7-29) กล่าวว่า สติธ ธอมป์สัน แบ่งนิทานออกเป็น 9 ประเภท ได้แก่ 1) นิทานมหัศจรรย์ (fairy tale/household tale/contes populaires) 2) นิทานชีวิต (novella) 3) นิทานวีรบุรุษ (hero tale) 4) นิทานประจำถิ่น (sage/local legend /migratory legend/local tradition tradition populaire) 5) นิทานอธิบายเหตุ (explanatory tale/etiological tale/naturesage/pourquoi story) 6) ตำนาน ปรัมปรา เทวปกรณัม (myth) 7) นิทานสัตว์ (animal tale) 8) มุขตลก (joke / humorous anecdote / numskull tale) 9) นิทานเข้าแบบ (formula tale) แต่ประคอง นิมมานเหมินทร์ได้นำเอาวิธีการแบ่งประเภทนิทานของสติธ ธอมป์สัน มาประยุกต์ใช้ในการแบ่งประเภทของนิทานพื้นบ้านออกเป็น 11 ประเภท ได้แก่ นิทานมหัศจรรย์ นิทานชีวิตหรือนิยายชีวิต นิทานวีรบุรุษ นิทานประจำถิ่น นิทานอธิบายเหตุ ตำนาน ปรัมปรา นิทานสัตว์ มุขตลก นิทานศาสนา นิทานเรื่องผี นิทานเข้าแบบมีรายละเอียดดังนี้

1. นิทานมหัศจรรย์ หมายถึง นิทานพื้นบ้านประเภทหนึ่ง นิทานพื้นบ้านประเภทนี้แต่เดิมเรียกกันว่า เทพนิยาย ซึ่งเป็นคำแปลจากภาษาอังกฤษว่า แฟร์รี่เทล (fairy tale) เมื่อพิจารณา

ความหมายของคำว่า เทพนิยาย หรือ fairy tale ตามรูปศัพท์ทำให้เข้าใจว่า เป็นนิทานเกี่ยวกับเทพดา นางฟ้า ซึ่งแท้จริงแล้วนิทานหลายเรื่องจัดว่าเป็น แฟรี่เทล ไม่มีเทพดานางฟ้า แต่ที่น่าสังเกตก็คือ นิทานพื้นบ้านประเภทนี้ทุกเรื่องมีเรื่องราวของอิทธิปาฏิหาริย์ และความมหัศจรรย์เหนือธรรมชาติ จนกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะสำคัญของนิทานประเภทนี้บางที่เรียกนิทานประเภทนี้ว่า wonder tale ในที่นี้ จึงจะเรียกนิทานประเภทนี้ว่า นิทานมหัศจรรย์

นิทานประเภทนี้ภาษาฝรั่งเศสเรียกว่า conte populaire บางที่ก็รู้จักกันตาม คำศัพท์ภาษาเยอรมันว่า แมร์เช่น (Märchen)

เคนเนธ และ เมรีคลาก (อ้างถึงใน ประคอง นิมมานเหมินท์, 2551) ได้ให้ข้อสังเกต เกี่ยวกับลักษณะของนิทานแบบ Märchen ของยุโรปไว้ค่อนข้างละเอียดดังนี้

- 1) ไม่มีการบ่งสถานที่และเวลาชัดเจน
- 2) มักเกี่ยวข้องกับราชสำนัก เช่น เจ้าหญิง พระราชา พระสหายราชวัง
- 3) นางเอกมักเป็นลูกคนสุดท้อง
- 4) เกี่ยวข้องกับเวทมนตร์ การแปลงร่าง
- 5) มีการสัญญาให้รางวัลเมื่อการปฏิบัติภารกิจเสร็จสิ้น ภารกิจนั้นอาจเป็นการทำงานหรือเฉลยปริศนา
- 6) มีแม่มด ยักษ์หรือมังกร แม่มดมักเป็นผู้สาปเจ้าชาย
- 7) ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ จำนวน 3 เช่น เจ้าหญิงเป็นลูกคนสุดท้องในบรรดาพี่น้อง 3 คน
- 8) อาจมีเพลงหรือบทประพันธ์สั้น ๆ หรือถ้อยคำที่ไม่มีความหมายแต่มีลักษณะเป็นคาถาหรือคำปริศนา
- 9) ตัวละครที่ดีเป็นฝ่ายชนะ

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากเรื่องที่มียกเป็นตัวอย่างของนิทานประเภทนี้ ได้แก่ เรื่อง สโนไวท์ (Snow White) ซินเดอเรลลา (Cinderella) แฮนเซลกับเกรเทล (Hansel and Gretel) ตลอดจนเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่ในเทพนิยายของกริมม์และรวมชุดเทพนิยายของแอนเดอร์สันแล้ว จะพบว่าไม่ได้มีลักษณะตามข้อสังเกตของเคนเนธและเมรี คลากในทุกเรื่อง ตัวละครส่วนใหญ่มักเป็น เจ้าหญิงเจ้าชาย แต่ในบางเรื่องมีบทประพันธ์หรือมนต์คาถาแทรกอยู่ เช่น ในเรื่อง สโนไวท์ มีถ้อยคำที่แม่มดถามกระจกวิเศษและกระจกวิเศษตอบ มีลักษณะเป็นคำประพันธ์ ดังที่สำราญ กัลยาณมิตร แปลเป็นคำกลอนภาษาไทย ดังนี้

แม่มดถาม “กระจกเงาเจ้าจงบอกออกมาว่าใครโสภามุขผ่องยิ่งยอดหญิง”

กระจกตอบว่า “องค์พระนางนั้นแล้วเพริศแพรวจริง โสภายิ่งหญิงใดในภพเอย”

และเมื่อสโนไวท์ตื่นกระจกก็ตอบว่า“องค์พระนางงามแท้นั้นแน่จริง สโนไวท์ยังยิ่งงามกว่าเอ๋ย”

ในเรื่องแฮนเซลกับเกรเทล แม่มดร้องถามเมื่อเด็กทั้งสองแทะกินหลังคาและหน้าต่างซึ่งทำด้วยขนมหวานและน้ำตาลว่า

“เพียรแทะเอา แทะเอา คล้ายเจ้าหนู ไครหนอผู้แทะบ้านของฉันทันนี้”

แต่หลายเรื่องก็ไม่มีบทประพันธ์เช่นนี้ จึงอาจสรุปได้ว่า นิทานมหัศจรรย์หรือนิทานแบบ märchen นั้น มีลักษณะที่สำคัญอยู่ 4 ประการคือ

- 1) เป็นเรื่องค่อนข้างยาว มีหลายอนุภาคหรือหลายตอน
- 2) ดำเนินเรื่องอยู่ในโลกแห่งจินตนาการ ไม่บ่งบอกสถานที่หรือเวลาแน่นอน
- 3) ตัวละครเอกของเรื่องต้องผจญภัยหรือชะตากรรม ได้รับความช่วยเหลือจากมนุษย์หรืออมมนุษย์ อาจแต่งงานแล้วเปลี่ยนฐานะดีขึ้น

4) เกี่ยวข้องกับมนุษย์ อิทธิปาฏิหาริย์หรือสิ่งมหัศจรรย์เหลือวิสัยมนุษย์

2. นิทานชีวิตหรือนิยายชีวิต นิทานประเภทนี้ในภาษาอังกฤษใช้ชื่อว่า novella มีลักษณะคล้ายคลึงกับนิทานประเภทแรกตรงที่มีขนาดค่อนข้างยาวมีหลายอนุภาคหรือหลายตอน ที่ต่างกันก็คือนิทานชีวิตดำเนินเรื่องอยู่ในโลกของความเป็นจริงมีการบ่งสถานที่ที่เกิดเรื่องและชื่อตัวละครชัดเจน ในนิทานชีวิตบางเรื่องอาจกล่าวถึงอิทธิปาฏิหาริย์หรือความมหัศจรรย์ แต่มีลักษณะที่ผู้อ่านผู้ฟังเชื่อว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้มากกว่าอิทธิปาฏิหาริย์ที่เกิดขึ้นในนิทานมหัศจรรย์ ชาวบ้านที่เล่าเรื่องประเภทนี้ มักเชื่อว่าเป็นเรื่องที่เคยเกิดขึ้นจริง ในประเทศไทยนิทานประเภทนี้เช่น เรื่อง ไกรทอง ขุนช้างขุนแผน ที่ล้วนมีเรื่องราวเกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์จากอำนาจไสยศาสตร์ ซึ่งเป็นคติความเชื่อที่มีอยู่ในสังคมไทยทั่วไปมาแต่โบราณ

3. นิทานวีรบุรุษ ภาษาอังกฤษเรียกว่า hero tale เป็นนิทานที่มีขนาดค่อนข้างยาว ประกอบด้วยอนุภาคหลายตอน อาจอยู่ในโลกแห่งจินตนาการหรือโลกที่ดูเหมือนจะเป็นจริง นิทานวีรบุรุษเป็นนิทานชุดเล่าถึงการผจญภัยของวีรบุรุษคนเดียวหลายครั้งหลายหนและมักเล่าถึงการผจญภัยของวีรบุรุษที่มีความสามารถเหนือมนุษย์

4. นิทานประจำถิ่นหรือนิยายประจำถิ่น นิทานประเภทนี้ ภาษาเยอรมันใช้ว่า sage ภาษาอังกฤษใช้หลายคำคือ local tradition, local legend และ migratory legend ภาษาฝรั่งเศสเรียกว่า tradition populaire โดยทั่วไปนิยมเรียกนิทานประเภทนี้ว่า sage ตามภาษาเยอรมัน ภาษาไทยอาจจัดเป็นตำนานประเภทหนึ่ง เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมาของบุคคลและสถานที่ในท้องถิ่น นิทานประจำถิ่นเป็นเรื่องเล่าที่มีขนาดความยาวไม่แน่นอน มักเป็นเรื่องแปลกพิสดารซึ่งเชื่อว่าเคยเกิดขึ้นจริง ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่ง บ่งบอกชื่อตัวละครและสถานที่ไว้ชัดเจน อาจเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลในประวัติศาสตร์บ้านเมือง หรือบุคคลสำคัญของท้องถิ่นตัวละครอาจเป็น

มนุษย์ เทวดา สัตว์ หรือผีसानางไม้ นิทานประจำถิ่นจะมีเรื่องราวอธิบายถึงความเป็นมาของสิ่งที่อยู่ในท้องถิ่น อาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือก่อสร้างขึ้นมา ตัวอย่างนิทานประจำถิ่นในภาคกลางของไทย เช่น เรื่องพระยากงพระยาพาน เรื่องพระร่วง เรื่องเจ้าแม่สร้อยดอกหมาก เรื่องท้าวทวนทอง เรื่องท้าวปาจิตกับนางอรพิม และเรื่อง ตาม่องลาย เป็นต้น

5. นิทานอธิบายเหตุ นิทานอธิบายเหตุนี้ ภาษาอังกฤษใช้คำว่า explanatory tale หรือ etiological tale บางทีก็ใช้ศัพท์ภาษาเยอรมันว่า Natursage และภาษาฝรั่งเศสว่า pourquoi story เป็นเรื่องที่อธิบายถึงกำเนิดหรือความเป็นมาของสิ่งที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ อาจอธิบายถึงกำเนิดของสัตว์บางชนิด สาเหตุที่สัตว์บางชนิดมีรูปร่างลักษณะต่าง ๆ กำเนิดของต้นไม้หรือดอกไม้บางชนิด ความเป็นมาของดวงดาวหรือบางกลุ่ม เป็นต้น นิทานประเภทนี้มักจะสั้นและเล่าอย่างตรงไปตรงมา เพื่อตอบคำถามว่าทำไมสิ่งใดสิ่งหนึ่งจึงมีลักษณะเช่นนั้น

6. ตำนานปรัมปรา ตำนานปรัมปรา บางทีก็เรียกว่า เทวปกรณัม หรือ เทพปกรณัม ภาษาอังกฤษใช้ว่า myth เป็นเรื่องอธิบายถึงกำเนิดของจักรวาล โครงสร้างและระบบของจักรวาล มนุษย์ สัตว์ ปรากฎการณ์ทางธรรมชาติ ความเป็นมาของชนชั้นผู้นำ ลำดับชั้นและบทบาทหน้าที่ของมนุษย์ ตลอดจนประเพณีพิธีกรรมและการประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ ว่าเกิดขึ้นเมื่อไร เพราะเหตุใด ตำนานปรัมปราของหลายชาติมักเล่าเรื่องน้ำท่วมเพื่อล้างโลก และมีการสร้างสรรค์สิ่งขึ้นมาใหม่ การอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่รู้จักกันดี เช่น เรื่อง เมฆลารามสูตร เป็นเรื่องอธิบายปรากฏการณ์ของฟ้าแลบ ฟ้าผ่า เป็นต้น

7. นิทานสัตว์ ภาษาอังกฤษใช้ว่า animal tale เป็นเรื่องที่สัตว์เป็นตัวเอก นิทานสัตว์โดยทั่วไปมักแสดงให้เห็นความฉลาดของสัตว์ชนิดหนึ่งและความโง่เขลาของสัตว์อีกชนิดหนึ่ง สัตว์ที่เป็นตัวเอกมีลักษณะเป็นตัวโกง (trickster) เที้ยวกลั่นแกลั่นเอาเปรียบคนหรือสัตว์อื่น ซึ่งบางทีก็ได้รับความเดือดร้อนตอบแทน เรื่องทำนองนี้บางเรื่องมีอนุภาคหลายตอน ความน่าสนใจของเรื่องอยู่ที่ความขบขันจากการหลอกลวงหรือตกอยู่สถานการณ์ลำบากที่ไม่น่าเป็นไปได้ของสัตว์ อันเนื่องมาจากความโง่ของมัน นิทานที่ตัวละครเอกเป็นสัตว์ถ้าเล่าโดยเจตนาจะสอนจริยธรรมหรือคติธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง จัดว่าเป็นนิทานคติที่มีผู้รวบรวมไว้และเป็นที่ยอมรับกันดีได้แก่ นิทานอีสป และปัญญาตนตระ

8. มุกตลก นิทานที่เรียกว่า มุกตลก ในภาษาอังกฤษใช้หลายคำได้แก่ jest, humorous anecdote, merry tale, numskull tale ในภาษาเยอรมันใช้ Schwank มักมีขนาดสั้น โครงเรื่องไม่ซับซ้อน มีเพียงอนุภาคเดียว ตัวละครอาจเป็นมนุษย์หรือสัตว์ก็ได้ จุดสำคัญของเรื่องอยู่ที่ความไม่น่าเป็นไปได้ต่าง ๆ สติธ ทอมป์สัน ได้ประมวลแนวคิดของเรื่องที่เป็นมุขตลกกว่ามี 16 แบบ คือ ความฉลาด ความโง่ การชนะการแข่งขันด้วยกลลวง การต่อรองแบบกลลวง ขโมยและการหลอกล้ม การหนีโดยใช้กลลวง การล่อลวงและผิดประเวณี กลลวงที่ทารุณ กลลวงโดยวิธีแข่งขัน การ

ปลอมแปลง การกล่าวหาที่ผิด ภรรยาที่เลว ความเกียจคร้าน คนหูหนวก นักบวช การโหม้ มักมีลักษณะเป็นเรื่องเล่าขนาดสั้น โครงเรื่องง่าย ๆ มีเหตุการณ์สำคัญเพียงเหตุการณ์เดียว แบ่งย่อยเป็น มุกตลกขบขันและหยาบโหลน

8.1 มุกตลกขบขัน ความขันที่ความไม่น่าจะเป็นไปได้ของพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ศรีธรรณชัย ไอ้ชาติดี

8.2 มุกตลกหยาบโหลน ความขันอยู่ที่เรื่องเพศ มักเป็นเรื่องของการทำผิดทางเพศ บางเรื่องเป็นเรื่องเพศ ซึ่งไม่ใช่คำพูดปกติที่จะพูดได้ในที่สาธารณะ เช่น นิทานเรื่อง ตาเถรยายชี่ นิทานเรื่อง พี่เขยกับน้องเมีย

9. นิทานศาสนา หรือ religious tale เป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา แต่ไม่ใช่ประเภท เทวปกรณัม เช่น เรื่องเล่าเกี่ยวกับพระเยซูและนักบุญต่าง ๆ ในคริสต์ศาสนาซึ่งไม่ปรากฏในพระคัมภีร์ ไทยเราก็มียุทธศาสตร์เรื่องเล่าเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าและพระสาวกซึ่งไม่มีในพระไตรปิฎกอยู่หลายเรื่อง นิทานดังกล่าวตามทัศนะของผู้เล่ามักถือว่าเป็นเรื่องจริง โดยเรื่องเล่าทางพุทธศาสนาของไทยจะแบ่งเป็น

9.1 นิทานเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า เช่น กาชาว ซึ่งเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า 5 พระองค์ในภัทรกัลป์ นิทานเรื่องพระพุทธเจ้าเสด็จมาประทับในดินแดนสุวรรณภูมิ

9.2 นิทานเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ เป็นเรื่องเล่าที่นำมาจากชาดกหรืออ้างว่าเป็นชาดก เช่น สังข์ทอง พระเวสสันดร เป็นต้น

9.3 เรื่องเล่าเกี่ยวกับบุคคลในสมัยพุทธกาล เช่น นางปฐมา อังคคุลีมาล

10. นิทานเรื่องผี หรือ ghost stories มีอยู่ในทุกสังคม ผีบางประเภทไม่ปรากฏชัดว่ามาจากไหน เกิดขึ้นได้อย่างไร เช่น ผีม้าบ้องและผีปุกกะโหล่งของไทยภาคเหนือ แต่มีบางประเภทเป็นวิญญาณของคนที่ตายไปแล้ว กลับมาหลอกหลอนผู้มีชีวิตอยู่ด้วยรูปร่างและวิธีการต่าง ๆ โดยแบ่งย่อยได้เป็น

10.1 เรื่องเล่าเกี่ยวกับคนตาย ที่เล่ากันมากคือ ผีตายโหงและผีตายทั้งกลม เช่น เรื่องแม่น้ำคพระโขนง

10.2 เรื่องเล่าเกี่ยวกับผีบ้านผีเรือน

10.3 เรื่องผีประจำต้นไม้ เช่น ผีต้นตะเคียน ผีนางตานี

10.4 เรื่องผีป่า

10.5 เรื่องผีสิงในร่างของคน เช่น เรื่องเล่าเกี่ยวกับผีปอบ ผีกระสือ

10.6 เรื่องผีเข็ดเตล็ด อื่น ๆ เช่น ผีกองกอย ผีม้าบ้อง

11. นิทานเข้าแบบ หรือ formula tale หมายถึง นิทานที่มีแบบแผนในการเล่า (pattern) พิเศษ นิทานประเภทนี้โครงเรื่องมีความสำคัญเป็นรองของแบบแผนในการเล่า การเล่าก็เล่าเพื่อความสนุกสนานของผู้เล่าและผู้ฟังโดยแท้ บางเรื่องอาจใช้ในการเล่นเกม มีหลายแบบ เช่น

11.1 นิทานลูกโซ่ คือนิทานที่มีเรื่องราวดำเนินไปได้ยืดยาว โดยใช้ตัวละครหลายตัว มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกันเป็นทอด ๆ หรือมีเหตุการณ์เกิดขึ้นซ้ำ ๆ นิทานลูกโซ่ของไทยที่รู้จักกันดี คือ นิทาน ยายกะตาดปลุกกล้วยปลุกงาให้หลานเฝ้า

11.2 นิทานไม่รู้จบ เป็นนิทานที่มีประโยชน์ในการฝึกความจำเกี่ยวกับการนับจำนวนตัวเลข เริ่มเรื่องโดยการปูพื้นให้น่าสนใจและจะเปลี่ยนจำนวนตัวเลขไปเรื่อย ๆ ไม่มีวันจบจนกว่าผู้ฟังจะรำคาญ ตัวอย่างเช่น นิทานเรื่อง สิงโตนักฟังนิทาน ของชาวนครศรีธรรมราช

11.3 นิทานไม่จบเรื่อง เป็นนิทานที่เล่าเพื่อความสนุกสนาน มักจะเริ่มต้นอย่าน่าสนใจ แล้วจบลงอย่างกะทันหัน ทั้ง ๆ ที่ไม่น่าจบ ตัวอย่างเช่น นิทานเรื่อง นกกดกับกระจ๊อน ของอีสาน

กระจ๊อนถามนกกดว่า	“นกกดตาโตมาแดงแท้”	(ทำไมจึงตาแดง)
นกกดตอบ	“มันแดดฮ้อน”	
นกกกระจ๊อนถาม	“สบโตมาแดงแท้”	(ทำไมปากจึงแดง)
นกกดตอบ	“เฮาปลุก”	
นกกดถาม	“คิงโตมาบางแท้”	(ทำไมหนังจึงบาง)
กระจ๊อนตอบ	“เฮาแตกฮู้”	(แตกเนื้อหนุ่ม)
นกกดถาม	“ดากโตมาหู่แท้”	(ทำไมกันจึงหู่)
กระจ๊อนตอบ	“เฮานั่งตอ”	
นกกดถาม	“หางโตมางอแท้”	(ทำไมหางจึงงอ)
กระจ๊อนตอบ	“เฮาเป่าปี่”	
นกกดถาม	“ดากโตมาตีแท้”	(ทำไมรู่ทวารถึงกาง)
กระจ๊อนตอบ	“อย่าปาก”	(อย่าบอกใคร)

11.4 นิทานหลอกผู้ฟัง เป็นนิทานที่ผู้เล่าไม่มีเจตนาจะเล่าเรื่องให้จบต้องการหลอกคนฟังเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น เช่น นิทานเรื่อง ยายกะตาด ทำนาบนโคก ขี้ใส่กะโหลก โปกหัวคนฟัง พอเล่าถึงตอนนี้ผู้ฟังจะอยากตอบว่า “โปกหัวคนเล่า”

สารานุกรมไทยฉบับเยาวชนไทย โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ 26 (7-53) ได้กล่าวถึงข้อมูลเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านสรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้านไทยนั้นมีทั้งนิทานไทยที่เล่าสู่กันฟังในหมู่บ้านท้องถิ่นต่างๆ และนิทานที่มาจากต่างชาติ ต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม แต่คนไทยก็รับเข้ามาไว้ในวัฒนธรรมไทยอย่างกลมกลืนสนิทสนม เช่น มหาकाพย์ รามายณะของอินเดีย ได้กลายมาเป็นนิทานพื้นบ้านไทยหลายเรื่อง นักคติชนวิทยาแบ่งนิทานไทยออกเป็นประเภทต่าง ๆ 11 ประเภทคือ

1. นิทานเทพปกรณัม หรือนิทานปรัมปรา นิทานประเภทนี้มักเป็นเรื่องเล่าถึงกำเนิดจักรวาล โลก มนุษย์ สัตว์และพืช เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ลม ฝน จันทรคราส สุริยคราส ไฟแลบ พายุร้าย ฯลฯ หรือเล่าตำนานสร้างโลก เช่น เรื่องปู่สังกาย่าสังกะสี หรือ ปู่สาบสีและย่าสาบสี กล่าวไว้ว่า ผู้มีอำนาจมากเป็นผู้สร้างมนุษย์คนแรกนี้ขึ้น มนุษย์ทั้งหลายล้วนเป็นลูกหลานของปู่สาบสีและย่าสาบสีทั้งสิ้นบางตำนานกล่าวถึงกำเนิดโลกและมนุษย์ในสมัยปฐมกาลที่ว่า เกิดไฟไหม้โลกแล้วยังมีฝนตกใหญ่จนน้ำท่วมโลก เมื่อน้ำแห้ง ดินมีกลิ่นหอมขึ้นไปถึงสวรรค์ จนเทวดาต้องเหาะลงมากินก้อนดิน เมื่อกินแล้วเหาะกลับสวรรค์ไม่ได้จึงต้องอยู่ในโลก แล้วเป็นบรรพบุรุษของมนุษย์สืบมา นอกจากนั้น นิทานประเภทนี้ยังใช้อธิบายที่มาของพิธีกรรม เช่น ตำนานข้าว ตำนานฝน

2. นิทานมหัศจรรย์ เป็นนิทานเกี่ยวกับของวิเศษ สิ่งมหัศจรรย์ และสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ใฝ่ฝันอยากได้ อยากมี เช่น การแปลงตัว การเหาะเหินเดินอากาศ และการเนรมิตของวิเศษเป็นต้น นิทานไทยที่เข้าข่ายนิทานมหัศจรรย์ คือ นิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ มีเจ้าหญิงเจ้าชาย มีของวิเศษหรือสัตว์เป็นผู้คอยช่วยเหลือ พระเอกในบางเรื่องสามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ เช่น เรื่องสังข์ทอง ปลาบู่ทอง โสนน้อยเรือนงาม นางสิบสอง พระสุธน-มโนห์รา เป็นต้น

3. นิทานชีวิต มีลักษณะเป็นเรื่องที่เชื่อว่าเกิดขึ้นจริง มีบุคคลและสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์นิทานชีวิตของไทยบางเรื่องมีลักษณะเป็นนิทานประจำถิ่นด้วย เช่น ไกรทอง เป็นนิทานประจำจังหวัดพิจิตร เรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นนิทานประจำถิ่นจังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น

4. นิทานประจำถิ่น เป็นนิทานที่เล่าสืบทอดกันมาในท้องถิ่นต่าง ๆ และเชื่อกันว่าเคยเกิดขึ้นจริง ๆ เนื้อเรื่องมักเกี่ยวข้องกับหรืออธิบายความเป็นมาของสิ่งต่าง ๆ หรือสถานที่ที่มีอยู่ในท้องถิ่น 2 ประการ คือ สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ภูเขา เกาะ หิน ถ้ำ ลำธาร ฯลฯ และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น สถูปเจดีย์ เป็นต้น เช่นนิทานเรื่อง พระร่วง เชื่อกันว่าเป็นผู้สร้างสวนขวัญสระโหนดาดในสุโขทัย หรือเรื่องท้าวแสนปม และเรื่องพระยากง – พระยาพาน นิทานประจำถิ่นแถบชายฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย ตั้งแต่จังหวัดตราด จันทบุรี เพชรบุรี ไปจนถึงประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งอยู่ทางชายฝั่งตะวันตก โดยเล่าตำนานของเกาะสาก เขาแม่รำพึง หอยพลูมวน ฯลฯ

5. นิทานคติสอนใจ นิทานประเภทนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณค่าของจริยธรรมและผลแห่งกรรมหากทำกรรมดีย่อมได้ดี ทำกรรมชั่วย่อมได้ชั่ว กรรมดี ได้แก่ ความกตัญญู ความเมตตา กรุณา ความซื่อสัตย์ และความเลื่อมใสศรัทธาในพระศาสนา ส่วน กรรมชั่ว ได้แก่ ความอกตัญญู ความใจร้ายโหดเหี้ยม ความทุจริต และความไม่เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา เช่น นิทานเรื่องลูกกตัญญู ของหมู่บ้านในตำบลนาป่า อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี

6. นิทานอธิบายสาเหตุ เป็นนิทานที่เล่าถึงสาเหตุที่มนุษย์ สัตว์ และพืช มีลักษณะรูปร่าง สีสันความประพฤติต่าง ๆ กัน เช่น เหตุที่งูเหลือมไม่มีพิษ เหตุที่เต่ามีกระดองเป็นลวดลายทำไมกาจึงมีขนสีดำ ส่วนนกยูงมีสีเหลืองงดงาม เป็นต้น

7. นิทานเรื่องสัตว์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับลักษณะอุปนิสัยของสัตว์ เช่น แมวชอบกินหนู สัตว์โง่ สัตว์ฉลาด สัตว์เจ้าเล่ห์ เช่น ลิง กระจ่าง เต่า หอย จระเข้

8. นิทานเรื่องผี ผีในนิทานไทยมีหลายประเภท เช่น ผีคนตาย ผีบ้านผีเรือน ผีประจำต้นไม้ ผีป่า ผีที่สิงอยู่ในร่างของคน และผีเบ็ดเตล็ดผีคนตายมักเป็นเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับผีตายโหง คือ ผีคนตายเนื่องจากอุบัติเหตุหรือถูกฆาตกรรม การตายด้วยเหตุสองประการนี้ผู้ตายมักไม่ทันรู้ตัวเราจึงเชื่อว่าวิญญาณมักเที่ยวหลอกหลอน หรือสิงอยู่ ณ สถานที่ที่ตาย ถนน สะพาน แม่น้ำ เป็นต้น ผีตายทั้งกลมก็มีผู้คนกลัวกันมาก ผีประเภทนี้คือผีผู้หญิงซึ่งตายขณะตั้งครรภ์ หรือกำลังคลอดลูก เช่น เรื่อง ผีนางนาคพระโขนงผีบ้านผีเรือน คือ ผีที่อยู่ประจำรักษาบ้านเรือน บางคนเชื่อว่าเป็นผีบรรพบุรุษที่คอยคุ้มครองอยู่ในบ้านเรือน และทรัพย์สินสมบัติให้ปลอดภัย ที่ต้นไม้ใหญ่ ๆ เช่นต้นตะเคียน มักเชื่อกันว่ามีผีประจำ ส่วนผีป่าแสดงให้เห็นว่า ตามป่าเขาถ้ำเนาไพรนั้นมักมีผีป่าคุ้มครอง หลอกหลอน หรือทำร้าย แล้วแต่พฤติกรรมของมนุษย์ที่เข้าไปในป่า

9. นิทานมุกตลก มี 2 ประเภท คือ มุกตลกหยาบโหลน และมุกตลกไม่หยาบโหลน มุกตลกหยาบโหลน ส่วนใหญ่ล้อเลียนพฤติกรรมพรหมจรรย์ ได้แก่ พระ ซี ล้อเลียนเครือญาติ เช่น ลูกเขยกับแม่ยาย พี่เขยกับน้องเมีย หรือพ่อผัวกับลูกสะใภ้ มุกตลกไม่หยาบโหลน มักมีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความฉลาด ความโง่ หรือความเป็น ความเกียจคร้าน บางครั้งก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับคนต่างชาติต่างถิ่นด้วย

10. นิทานเรื่องไม้ เป็นเรื่องเหลือเชื่อเกี่ยวกับสิ่งใหญ่โต เช่น เรื่องอ้ายงัมฟ้า ของภาคเหนือ มีรูปร่างสูงใหญ่เกือบจรดฟ้า หรือเรื่องตะขาบใหญ่กินช้าง ของบ้านใน จังหวัดชลบุรีเรื่องไม้ อีกประเภทหนึ่งเกี่ยวกับความสามารถพิเศษหรือมีพลังมหาศาล เช่น เรื่อง อ้ายเจ็ดไห ของภาคเหนือ ซึ่งกินข้าวที่เดียวหมดไปเจ็ดไห ทั้ง ๆ ที่เป็นทารกเพิ่งเกิด เขาเป็นคนที่มีความกำลั้ววังขามากจนสามารถยกเรือสำเภาได้ เรื่องไม้ประเภทที่สาม เป็นเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์อันพิศวิสัยหรือเหตุบังเอิญอย่างเหลือเชื่อ เช่น เรื่องนกสองฝูง จากตำบลโรงช้าง อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง นกทั้งสองฝูงต่างบินมาคนละทิศ ขณะแต่ดกำลังร้อนจัด จึงพากันอำปากบิน และรีบบินอย่างรวดเร็ว เมื่อสวนทางกัน นกทั้งสองฝูงจึงชนกันตกลงตายหมด

11. นิทานเข้าแบบ เท่าที่มีผู้รวบรวมไว้ นิทานเข้าแบบของไทย มี 2 ประเภท คือ นิทานไม่รู้จบ และนิทานลูกโซ่ นิทานไม่รู้จบคือ นิทานที่เล่าไปได้เรื่อย ๆ ไม่มีวันจบ เช่น เรื่องชาวประมงทอดแห ได้ปลาเป็นจำนวนมาก ขณะที่ดึงแหขึ้นมา แหก็ขาดไปรูหนึ่งปลาตัวหนึ่งเล็ดลอดออกไป เมื่อเล่าถึงตอนนี้ ผู้เล่าก็หยุด ผู้ฟังก็ถามด้วยความสนใจว่าแล้วอย่างไรต่อไป ผู้เล่าก็เล่าต่อว่า

แล้วตัวที่สองก็หลุดลอดไป (หยุด) แล้วตัวที่สามก็หลุดไป (หยุด) แล้วตัวที่สี่ก็หลุดลอดออกไป...เป็นเช่นนี้เรื่อยไป ส่วนนิทานลูกโซ่เล่าถึงพฤติกรรมของตัวละครที่เกี่ยวข้องกันเป็นลูกโซ่ เช่น เรื่องยายกับตา

ประสพสุข ฤทธิเดช (2557 : 254-261) ได้กล่าวถึงประเภทของนิทานพื้นบ้านไว้ดังนี้
นิทานพื้นบ้านสามารถแบ่งได้หลายรูปแบบดังนี้

1. การแบ่งนิทานตามพื้นที่ (Area) เป็นการแบ่งนิทานตามสถานที่ที่นิทานนั้น ๆ เกิดขึ้นตามลักษณะภูมิศาสตร์ของโลก และตามแหล่งชุมชนใหญ่ๆของโลก ที่รวมกันเป็นชนชาติที่มีภาษาและวัฒนธรรมร่วมกัน เช่น เขตอินเดีย และชนชาติยิว เป็นต้น

ในประเทศไทยได้มีผู้ศึกษานิทานพื้นบ้านตามเขตกันมาก ได้ศึกษานิทานและคติชนวิทยาเฉพาะภาค เช่น นิทานพื้นบ้านภาคกลาง ภาคอีสาน ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีการศึกษานิทานพื้นบ้านของแต่ละจังหวัด ซึ่งเป็นการจำกัดอาณาเขตพื้นที่ศึกษาให้แคบลงอีกด้วย

2. การแบ่งตามแบบของนิทาน (Form) โดยเป็นการแบ่งของนิทานตามแบบ (Form) ซึ่งแบ่งได้ ดังนี้

2.1 นิทานปรัมปรา (Fairy tale) ลักษณะเป็นเรื่องค่อนข้างยาว มีหลายสารัตถะอยู่ในนิทาน เป็นเรื่องที่มีสมมติเกิดขึ้นที่ใดที่หนึ่ง แต่ไม่สามารถระบุให้แน่ชัดได้ เช่น เรื่องที่ขึ้นต้นว่า กลางครั้งหนึ่งมีพระราชองค์หนึ่ง ครองเมืองหนึ่ง ตัวละครในเรื่องจะไม่ใช้มนุษย์ธรรมดา เนื้อเรื่องจะประกอบไปด้วยอิทธิปาฏิหาริย์ ตัวเอกของเรื่อง จะมีคุณสมบัติพิเศษประการใดประการหนึ่ง เช่น มีความสามารถ มีฤทธิ์เดช ทำให้ฝ่ายศัตรูพ่ายแพ้ไป ถ้าเป็นชายจะได้แต่งงานกับหญิงสูงศักดิ์แล้วครอบครองบ้านเมือง แต่ถ้าเป็นหญิงก็จะต่ำต้อยยากจน แต่ท้ายที่สุดก็ได้แต่งงานมีความสุข นิทานลักษณะนี้จะมีอยู่ทั่วไป

2.2 นิทานท้องถิ่น (Legend) นิทานประเภทนี้จะมีขนาดสั้นกว่านิทานปรัมปรา มักมีเหตุการณ์เดียวและมีเรื่องเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี โขลกกลาง หรือคตินิยมอย่างใดอย่างหนึ่ง อันเป็นพื้นฐานของคนแต่ละท้องถิ่น แม้ว่าจะมีเรื่องแปลกพิสดารไปบ้างแต่ก็เชื่อว่าเป็นเรื่องจริง หรือมีเค้าความจริง มีตัวบุคคลจริง สถานที่กำหนดได้แน่นอน นิทานท้องถิ่นนี้อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของวีรบุรุษประจำชาติ เช่น พระยาตาก พระยาพนา นิทานท้องถิ่นนี้อาจแยกย่อยได้ ดังนี้

ก. นิทานประเภทอธิบายเหตุ เช่น อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของธรรมชาติ อธิบายสาเหตุของความเชื่อบางประการ อธิบายชื่อสถานที่ต่าง ๆ อธิบายลักษณะสัตว์บางประเภท เช่น ทำไมงูไม่มีตีน ทำไมงูเหลือมไม่มีขา เหตุใดบนกระดองปูจึงมีรอยเท้าไว้ เป็นต้น

ข. นิทานเกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ เช่น โขลกกลาง เรื่องผีต่าง ๆ ตลอดจนเรื่องเกี่ยวกับไสยศาสตร์ การใช้เวทมนต์คาถา ซึ่งความเชื่อนี้มีมาตั้งแต่ดั้งเดิมของคนสมัยโบราณ

ค. นิทานเกี่ยวกับสมบัติที่ฝังไว้ และลายแทงแนะนำหาสมบัติ เช่น ปุโลมเฝ้าทรัพย์ เป็นต้น

ง. นิทานวีรบุรุษ เป็นการกล่าวถึงคุณธรรม ความฉลาด ความสามารถและความกล้าหาญของบุคคล นิทานประเภทนี้มีลักษณะคล้ายนิทานปรัมปราที่มีตัวเอกเป็นวีรบุรุษ แต่นิทานนี้จะกำหนดสถานที่ไว้อย่างแน่นอนแม้จะมีเรื่องพันอานาจิตสัยของมนุษย์ แต่ผู้ฟังอาจเชื่อว่าเป็นเรื่องจริงได้มากกว่านิทานปรัมปรา เช่น ไกรทอง พระร่วงวาทาสีหิ เป็นต้น

จ. นิทานคติสอนใจ เป็นเรื่องสั้นๆ มีจุดประสงค์เพื่อสอนความประพฤติอย่างใดอย่างหนึ่งรวมไปถึงชาติต่าง ๆ เช่น พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นสัตว์หลายชาติ เป็นต้น

ฉ. นิทานเกี่ยวข้องกับนักบวชต่าง ๆ นิทานทำนองนี้ชาวตะวันตกมีมากกว่าของไทย ซึ่งนิทานของไทยส่วนใหญ่จะเป็นอภินิหารของนักบวชที่เจริญภาวนาจนแก่ฉานจนมีอิทธิฤทธิ์พิเศษ เช่น เรื่องหลวงพ่อดำ เป็นต้น

2.3 นิทานเทพนิยาย (Myth) นิทานที่มีเทวดา นางฟ้า เป็นตัวบุคคลในเรื่องหรือที่เป็นเพียงกึ่งเทวดา เช่น เจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าที่ นิทานประเภทนี้มีจะมีส่วนสัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนา และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์ปฏิบัติในทางศาสนา ตัวบุคคลในเรื่องอาจมีลักษณะคล้ายตัวเอกในนิทานท้องถิ่นประเภทวีรบุรุษแต่จะมีเรื่องทางศาสนาปนอยู่ นิทานประเภทนี้ได้แก่เรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับ พระอินทร์ ท้าวมหาสงครามต์ เมขลา-รามสูร เป็นต้น

2.4 นิทานเรื่องสัตว์ (Animal tale) นิทานประเภทนี้เป็นที่นิยมแพร่หลายทั่วไปโดยจะมีตัวเอกเป็นสัตว์ แต่จะมีความคิดการกระทำต่าง ๆ ตลอดจนมีกิริยาอาการคล้ายมนุษย์ และบางทีก็มีเรื่องที่มีคนเข้ามาเกี่ยวข้องกับตัว ทั้งคนและสัตว์จะพูดโต้ตอบกันเสมือนมนุษย์ นิทานประเภทนี้ยังสามารถแยกย่อยได้อีก 2 ชนิดคือ

ก. นิทานประเภทมุ่งสอนคติธรรม มีเนื้อหาที่ต้องการจะสั่งสอนศีลธรรมจรรยาแก่ผู้อ่านโดยจะมีตัวเอกของเรื่องเป็นสัตว์ ที่รู้จักกันเป็นอย่างดี คือ นิทานอีสป

ข. นิทานประเภทเล่าซ้ำหรือไม่รู้จักจบนิทานประเภทนี้จะมีเนื้อหาและวิธีเล่าเป็นแบบเฉพาะ บางทีเรียกว่า นิทานซ้ำแบบ เพราะมีโครงเรื่องที่เล่าวนเวียนเป็นเหตุเป็นผล ขมวดปมไปเรื่อย ๆ ในตอนท้ายจึงคลายปมปัญหานั้น เช่น นิทานเรื่องยายกับตา เป็นต้น

2.5 นิทานตลกขบขัน (Jest) มักเป็นเรื่องสั้นๆ จุดสำคัญของเรื่องที่ขบขันอยู่ที่เรื่องไม่น่าจะเป็นไปได้ อาจจะเป็นเรื่องคนโง่ การโกง การแสดง ปฏิภาณไหวพริบ เป็นต้น นิทานตลกนี้บางเรื่องตัวเอกก็เป็นคนโง่ หรือทำเรื่องผิดปกติวิสัยที่มนุษย์เขาจะกระทำกัน เช่น ศรีธนูชัยเซียงเมียง เป็นต้น

การแบ่งประเภทของนิทานมีการใช้เกณฑ์ในการแบ่งที่แตกต่างกันซึ่งผู้วิจัยแต่ละคนจะสามารถเลือกการแบ่งประเภทของนิทานตามความเห็นที่เหมาะสมกับข้อมูลนิทานที่จะนำมาศึกษา

5.5 คุณค่าของนิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้านนอกจากเป็นเรื่องบันเทิงใจแล้วยังช่วยให้การศึกษาเรียนรู้แก่ผู้ฟังและรักษาพฤติกรรมร่วมของคนในสังคมไทยให้เป็นไปตามแบบแผน รวมทั้งสร้างความผูกพัน ความรัก ความเข้าใจ ระหว่างบุคคล นอกจากนี้นิทานพื้นบ้านยังมีประโยชน์หลายอย่างดังที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

ผาสุก มุทเมธา (2540: 39-40) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของนิทานพื้นบ้านไว้ดังนี้

1. นิทานให้ความเพลิดเพลิน เพราะไม่มีเครื่องหย่อนใจอื่นใดเช่นปัจจุบัน การเล่านิทานจึงเป็นความสนุกสนานตลกโปกฮา เป็นการรวมกลุ่มเข้าด้วยกันก่อให้เกิดความเข้าใจเป็นหนึ่งอันเดียวกันในสังคม การเล่านั้นไม่เพียงแต่เล่ากันในเขตขานเมืองหรือนอกเมืองเท่านั้น ในเมืองใหญ่ ๆ ที่เจริญแล้วยังทำกันอยู่

2. นิทานให้ความรู้แก่คนที่ไม่มีการศึกษาได้ดีมาก เป็นการให้การศึกษาตามปกติวิสัย (Informal Education) คนโบราณแม้ไม่ได้ศึกษาก็อยู่ได้ด้วยคติชาวบ้าน

3. นิทานช่วยสอนหลักธรรมให้คนมีเมตตากรุณา มีคุณธรรมประจำใจ เช่น นิทานอีสป นิทานเวตาล เป็นการชี้แนวทางชีวิตให้ประพฤติปฏิบัติ

4. นิทานเป็นบ่อเกิดแห่งวรรณคดี ละคร ดนตรี จิตรกรรม และประติมากรรมและงานฝีมือต่าง ๆ ทำให้เกิดศิลปะแขนงต่าง ๆ เจริญรุ่งเรืองสืบต่อกันไปไม่ขาดสาย โดยนำมาประยุกต์ตามความต้องการ

5. ให้ความรู้เรื่อง ศาสนา สังคม ภาษา ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ มนุษยศาสตร์ โดยอาศัยข้อมูลต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมา ทำให้เกิดผลดีแก่คนในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง

วิเชียร เกษประทุม (2542 : 9) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของนิทานพื้นบ้านไว้หลายประการ ดังนี้

1. นิทานให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นการผ่อนคลายความเครียดและช่วยให้เวลาผ่านไปอย่างไม่น่าเบื่อหน่าย การเล่านิทานของไทย อาจเล่าสู่กันฟังในครอบครัว เช่น ปู่ย่าตายาย หรือพ่อแม่ เล่าให้ลูกหลานฟังยามว่างหรือก่อนนอน หรือเล่าขณะที่ผู้คนได้มารวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นเวลานาน ๆ เช่น ขณะทำงานร่วมกัน หรืออาจเป็นการเกี่ยวข้าว ดำนา จัดดอกไม้ ฯลฯ บางครั้งก็เล่ากัน ขณะหยุดพักกินข้าว หรือหยุดพักผ่อนหลังจากประกอบภารกิจการร่วมกันในสังคม การเล่านิทานในโอกาสต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ ทำให้เกิดความเพลิดเพลินเป็นการผ่อนคลายความเครียดในขณะที่ทำงานหรือหลังจากที่ได้ทำงานหนักมาระยะหนึ่ง ทำให้เวลาแห่งภาวะที่จำเจหรืออึดอัดใจล่องไปโดยไม่รู้สึกรู้สีกตัว การเล่านิทานมุขตลกในขณะที่ทำงาน หรือวงสนทนาเป็นการช่วยเพิ่มบรรยากาศให้มีรสชาติ และสนุกสนานครึกครื้นยิ่งขึ้น

2. นิทานช่วยกระชับความสัมพันธ์ ในครอบครัวเด็กบางคนอาจมองผู้ใหญ่ว่าเป็นบุคคลที่ขี้บ่นชอบดุด่า น่าเบื่อหน่าย หรือน่าเกรงขาม แต่ถ้าผู้ใหญ่มีเวลาเล่านิทานให้เด็กฟังบ้าง นิทานที่สนุก ๆ จะช่วยให้เด็กอยากอยู่ใกล้ชิด ลดความเกรงกลัวหรือเบื่อหน่ายผู้ใหญ่ลง ผู้ใหญ่และเด็กก็จะมี ความใกล้ชิดสนิทสนมกันเป็นอย่างดี แม้ในกลุ่มผู้ใหญ่ที่ทำกิจกรรมร่วมกัน การได้ฟังนิทาน นอกจากจะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างสนุกสนานไม่เบื่อหน่ายแล้วการฟังนิทานด้วยกันหัวเราะ สนุกสนานร่วมกันก็มีส่วนช่วยให้เกิดความสนิทสนมกัน การจัดกิจกรรมสำหรับกลุ่มสัมพันธ์ในปัจจุบัน ในบางครั้งจะมีการแทรกการเล่านิทานเข้าไปด้วย

3. นิทานให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการ โดยเหตุนิทานมีตัวละคร ซึ่งมีชีวิตจิตใจแบบมนุษย์เรา เด็กที่ได้ฟังนิทานจึงเท่ากับได้มีโอกาสเรียนรู้ลักษณะของมนุษย์ การได้เรียนรู้เกี่ยวกับอุปสรรคต่าง ๆ ตลอดจนเอาชนะอุปสรรคของตัวละคร จะช่วยให้ได้เรียนรู้เรื่องของชีวิตมากขึ้น สามารถอดทนและพยายามหาทางเอาชนะ เมื่อต้องเผชิญอุปสรรคในชีวิตจริง นอกจากนี้นิทานที่มีเรื่องของนางฟ้า แม่มด อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ สิ่งมหัศจรรย์ต่าง ๆ ยังมีคุณค่าในการเสริมสร้างจินตนาการของเด็ก กล่าวได้ว่านิทานช่วยให้เขารู้จักโลก รู้จักชีวิตอย่างที่ เป็นจริงแล้วยังช่วยให้เขา รู้จักใช้จินตนาการ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับความคิดสร้างสรรค์

4. นิทานให้ข้อคิดและคติเตือนใจ นิทานไม่ได้ให้แต่ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้ฟังเท่านั้น มีนิทานเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะนิทานคติ จะให้ข้อคิดในแง่หนึ่ง เป็นการช่วยปลูกฝังคุณธรรมต่าง ๆ ที่สังคมพึงประสงค์แก่ผู้ฟัง เช่น ให้ซื่อสัตย์ ให้เชื่อฟังผู้ใหญ่ ให้พูดจาไพเราะ อ่อนหวาน ให้ขยันขันแข็ง ให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น การสอนนิทานนั้น ผู้เล่าจะแฝงข้อคิดไว้ในเรื่องจึงทำให้คล้ายกับว่าผู้ฟังไม่ได้ถูกสอนโดยตรง นิทานไม่ใช่ให้ข้อคิดเฉพาะเด็กเท่านั้น นิทานหลายเรื่องให้ข้อคิดแก่ผู้ใหญ่ด้านความประพฤติ ประพฤติชอบ อยู่ในระเบียบอันดีงามของสังคม นิทานได้ชี้ให้เห็นลักษณะของบุคคลที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ของสังคม นิทานจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นบรรทัดฐานของสังคม

5. นิทานช่วยสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในอดีตหลาย ๆ ด้าน เช่น ลักษณะของสังคมวิถีชีวิตของประชาชนในสังคม ตลอดจนประเพณี ค่านิยมและความเชื่อ เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะปรากฏอยู่ในนิทานเสมอ ถ้าผู้ฟังหรือผู้อ่านได้รู้จักสังเกต วิเคราะห์นิทานต่าง ๆ เหล่านี้ ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจสภาพวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ อย่างแท้จริง นิทานเปรียบเสมือนกระจกเงาบานใหญ่ที่ช่วยส่องให้เห็นตนเองว่าเป็นอย่างไร นิทานจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างหนึ่ง

อารี ถาวรเศรษฐ์ (2542: 35-36) ได้กล่าวถึงคุณค่าของนิทานพื้นบ้านไว้ดังนี้ นิทานชาวบ้านเป็นคติชนวิทยาที่ได้รับความสนใจจากมนุษย์ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกที่มีการศึกษารวบรวมข้อมูลทางคติชน จนกระทั่งสมัยปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากนิทานชาวบ้านมีคุณค่าหลายประการดังนี้

1. ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่นักเรียนมาทุกยุคทุกสมัย
2. ใ้คิดแ่งคิดในการดำรงชีวิต เช่น นิทานเกี่ยวกับศีลธรรม หรือนิทานในศาสนาต่าง ๆ อาจใช้เป็นเครื่องมือให้การศึกษาอบรมเด็กได้
3. ให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา ศาสนา สำนวนภาษาฯลฯ
4. เป็นบ่อเกิดแห่งศิลปะแขนงต่าง ๆ เป็นต้นว่า วรรณคดี ละคร จิตรกรรมและประติมากรรม เป็นต้น

5. เป็นจุดสร้างความคิดสร้างสรรค์ในวงการธุรกิจโฆษณาและอื่น ๆ

รวัช ปุณโณทก (2549: 3) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของนิทานพื้นบ้านไว้ดังนี้ นิทานพื้นบ้านมีประโยชน์สรุปได้ดังนี้

1. ให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟัง สังคมชนบทไทยในอดีตนิยมเล่าและฟังนิทานเป็นกิจกรรมบันเทิงในชุมชน
2. ให้ความรู้ นิทานบางเรื่องอาจมีความรู้สอดแทรกอยู่ เช่น ความรู้เกี่ยวกับจารีตพิธีกรรม ศาสนา และประวัติศาสตร์
3. ใ้แนวทางในการดำเนินชีวิต นิทานพื้นบ้านโดยทั่วไปจะใช้หลักธรรมเป็นแนวคิดสำคัญ ตัวเอกของเรื่องจะยึดมั่นในคุณธรรม ถึงแม้ว่าจะถูกฝ่ายอธรรมกลั่นแกล้งด้วยกลอุบายต่าง ๆ นานา ก็ตาม ก็ต้องอดทนอดกลั้นและต่อสู้กับอุปสรรค แต่ด้วยคุณงามความดีย่อมมีผู้ช่วยเหลือในที่สุด และทำให้ได้รับสันติสุขในบั้นปลายชีวิต เช่นตัวเอกในเรื่องยอมเป็นแบบอย่างให้ผู้ฟังนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตจริง

สรุปได้ว่านิทานพื้นบ้านนั้นมีประโยชน์หลายประการคือ ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ให้ความบันเทิงในครอบครัวช่วยกระชับความสัมพันธ์เนื่องจากเป็นนิทานที่บอกเล่าสืบทอดกันมาตั้งแต่คนผู้ใหญ่มักเป็นผู้เล่าสู่รุ่นลูกหลาน นอกจากความบันเทิงและสนุกสนานเพลิดเพลินแล้วยังได้ความรู้ ข้อคิดศีลธรรมและเสริมสร้างจินตนาการ ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ว่าหากเราประสบเหตุการณ์เหมือนในนิทานเราจะปฏิบัติตนเช่นไร เป็นการเรียนรู้โดยอาศัยการศึกษามากกว่าจากเนื้อเรื่องเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 เกี่ยวกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

กมลพัทธ์ โพธิ์ทอง (2554: 47-72) วิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย โดยใช้กลวิธี อาร์ อี เอ พี ที่มีต่อความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการเขียนเรียงความ

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วัดดูประสงค์การวิจัยคือ เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามกลวิธี อาร์ อี เอ พี ก่อนและหลังเรียน เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ระหว่างนักเรียนที่เรียนตามกลวิธี อาร์ เอ พี กับนักเรียนที่ได้เรียนการสอนแบบปกติ เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเรียงความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามกลวิธี อาร์ เอ พี ก่อนและหลังเรียน เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเรียงความระหว่างนักเรียนที่ได้เรียนตามวิธี อี เอ พี กับนักเรียนที่ได้เรียนการสอนปกติ กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 92 คน โดยดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดการเรียนการสอนด้วยกลวิธี อาร์ อี เอ พี กับแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีปกติ 32 แผน แบบสอบถามความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังทดลอง ผลการวิจัย นักเรียนที่เรียนด้วยกลวิธี อาร์ เอ พี มีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 นักเรียนที่เรียนด้วยกลวิธี อาร์ อี เอ พี มีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการเขียนเรียงความของนักเรียนที่เรียนด้วยกลวิธี อาร์ อี เอ พี หลังการทดลองสูงกว่าการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการเขียนเรียงความของนักเรียนที่เรียนด้วยกลวิธี อาร์ อี เอ พี สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

เกศรินทร์ หาญดำรงรักษ์ (2555: 74-76) วิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4) โดยใช้ชุดการสอน โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อพัฒนาชุดการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดการสอน 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม จำนวน 1 ห้องเรียน คือ ห้อง ม.4/5 มีนักเรียน จำนวน 40 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือ ชุดการสอนประเภทสิ่งพิมพ์และสื่อการสอนอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) จำนวน 4 ชุด มีองค์ประกอบคือ 1) คู่มือครูหรือคู่มือการใช้ชุดการสอน 2) บัตรคำสั่งหรือคำแนะนำ 3) เนื้อหาสาระและสื่อ 4) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 5) เฉลยแบบทดสอบ ผลการวิจัยพบว่าชุดการสอนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.06/88.42 ผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนหลังเรียนด้วยชุดการสอนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนเรียนอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนอ่านอย่างมี
 วิจารณ์ญาณในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สุบิน พาสี (2555: 55–79) วิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคผังกราฟิก
 เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษา
 ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคผังกราฟิก เรื่องการอ่านอย่างมี
 วิจารณ์ญาณ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการ
 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคผังกราฟิก เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ 3 3) เพื่อเปรียบเทียบผลการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่
 3 ระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน ที่ได้รับการสอนด้วยเทคนิคผังกราฟิก กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียน
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนนาคอกวิทยาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10
 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 29 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม โดยการจับฉลาก
 (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยด้วย
 เทคนิคผังกราฟิก เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์
 ทางการเรียนเรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย 3) แบบวัดการอ่าน
 อย่างมีวิจารณ์ญาณ ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคผัง
 กราฟิก เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.46/86.37 2) ค่าประสิทธิผล
 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่
 3 มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 74.5 3) ผลการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณของ
 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างก่อนและหลังเรียนพบว่านักเรียนมีผลการคิดวิเคราะห์หลังเรียน
 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

ณิชาพัฒน์ ไชยเสนบดินทร์ (2557: 80–85) วิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการ
 อ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
 โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ
 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 2) เพื่อศึกษา
 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
 กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา
 2557 โรงเรียนวัดแสมดำ สำนักงานเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาจาก
 การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม
 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือ แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณโดยใช้ปัญหาเป็น
 ฐาน แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ แบบสอบถามความคิดเห็นของ
 นักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า

- 1) นักเรียนมีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05
- 2) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด

พรรณิการ์ สัมคร (2557: 70-73) การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้การอ่านแบบ SQ3R โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ SQ3R และ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การอ่านแบบ SQ3R กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 31 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการอ่านแบบ SQ3R 2) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การอ่านแบบ SQ3R ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้การอ่านแบบ SQ3R สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การอ่านแบบ SQ3R ในภาพรวมอยู่ในระดับที่เห็นด้วยมากที่สุด

พรศิริ สันทัดรบ (2557: 41-48) วิจัยเรื่อง ผลของการใช้คำถามระดับสูงที่มีต่อความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและความคงทนในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ คือ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้คำถามระดับสูงกับกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยแบบปกติ 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้คำถามระดับสูง ก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เพื่อเปรียบเทียบความคงทนในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้คำถามระดับสูงกับกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยเทคนิคการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้คำถามชั้นสูง 2) แผนการจัดการเรียนรู้

ภาษาไทยแบบปกติ 3) แบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ 4) แบบวัดความคงทนในการเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยคำถามระดับสูงก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 การทดสอบความคงทนพบว่า คะแนนทดสอบความคงทนหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน

ศิริพร ศรีสุวรรณ (2557: 73-76) งานวิจัยเรื่อง การศึกษาความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคหมวกหกใบ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคหมวก 6 ใบ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคหมวกหกใบ กลุ่มประชากร คือนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา TH54605 รายวิชาศิลปะการอ่านและการคิดวิเคราะห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยเทคนิคหมวกหกใบ ในรายวิชาศิลปะการอ่านและการคิดวิเคราะห์ 2) แบบทดสอบวัดความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคหมวกหกใบ ผลการวิจัยคือ 1) ความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคหมวกหกใบสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ โดยพัฒนาการทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ มีคะแนนเพิ่มสัมพัทธ์ร้อยละ 42.92 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับสูง 2) ความคิดเห็นของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคหมวกหกใบอยู่ในระดับสูง

Azin Sadeghi (2013, อ้างถึงใน พรรณิการ์ สมัคร, 2557: 43) วิจัยเรื่อง ผลของการเขียนสรุปความที่ใช้เป็นกลยุทธ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณต่อการอ่านเพื่อความเข้าใจของผู้เรียน EFL ชาวอิหร่านการศึกษานี้ได้ตรวจสอบผลของการเขียนสรุปความในฐานะที่เป็นกลยุทธ์การอ่านต่อการอ่านเพื่อความเข้าใจในกลุ่มผู้เรียน EFL ของอิหร่าน กลุ่มประชากรนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 60 คน ได้มาจากการสุ่มโดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผู้เข้าร่วมในกลุ่มทดลองเรียนรู้วิธีการเขียนสรุปความ ส่วนกลุ่มควบคุมจะฝึกการอ่านในแบบเดิม ทั้งสองกลุ่มต้องตอบคำถามเพื่อความเข้าใจ ผลการศึกษาระหว่างนักเรียนสองกลุ่มถูกแสดงโดยใช้การทดสอบ t-test ซึ่งพิสูจน์ว่าการเขียนสรุปความเป็นกลยุทธ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป้าหมายสูงสุดของการสอนการอ่าน

คือการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและความสามารถในการประเมินข้อสรุปของผู้เขียน รวมทั้งเชื่อมโยงข้อสรุปนั้นเข้ากับบริบทอื่น ๆ และประสบการณ์ของตนเอง

Emhemmad Masoud Albeckay (2014, อ้างถึงใน พรรณิการ์ สมัคร, 2557: 44) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะในการอ่านโดยผ่านโครงการอ่านเชิงวิจารณ์ในกลุ่มนักเรียน EFL ในลิเบีย โดยมีจุดประสงค์เพื่อมุ่งศึกษาการขาดทักษะในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในกลุ่มนักศึกษาปริญญาตรีในลิเบีย และมุ่งสร้างหลักสูตรการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยสุ่มจากมหาวิทยาลัย Sebha และแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มควบคุมและกลุ่มวิจัย นักศึกษาในกลุ่มวิจัยได้ศึกษาหลักสูตร CR ซึ่งได้ถูกพัฒนาโดยกลุ่มนักวิจัย ส่วนนักศึกษากลุ่มควบคุมจะมีการสอนให้รู้จักการอ่านเพื่อทำความเข้าใจโดยใช้วิธีการมุ่งเน้นครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-centered Approach) และวิธีสอนแบบเน้นไวยากรณ์และการแปล (The Grammar-Translation Method) ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่สำคัญในลิเบีย ใช้วิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่าทักษะในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีความสำคัญมากที่สุดต่อนักเรียน EFL ผลการศึกษายังแสดงว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีความเชื่อมโยงกับความสามารถในการอ่านเพื่อทำความเข้าใจของนักเรียน EFL อย่างใกล้ชิด ซึ่งผลการศึกษานี้เป็นประโยชน์ต่อผู้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาโดยให้มุมมองการรับรู้และแนวทางการสอนทักษะการอ่านเพื่อทำความเข้าใจ

Bosma (1981, อ้างถึงใน ชาญชัย หมั่นประสงค์ 2556: 46) วิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงทดลองเพื่อกำหนดความเป็นไปได้ของการใช้นิทานพื้นบ้าน เพื่อสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในรัฐแมกซิกัน ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 99 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมผลการวิจัยพบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่า นิทานพื้นเมืองทำให้มีความสนใจระหว่างการอ่านอย่างมีวิจารณญาณอยู่เสมอเพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับนักเรียน

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้วรรณกรรมท้องถิ่น

วิรุณศิริ สิทธิการ (2555: 90-97) วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มที่สอนโดยนิทานพื้นบ้านกับกลุ่มที่สอนโดยใช้นิทานอีสปเป็นสื่อจุดประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนช่วงวิทยาทานจังหวัดฉะเชิงเทรา ระหว่างกลุ่มที่สอนโดยนิทานพื้นบ้านกับกลุ่มที่สอนโดยนิทานอีสป เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กลุ่มระหว่างกลุ่มที่สอนโดยนิทานพื้นบ้านและนิทานอีสปเป็นสื่อทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเฉลิมช่วงวิทยาทานจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้มาจากรีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยวิธีจับสลากห้องเรียน จำนวน 2 ห้องเรียนจากจำนวนทั้งหมด 3 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ สื่อการอ่านวัดความสามารถการอ่านจับใจความ แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความโดยใช้นิทานพื้นบ้าน แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านจับใจความโดยใช้นิทานอีสปเป็นสื่อ และแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเฉลิมช่วงวิทยาทานจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความของนักเรียน กลุ่มที่สอนโดยนิทานพื้นบ้าน มีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนกลุ่มที่สอนโดยใช้นิทานอีสปเป็นสื่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลสัมฤทธิ์ความสามารถด้านการอ่านจับใจความมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และผลสัมฤทธิ์ความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนโดยใช้นิทานอีสปเป็นสื่อ มีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 การวิจัยนี้สรุปได้ว่านักเรียนมีพัฒนาการความสามารถในการอ่านจับใจความที่สูงขึ้น เนื่องจากแผนการเรียนมีความเหมาะสมกับนักเรียนและเนื้อหาเป็นเรื่องที่ใหม่นอกเหนือจากในหนังสือเรียน และนิทานพื้นบ้านและนิทานอีสปสามารถมีความเชื่อมสัมพันธ์ในครอบครัว เพราะเนื้อหานิทานพื้นบ้านนั้นง่ายต่อการอ่านและเป็นเนื้อหาที่น่าสนใจ

มณฑุติ สุวรรณนิมิต (2555: 79-81) วิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบชิปปาร่วมกับการใช้นิทานพื้นบ้านสงขลาต่อความเข้าใจการอ่านภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพลวิทยาจังหวัดสงขลา วัดดูประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบชิปปาร่วมกับการใช้นิทานพื้นบ้านสงขลา และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพลวิทยา ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รูปแบบชิปปาร่วมกับการใช้นิทานพื้นบ้านสงขลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพลวิทยา อำเภอหาดใหญ่ จำนวน 1 ห้องเรียน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก จำนวน 42 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบซิปปาร่วมกับการใช้นิทานพื้นบ้านสงขลา แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านภาษาไทย แบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้รูปแบบซิปปาร่วมกับการใช้นิทานพื้นบ้านสงขลา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความเข้าใจสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบซิปปาร่วมกับนิทานพื้นบ้านสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบซิปปาร่วมกับการใช้นิทานพื้นบ้านสงขลาภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ค่าความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจในการอ่านภาษาไทย กับความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบซิปปาร่วมกับการใช้นิทานพื้นบ้านสงขลาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่ามีความสัมพันธ์กับคะแนนความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยอย่างมีนัยสำคัญที่ .01 สรุปได้ว่าหลังจากการใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบซิปปาร่วมกับการใช้นิทานพื้นบ้านสงขลา นักเรียนมีความเข้าใจสูงกว่าก่อนเรียน

Hilaly (1999 , อ้างถึงใน ประภาภรณ์ พาป้อ, 2555: 51-52) ศึกษาเรื่องการใช้นิทานพื้นบ้านแบบมุขปาฐะในการสอนโรงเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้นิทานพื้นบ้านที่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนประชากรที่ใช้ได้แก่ นักเรียนเกรด 9 ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาของรัฐบาล จำนวน 4 ห้อง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนจำนวน 182 คน วิธีการดำเนินการทดลองใช้การเล่านิทานพื้นบ้านโดยนักเล่านิทาน แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ระยะเวลาในการทดลอง 9 ชั่วโมง ต่อ 1 ห้อง วัดผลและประเมินผล โดยครูผู้สอนและนักเล่านิทาน การวิจัยพบว่า นิทานพื้นบ้านมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของนักเรียน นิทานพื้นบ้านที่นำมาใช้ในการทดลองมีเนื้อเรื่องที่นักเรียนคุ้นเคย ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจและเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว

Kerstin (2001, อ้างถึงใน ประภาภรณ์ พาป้อ, 2555: 52) ศึกษาเรื่อง “The use of grimm’s fairy tales to understand the moral content in fairy tales” การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความเข้าใจของเด็กเกี่ยวกับคุณธรรมที่มีอยู่ในนิทานมหัศจรรย์ในเด็กเกรด 1,2 และ 3 จำนวน 16 คน ระยะเวลาการดำเนินการทดลองใช้เวลาหลังเลิกเรียน 9 สัปดาห์ ใช้กิจกรรมการเล่านิทานศิลปะในการสอน ประเมินผลการสอน โดยการสัมภาษณ์ โดยวัดจากความเข้าใจในเรื่องของคุณธรรมที่สอดแทรกอยู่ในนิทาน นอกจากนี้ยังสำรวจคุณค่าของนิทานสำหรับเด็กที่มีส่วนร่วมในการศึกษาครั้งนี้โดยการสังเกตการมีส่วนร่วมของนักเรียนในขณะที่ทำกิจกรรมประกอบการเล่าเรื่องและศิลปะ การศึกษาพบว่าภาพรวมทางประวัติศาสตร์ของนิทานมหัศจรรย์จะนำเสนอเป็นทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Bettelheim อธิบายถึงเหตุผลในเรื่องต่าง ๆ ของนางฟ้า จากนิทานสามารถนำมาใช้จัดกิจกรรมในโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนได้ การพัฒนาคุณธรรมจะนำเสนอการใช้วิธีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเช่นเดียวกันกับทฤษฎีที่อยู่บนพื้นฐานของ Gilligan และทฤษฎีพฤติกรรมแสดงออกของทางสังคมของ Eisenberg จากการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถในการระบุคุณธรรมที่พบในนิทานเรื่องที่อ่าน ทำให้มีเหตุผลและมีแนวทางในการรักษาความยุติธรรมและการเอา

ใจใส่ในคุณภาพของการมีส่วนร่วมในองค์กรนอกจากนี้ท่านยังช่วยให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออกอีกด้วย

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ สรุปได้ว่า การอ่านอย่างมีวิจาร์ณญาณนั้นสำคัญในยุคปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง เพราะในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นในแต่ละวันเราจะได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นจำนวนมากที่ขาดการกลั่นกรอง การอ่านอย่างมีวิจาร์ณญาณมีส่วนช่วยเพราะ การอ่านอย่างมีวิจาร์ณญาณเป็นทักษะในการอ่านระดับสูง เป็นการอ่านที่ผู้อ่านต้องใช้ความคิดพิจารณาในการอ่าน แยกข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นของวรรณกรรมที่อ่านได้สามารถเข้าใจความหมาย วัตถุประสงค์ น้ำเสียง ผู้แต่งต้องการจะสื่อถึง วิเคราะห์ วิจาร์ณแสดงเหตุผล จนกระทั่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งจากการศึกษารูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่พบว่ารูปแบบการสอนประสบผลสำเร็จเพราะสามารถทำให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่านการคิดวิเคราะห์ที่ดีขึ้น ทั้งหลักธรรมของอริยสัจสี่เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอนให้คิดเป็นเหตุผล จึงมีความสอดคล้องกับการอ่านอย่างมีวิจาร์ณญาณซึ่งใช้หลักการคล้ายกันในการหาเหตุผลของเรื่องที่อ่าน โดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นบทเรียนเนื่องจาก วรรณกรรมท้องถิ่นส่วนใหญ่แล้วผู้เรียนมีความคุ้นเคย และมีเนื้อหาที่ให้คติสอนใจ หากใช้วิธีการนี้แล้ว ย่อมทำให้ผลสัมฤทธิ์วิชาภาษาไทยด้านการอ่านอย่างมีวิจาร์ณญาณสูงขึ้นได้ และผู้เรียนสามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น เป็นการวิจัยก่อนการทดลอง (Pre- experimental Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 30 คนได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มแบบแผนการทดลองเป็นกลุ่มเดียวสอบก่อนและสอบหลัง (One Group Pretest-Posttest Desing) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2554 : 147) มีขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. วิธีและขั้นตอนการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินงานวิจัยเกิดประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการวิจัย เป็นการศึกษาหนังสือ ตำราเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการทดลอง เป็นขั้นตอนการนำเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนตรวจสอบสมมติฐาน

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์และสรุปผลประเมินผล

รายละเอียดของการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน มีดังนี้

1. ขั้นเตรียมการทดลอง

1.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

1.1.2 ศึกษาหนังสือเรียน ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

1.1.3 ศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสัจสี

1.1.4 ศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลท้องถิ่นภาคกลาง ตำนาน นิทานพื้นบ้านภาคกลาง

1.1.5 ศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ การสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และแบบสอบถามความคิดเห็น

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 2 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 60 คน

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 1 ห้องเรียน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ได้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 30 คน

1.3 ตัวแปรที่ศึกษา

3.1.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสัจสีกับวรรณกรรมท้องถิ่น

3.1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

- 1) ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
- 2) ความคิดเห็นของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น

2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือในการวิจัยดังนี้

2.1.1 แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น จำนวน 9 แผน

2.1.2 แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัยจำนวน 7 ข้อ

2.1.3 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น

2.2 ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

2.2.1 แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.2.1.1 ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1. ระบุใจความสำคัญและรายละเอียดของข้อมูลที่สนับสนุนเรื่องที่อ่าน วิเคราะห์เพื่อแสดงความคิดเห็นโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ตีความและประเมินคุณค่าและแนวคิดที่ได้จากงานเขียนที่หลากหลายเพื่อนำไปแก้ปัญหาชีวิต และศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย

2.2.1.2 ศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและศึกษารูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่

2.2.1.3 ศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง นิทานพื้นบ้านภาคกลาง

2.2.1.4 ศึกษาหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ และคัดเลือกนิทานพื้นบ้านภาคกลาง สำหรับใช้เป็นบทอ่านนำมาใช้ในการทำแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง 9 เรื่องคือ 1) พระเจ้าสายน้ำผึ้ง-พระนางสร้อยดอกหมาก 2) เตาสามโคก 3) สัตว์ทั้งสี่ 4) ท้าวภกชนาก 5) ดงแม่ นางเมือง 6) ตำนานไกรทอง 7) ตำนานวัดพระนอนจักรสีห์ 8) เส้าให้ 9) ย่องเข้

2.2.1.5 กำหนดเนื้อหาและระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง เพื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น จำนวน 9 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง รวม 9 ชั่วโมง ดังรายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 กำหนดเนื้อหาและระยะเวลาในการทดลอง

แผนที่	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
-	ทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้	1
1.	แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้บทอ่านที่ 1. พระเจ้าสายน้ำผึ้ง-พระนางสร้อยดอกหมาก	1
2.	แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้บทอ่านที่ 2. เตาสามโคก	1
3.	แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้บทอ่านที่ 3. สัตว์หิ้งสี่	1
4.	แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้บทอ่านที่ 4. ท้าวภกชนาก	1
5.	แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้บทอ่านที่ 5. ดงแม่นางเมือง	1
6.	แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้บทอ่านที่ 6. ตำนานไกรทอง	1
7.	แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้บทอ่านที่ 7. ตำนานวัดพระนอนจักรสีห์	1
8.	แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้บทอ่านที่ 8. เส้าไห้	1
9.	แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้บทอ่านที่ 9. ย่องเข้	1
-	ทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้	1
รวมจำนวนชั่วโมง		11

2.2.1.6 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ กิจกรรมการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้การวัดและประเมินผล โดยกำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ การอ่านอย่างมี
 วิจารณ์ญาณด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสัจสี่กับวรรณกรรม
 ท้องถิ่น มี 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้ โดยใช้สื่อหรือกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาของ
 วรรณกรรมท้องถิ่นที่ใช้ในแผนการสอน

ขั้นที่ 2 ขั้นพาดพิงการอ่าน (นักเรียนอ่านวรรณกรรมในบทเรียนที่กำหนด)

ขั้นที่ 3. ผสานกลุ่มสร้างสรรค์ (นักเรียนแบ่งกลุ่มแล้วร่วมกันวิเคราะห์เนื้อหา ตาม
 คำถาม 6 คำถามดังนี้

- 1) ปัญหาคืออะไร
- 2) ส่งผลให้เป็นเช่นนี้
- 3) ยุติด้วยวิธีใด
- 4) ชี้ผลกระทบอย่างไร
- 5) สมมติให้เป็นฉัน
- 6) ค่าอนันต์ประยุกต์ใช้

ขั้นที่ 4 ขั้นแบ่งปันเรียนรู้ นำผลการวิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรมตามขั้นตอนมา
 นำเสนอผลการวิเคราะห์และวิธีแก้ปัญหาที่กลุ่มเลือก

ขั้นที่ 5 ขั้นสู่สรุปประเมินผล (ครูสุ่มเรียกนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับ)

2.2.1.7 เสนอแผนการจัดการเรียนรู้ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
 เพื่อตรวจสอบความถูกต้องทางด้านเนื้อหา การใช้ถ้อยคำภาษา และปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

2.2.1.8 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของ
 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทางการสอนภาษาไทย จำนวน 2 ท่านและ
 ผู้เชี่ยวชาญทางการวัดและประเมินผลการศึกษา 1 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความ
 เทียบตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of
 Item Objective Congruence : IOC) ระหว่างจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้และการ
 ประเมินผล โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา (พงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543: 124) ดังนี้

+ 1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องระหว่าง
 จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผล

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้อง
 ระหว่างจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผล

- 1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ไม่มีความสอดคล้อง
 ระหว่างจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผล

จากนั้นนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาคำนวณหาค่า IOC จากสูตร

$$IOC = \frac{\Sigma R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้องของจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม การเรียนรู้และการประเมินผล

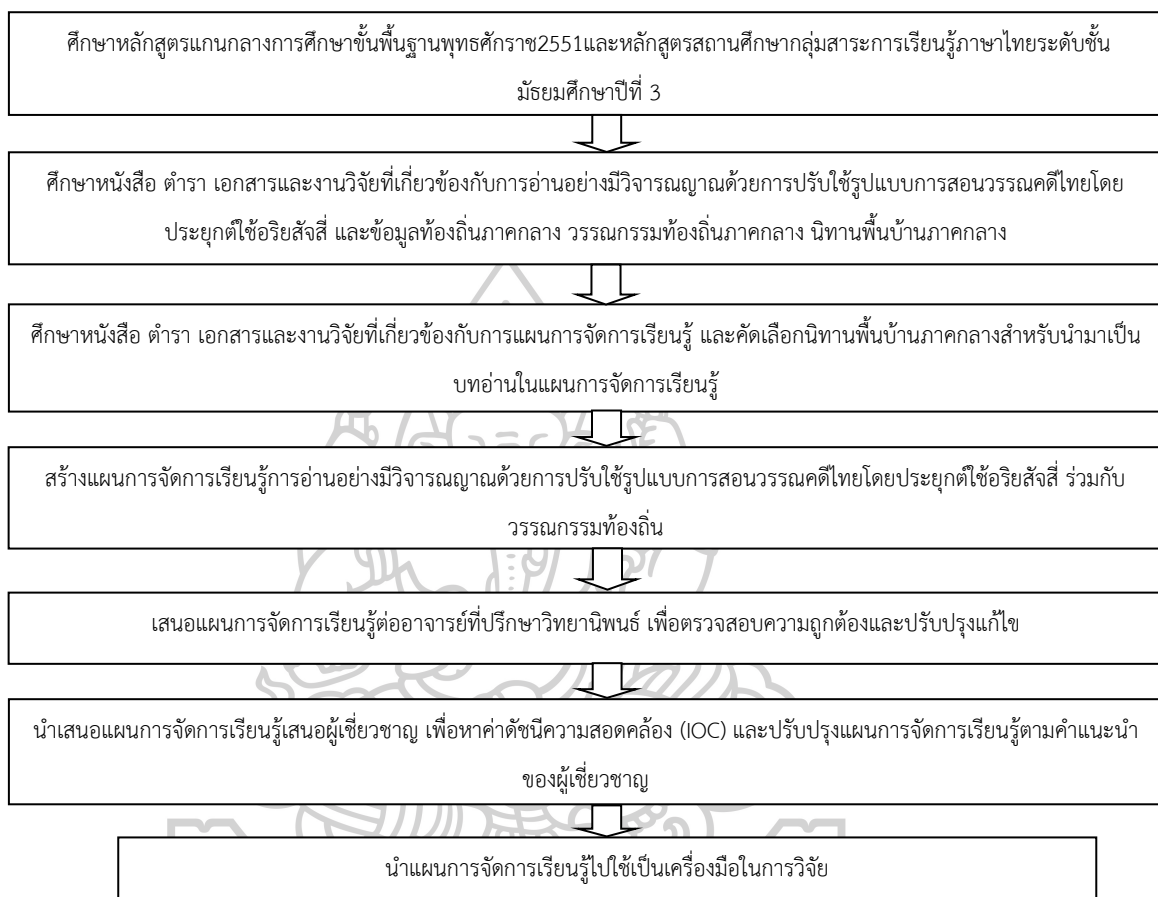
ΣR คือ ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

หากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมหรือสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผล เมื่อนำผลการพิจารณาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาคำนวณ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขในด้านกิจกรรม การสอนชั้นนำเข้าสู่บทเรียนให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น

ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสัจสี่ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่น สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 สรุปขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทย โดยประยุกต์ใช้วิธีสัจสี่ร่วมกับข้อมูลท้องถิ่น

2.2.3 แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นแบบทดสอบชนิดอัตนัย จำนวน 7 ข้อ เพื่อใช้ทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพดังนี้

2.2.3.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1: การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1. ระบุใจความสำคัญและรายละเอียดของข้อมูลที่สนับสนุนเรื่องที่อ่าน วิเคราะห์เพื่อแสดงความคิดเห็นโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ตีความและประเมินคุณค่าและแนวคิดที่ได้จากงานเขียนที่หลากหลายเพื่อนำไปแก้ปัญหาชีวิต รวมทั้งวิเคราะห์หัวข้อชีวิตและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.2.3.2 ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

2.2.3.3 ศึกษาทฤษฎี หลักการ และวิธีสร้างเครื่องมือวัดผลทางการศึกษา

2.2.3.4 วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่มีสาระเกี่ยวกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

2.2.3.5 จัดทำตารางวิเคราะห์ข้อสอบ (Test Blueprint) ตามแนวคิดด้านพุทธิพิสัยของบลูม ดังตารางที่ 5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ตารางวิเคราะห์ข้อสอบตามแนวคิดพุทธิพิสัยของบลูม

เนื้อหา/จุดประสงค์การเรียนรู้	พฤติกรรม (BLOOM'S)						รวม (ข้อ)
	ความรู้ ความจำ	ความ เข้าใจ	การ นำไปใช้	การ วิเคราะห์	การ สังเคราะห์	การ ประเมินค่า	
1. ระบุมโนใจความสำคัญ และรายละเอียดของข้อมูลที่สนับสนุนจากเรื่องที้อ่านได้	-	1	-	-	-	-	1
2. วิเคราะห์เพื่อแสดงความคิดเห็นโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที้อ่านได้	-	-	-	3	-	-	3
3. ตีความและประเมินคุณค่า และแนวคิดที่ได้จากงานเขียนอย่างหลากหลายเพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหในชีวิตประจำวันได้	-	-	1	-	1	1	3
รวม	-	1	1	3	1	1	7

2.2.3.6 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 7 ข้อดังนี้

1. ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้
 - 1.1 ตัวละครในเรื่องนี้มีใครบ้างและเหตุการณ์เกิดขึ้นที่ไหน
 - 1.2 ตัวละครในเรื่องนี้มีพฤติกรรมอย่างไร
 - 1.3 เพราะเหตุใดเหตุการณ์นี้จึงเกิดขึ้น
 - 1.4 ผลของเหตุการณ์เป็นอย่างไร

2. นักเรียนอ่านนิทานแล้วนักเรียนคิดว่าปัญหาที่สำคัญของเรื่องนี้คืออะไร เกิดจากสาเหตุใด จงอธิบาย

3. นักเรียนอ่านนิทานเรื่องนี้แล้วนักเรียนคิดว่าปัญหาของเรื่องส่งผลอย่างไร

4. นักเรียนคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นยุติได้ด้วยวิธีใด จงอธิบาย

5. นักเรียนคิดว่าวิธีการที่ตัวละครใช้แก้ปัญหาส่งผลกระทบอย่างไร

6. หากสมมติว่านักเรียนเป็นตัวละครในเรื่องนี้นักเรียนจะใช้วิธีใดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

7. นักเรียนได้ข้อคิดอย่างไรจากนิทานเรื่องนี้ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง จงอธิบายพร้อมแสดงเหตุผลประกอบ

2.2.3.7 สร้างเกณฑ์การประเมินผลการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยการให้ความหมายของค่าที่วัด ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการวิจัยโดยการให้ค่าเฉลี่ย ดังนี้

ตารางที่ 6 เกณฑ์การประเมินความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

ประเด็นการประเมิน	ระดับคะแนน				
	4	3	2	1	0
ความถูกต้องใช้ตรวจข้อ 1 – 5	ตอบคำถามได้ถูกต้องสมบูรณ์ทุกประเด็น	ตอบคำถามผิด 1 ประเด็น	ตอบคำถามผิด 2 ประเด็น	ตอบคำถามไม่สมบูรณ์หรือผิด 3 ประเด็น	ตอบผิดมากกว่า 3 ประเด็นหรือไม่ตอบ
การใช้เหตุผลใช้ตรวจข้อ 6 – 7	แสดงเหตุผลได้ตามประเด็นครบถ้วนคือ 1) สมเหตุสมผล 2) เป็นไปได้สามารถนำไปใช้ได้จริง 3) แนวทางการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ 4) ตัดสินใจได้โดยมีเหตุผลรองรับ	ตอบไม่ชัดเจน 1 ประเด็น จาก 4 ประเด็น	ตอบไม่ชัดเจน 2 ประเด็น จาก 4 ประเด็น	ตอบไม่ชัดเจน 3 ประเด็น จาก 4 ประเด็น	ไม่แสดงเหตุผลหรือไม่ตอบ

คะแนน	22 - 28	หมายถึง	ดีมาก
คะแนน	15 - 21	หมายถึง	ดี
คะแนน	8 - 14	หมายถึง	พอใช้
คะแนน	0 - 7	หมายถึง	ควรปรับปรุง

โดยเกณฑ์การประเมิน มีคะแนนเต็ม 28 คะแนน

2.2.3.8 นำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมี

วิจารณ์ญาณเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความสอดคล้องของข้อคำถามและจุดประสงค์การเรียนรู้

2.2.3.9 นำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมี

วิจารณ์ญาณที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษา ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index Of Item Objective Conguence : IOC) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543: 124) โดยใช้เกณฑ์พิจารณา ดังนี้

จุดประสงค์การเรียนรู้	+ 1 หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับ
จุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่	0 หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับ
จุดประสงค์การเรียนรู้	- 1 หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับ

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 0.50 ขึ้นไปแสดงว่าแบบทดสอบมีความสอดคล้องเมื่อนำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านตรวจแล้ว ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าเท่ากับ 1.00 แสดงว่าข้อคำถามมีความเหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

2.2.3.10 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมี

วิจารณ์ญาณที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและเคยเรียนในระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 มาแล้ว

2.2.3.11 นำข้อสอบอัตนัยมาตรวจให้คะแนนด้วยการใช้เกณฑ์การ

ประเมินในลักษณะรูปคโดยผู้วิจัยร่วมกับอาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทยจำนวน 1 ท่าน นำผลคะแนนการตรวจ มาวิเคราะห์ความยากง่าย (P) และอำนาจจำแนก (r) ได้ค่าความยากง่าย (P) ระหว่าง 0.25 - 0.56 และค่าอำนาจจำแนก (r) จำแนกตั้งแต่ 0.45 - 0.68 ค่าความเชื่อมั่น โดย

การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบัท (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543 : 123) ผลปรากฏว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.71

สำหรับการตรวจสอบประสิทธิภาพของเกณฑ์การให้คะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณแบบรูปิค โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product moment Correlation Coefficient) ของการตรวจซ้ำโดยผู้ตรวจ 2 คน คือผู้วิจัยกับอาจารย์ภาษาไทยในโรงเรียนที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.94 แสดงว่าคะแนนที่ได้จากการตรวจของผู้วิจัยและครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสอดคล้องกันสูง

2.2.3.12 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมี
 วิจารณญาณและเกณฑ์การให้คะแนนไปเป็นเครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

สรุปขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมี
 วิจารณญาณสามารถสรุปได้ดังภาพ 3

ภาพที่ 3 สรุปขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

2.2.4 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.2.4.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตรประมาณค่าเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยจากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง

2.2.4.2 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น ดังนี้

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น ประกอบด้วย ความคิดเห็นของนักเรียนด้าน 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) บรรยากาศการเรียนรู้ และ 3) ประโยชน์ที่ได้รับ ซึ่งเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามวิธีของลิเคิร์ท ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้ระดับคะแนน 5
เห็นด้วยมาก	ให้ระดับคะแนน 4
เห็นด้วยปานกลาง	ให้ระดับคะแนน 3
เห็นด้วยน้อย	ให้ระดับคะแนน 2
เห็นด้วยน้อยที่สุด	ให้ระดับคะแนน 1

โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น ในช่วงคะแนนตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การแปลความหมายค่าระดับความคิดเห็นของเบสท์ (Best, 1981: 190)

ค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น
4.50 - 5.00	เห็นด้วยมากที่สุด
3.50 - 4.49	เห็นด้วยมาก
2.50 - 3.99	เห็นด้วยปานกลาง
1.50 - 2.49	เห็นด้วยน้อย
1.00 - 1.49	เห็นด้วยน้อยที่สุด

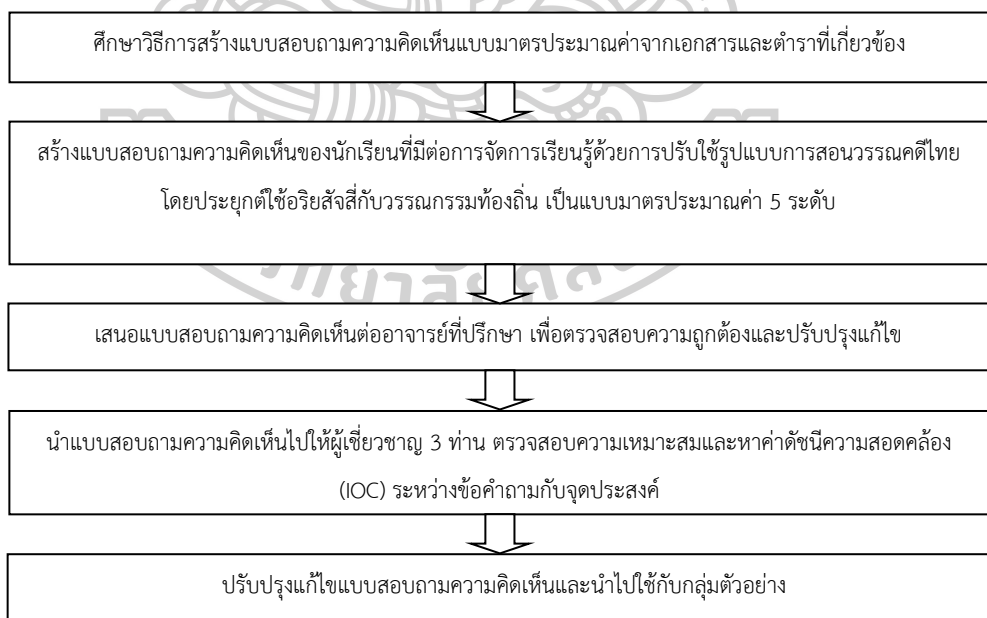
2.2.4.3 เสนอแบบสอบถามความคิดเห็นต่ออาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

2.2.4.4 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาภาษาไทย จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา 1 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมและหาค่า ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยใช้เกณฑ์การประเมิน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ : 2543, 124) ดังนี้

- +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์
- 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาคำนวณหาค่าดัชนี ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

2.2.4.5 นำแบบสอบถามความคิดเห็นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมี วิจารณ์ญาณด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรม ท้องถิ่นมีดังนี้

ภาพที่ 4 สรุปขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การ อ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณโดยปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่ กับวรรณกรรมท้องถิ่น

3. การดำเนินการทดลอง

3.1 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยก่อนทดลอง (Pre-Experimental Design) ดำเนินการตามแบบแผนการทดลองแบบกลุ่มที่ศึกษาเพียงกลุ่มเดียวและมีการทดสอบก่อนการทดลองและการทดสอบหลังการทดลอง (One Group Pretest – Posttest Design) มาเรียม นิลพันธุ์ (2555: 144) ซึ่งมีลักษณะการทดลองดังนี้

Pretest	Treatment	Posttest
T ₁	X	T ₂

T₁ = การทดสอบก่อนเรียน

X = การจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอน
วรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับ
วรรณกรรมท้องถิ่น

T₂ = การทดสอบหลังเรียน

3.2 ขั้นตอนการทดลอง

3.2.1 ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนเรียนเพื่อวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งเป็นข้อสอบแบบอัตนัย จำนวน 7 ข้อ ใช้เวลา 1 ชั่วโมงแล้วตรวจให้คะแนน

3.2.2 ผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยตนเองตามแผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 9 แผน โดยเริ่มทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 สัปดาห์ละ 2 วัน วันละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 9 ชั่วโมง

3.2.3 หลังการทดลองผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นข้อสอบอัตนัย จำนวน 7 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 1 ชั่วโมง และนำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น ไปให้นักเรียนตอบ

3.2.4 ตรวจให้คะแนน และนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้มาเปรียบเทียบความแตกต่าง โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐานต่อไป

4. การวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานและเพื่อสรุปผลการทดลอง ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนเพื่อตรวจสอบสมมติฐานข้อที่ 1 โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำคะแนนมาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ จากนั้นวิเคราะห์ความแตกต่างโดยการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t –test dependent)

4.2 วิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นนำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น

ผลการวิเคราะห์ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น มีรายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	P
การทดสอบก่อนเรียน	30	28	13.87	2.66	-14.45*	0.000*
การทดสอบหลังเรียน	30	28	21.13	2.08		

จากตารางที่ 8 พบว่า คะแนนความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดย

ประยุกต์ใช้วิธีสัจสีกับวรรณกรรมท้องถิ่นหลังการจัดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 21.13$, S.D. = 2.08) ซึ่งอยู่ในระดับดีสูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 13.87$, S.D. = 2.66) ซึ่งอยู่ในระดับพอใช้

คะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสัจสีกับวรรณกรรมท้องถิ่น ในแต่ละข้อ มีรายละเอียดดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 คะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสัจสีกับวรรณกรรมท้องถิ่น

ข้อ	N	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน	
			(\bar{X})	(S.D.)	(\bar{X})	(S.D.)
1.	30	4	2.40	0.62	3.43	0.50
2.	30	4	2.00	0.59	3.07	0.45
3.	30	4	1.90	0.61	2.93	0.45
4.	30	4	1.97	0.72	3.07	0.37
5.	30	4	2.00	0.59	2.97	0.49
6.	30	4	1.83	0.46	2.93	0.45
7.	30	4	1.77	0.57	2.73	0.52

จากตารางที่ 9 พบว่า คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ทุกข้อ เมื่อพิจารณาคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้รายข้อพบว่า อันดับที่ 1 คือ ข้อ 1) ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.50) อันดับที่ 2 คือ ข้อ 2) ($\bar{X} = 3.07$, S.D. = 0.45) อันดับที่ 3 คือ ข้อ 4) ($\bar{X} = 3.07$, S.D. = 0.37) อันดับที่ 4 คือ ข้อ 5) ($\bar{X} = 2.97$, S.D. = 0.49) อันดับที่ 5 คือ ข้อ 6) และ ข้อ 3) ที่มีผลเท่ากันคือ ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.45) และอันดับที่ 6 คือ ข้อ 7) ($\bar{X} = 2.73$, S.D. = 0.52)

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่นดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ระดับความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น

ข้อที่	รายการที่แสดงความคิดเห็น	\bar{X}	S.D	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้					
1	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นลำดับต่อเนื่องไม่สับสน	4.23	0.50	มาก	7
2	นักเรียนสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้ไม่ยากจนเกินไป	4.33	0.55	มาก	6
3	ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ	4.37	0.56	มาก	5
4	ส่งเสริมให้นักเรียนตั้งคำถามในสิ่งที่อยากรู้	4.50	0.57	มากที่สุด	1
5	ส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล	4.40	0.56	มาก	3
6	ส่งเสริมให้นักเรียนสรุปบทเรียนได้ด้วยตนเอง	4.43	0.57	มาก	2
7	นักเรียนได้รู้จักแหล่งข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ	4.40	0.56	มาก	3
รวมด้านกิจกรรมการเรียนรู้		4.38	0.34	มาก	2

ตารางที่ 10 ระดับความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการ
ปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น
(ต่อ)

ข้อที่	รายการที่แสดงความคิดเห็น	\bar{x}	S.D	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านบรรยากาศการเรียนรู้					
8	นักเรียนมีความสุขและสนุกสนานในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกขั้นของการเรียนรู้	4.37	0.67	มาก	2
9	นักเรียนมีความพึงพอใจในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม	4.27	0.52	มาก	4
10	นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองและยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน	4.37	0.56	มาก	2
11	ครูมีความรู้และเป็นกันเองกับนักเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนมีความผ่อนคลาย	4.23	0.50	มาก	5
12	ครูช่วยเหลือนักเรียนแนะนำนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างทั่วถึง	4.40	0.56	มาก	1
รวมด้านบรรยากาศการเรียนรู้		4.33	0.39	มาก	3
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ					
13	นักเรียนได้รับการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและมีเป้าหมายในการอ่าน	4.37	0.56	มาก	3
14	นักเรียนได้ฝึกคิดและทำงานอย่างเป็นระบบ	4.50	0.57	มากที่สุด	1
15	นักเรียนสามารถนำกระบวนการการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวันและในวิชาอื่นๆ ได้	4.43	0.57	มาก	2
รวมด้านประโยชน์ที่ได้รับ		4.43	0.44	มาก	1
รวมทุกด้าน		4.37	0.32	มาก	

จากตารางที่ 10 พบว่าความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) เท่ากับ 4.37 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.32 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากในด้านประโยชน์ที่ได้รับเป็นลำดับที่ 1 ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.44) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้เป็นลำดับที่ 2 ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.34) และด้านบรรยากาศการเรียนรู้เป็นลำดับที่ 3 ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.39) ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

ด้านประโยชน์ที่ได้รับนักเรียนมีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ลำดับที่ 1 คือ นักเรียนได้ฝึกคิดและทำงานอย่างมีระบบ ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.57) ลำดับที่ 2 คือ นักเรียนสามารถนำกระบวนการการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวันและในวิชาอื่น ๆ ได้ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.57) และลำดับที่ 3 คือ นักเรียนได้รับการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและมีเป้าหมายในการอ่าน ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.56)

ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนแสดงความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ลำดับที่ 1 คือ ส่งเสริมให้นักเรียนได้ตั้งคำถามในสิ่งที่อยากรู้ ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.57) ลำดับที่ 2 คือ ส่งเสริมให้นักเรียนได้สรุปบทเรียนได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.57) ลำดับที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากันสองข้อคือ ส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล และนักเรียนได้รู้จักแหล่งข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.56) ลำดับที่ 5 คือ ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.56) ลำดับที่ 6 นักเรียนสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้ไม่ยากจนเกินไป ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.55) และลำดับที่ 7 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นลำดับต่อเนื่องไม่สับสน ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.50)

ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ นักเรียนแสดงความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ลำดับที่ 1 ครูช่วยเหลือนักเรียนแนะนำนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างทั่วถึง ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.56) ลำดับที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 2 ข้อคือ นักเรียนมีความสุขและสนุกสนานในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.67) และนักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองและยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.56) ลำดับที่ 4 นักเรียนมีความพึงพอใจในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.52) และลำดับที่ 5 ครูมีความรู้และเป็นกันเองกับนักเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนมีความผ่อนคลาย ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.50)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์คือ 1) เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย จังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่ศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 30 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random Sampling) ด้วยการจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น จำนวน 9 แผน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัยจำนวน 7 ข้อ มีค่าความยากง่ายระหว่าง (P) ระหว่าง 0.25 - 0.56 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.45 - 0.68 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.71 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยก่อนทดลอง (Pre-experimental Research) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและสอบหลัง (One Group Pretest – Pretest Design) ใช้การวิเคราะห์คะแนนเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t –test dependent) วิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่น ด้วยค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่องการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่ กับวรรณกรรมท้องถิ่น สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

2. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น โดยภาพรวมนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

การอภิปรายผล

จากสรุปผล การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่นพบว่า คะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น เป็นรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณกล่าวคือ มีขั้นตอนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอนดังมีรายละเอียดแต่ละขั้นดังนี้ ขั้นที่ 1) ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้โดยใช้ เพลง เกมที่สอดคล้องกับเนื้อหาของวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลางที่นำมาใช้จัดการเรียนรู้เพื่อโยงเข้าสู่เนื้อหา ดังที่ พิมพ์รดา ส่งชื่น (2554: 71) กล่าวว่าจัดการเรียนรู้โดยใช้การเล่นเกมนำมาเป็นการกระตุ้นสมองให้ตื่นตัว นักเรียนรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทางหู ทางตา การรับรู้ข้อมูลเหล่านี้ผ่านประสาทสัมผัสทำให้สนุกสนาน ปราศจากความเครียด ทำให้นักเรียนมีความสนใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน สอดคล้องกับ ฤทธิจักร ชื่นจิตร์ (2556 : 99) กล่าวว่าเพลงและเกมที่มีเนื้อหาง่ายๆ แต่เป็นสถานการณ์แบบเกมทำให้นักเรียนได้ครุ่นคิดเป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นทำให้นักเรียนตื่นตัวในสิ่งที่เรียนรู้ ทำให้นักเรียนคิดค้นหาทางออกที่เหมาะสมในสถานการณ์ที่ซับซ้อน ดังงานวิจัยของ ประไพ สุวรรณสารคุณ (2553) ที่ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์

ขั้นที่ 2) ขั้นพาดพิงการอ่าน นักเรียนอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลางที่กำหนดให้ในแผนเป็นเรื่องใกล้ตัวเนื้อเรื่องไม่ซับซ้อนใช้ภาษาเข้าใจง่าย การสอนเนื้อหาไม่ได้เป็นวรรณคดีในบทเรียนที่มีเนื้อหายาวและมีคำศัพท์ยากทำให้นักเรียนมีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องราวของวรรณกรรมท้องถิ่นเมื่อนักเรียนทุกคนอ่านเรื่องแล้วนักเรียนสามารถเข้าใจเรื่องราวได้ขั้นที่ 3) ขั้นผสมกลุ่มสร้างสรรค์ นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4 - 5 คนร่วมกันวิเคราะห์เนื้อเรื่องตามคำถามที่กำหนดให้ 6 ข้อ โดยคำถาม

- 1) ปัญหาคืออะไร นักเรียนร่วมกันอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นในขั้นตอนที่ 2 แล้ว นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาในเรื่องที่อ่าน ว่าปัญหาใดที่เป็นปัญหาหลักของเรื่อง
- 2) ส่งผลให้เป็นเช่นนี้ในขั้นนี้เป็น การวิเคราะห์ปัญหาของเรื่องว่าปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลเช่นไรกับตัวละคร และผลของการกระทำของตัวละครในเรื่อง ทำให้มีผลเป็นอย่างไร
- 3) ยุติด้วยวิธีใด นักเรียนวิเคราะห์ว่าปัญหาที่พบในเนื้อเรื่องที่นักเรียนอ่านนั้น ตัวละครยุติปัญหาด้วยวิธีใด
- 4) ขึ้นผลกระทบอย่างไร นักเรียนวิเคราะห์ผลกระทบในการแก้ปัญหาของตัวละครว่าส่งผลกระทบอย่างไรต่อตัวละคร
- 5) สมมติให้เป็นฉัน นักเรียนวิเคราะห์โดยสมมติตนเองว่าถ้านักเรียนเป็นตัวละครในเรื่องนั้นนักเรียนจะอย่างไรในการแก้ปัญหาแล้วการแก้ปัญหาที่นักเรียนเลือกนั้นส่งผลกระทบต่อตัวละครอย่างไร นักเรียนนำเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหา
- 6) ค่านิยมประยุกต์ใช้ นักเรียนนำเสนอความคิดของตนเองว่า หากในชีวิตประจำวันนักเรียนเจอสถานการณ์ใดที่คล้ายคลึงหรือเหมือนกับเหตุการณ์ในเรื่องราว นักเรียนสามารถบอกวิธีการแก้ไขปัญหาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร โดยขั้นนี้ใช้กระบวนการกลุ่ม นักเรียนได้ถ่ายทอดการอ่าน ตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านตามความเข้าใจของตนเอง มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น นักเรียนพยายามช่วยเหลือกันคิดค้นหาหนทางแก้ไขปัญหาของเรื่องอย่างสร้างสรรค์ ดังที่ อัญชัญ พิมุ (2552) ได้วิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้กระบวนการกลุ่มพบว่า กิจกรรมกลุ่มช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ นักเรียนแต่ละคนจะมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน กิจกรรมกลุ่มส่งผลให้ผู้เข้าร่วมเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเอง นักเรียนมีความสุขสนุกสนานและทำกิจกรรมได้ถูกต้องจนมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ ศักรินทร์ เมืองมูล (2551) ที่ได้ใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าของตนเอง พบว่านักเรียนเห็นคุณค่าตนเองสูงขึ้นเนื่องจากนักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงออกได้แสดงศักยภาพของตนเองในการทำกิจกรรมกลุ่ม ขั้นที่ 4) ขั้นแบ่งปันเรียนรู้ เมื่อครูและนักเรียนร่วมกันสรุปปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่ได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ของนักเรียนโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลายเพื่อนำมาอภิปรายข้อสรุปเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ครูช่วยส่งเสริมแนวคิดให้นักเรียนหาคำตอบเพื่อให้นักเรียนเกิดกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อหาข้อมูลที่เหมาะสมเหตุผลและการให้เหตุผลที่น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ขั้นที่ 5) ขั้นสรุปและประเมินผล นักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับ ด้วยรูปแบบที่มีขั้นตอนที่เป็นระบบ ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิดอย่างเป็นระบบด้วยการคิดจากคำถามง่ายไปสู่ความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยเริ่มวิเคราะห์ปัญหาของเรื่องว่า

เป็นปัญหาของใครหรือตัวละครใด ปัญหานั้นส่งผลอย่างไรต่อตัวละครนั้น ตัวละครนั้นแก้ปัญหาด้วยวิธีใด และวิธีแก้ปัญหานั้น ส่งผลกระทบต่อตัวละครและเรื่องอย่างไร การที่นักเรียนได้ตอบคำถามข้างต้น นักเรียนเข้าใจเนื้อเรื่อง ได้ง่ายและมากขึ้น นักเรียนรู้สึกสนุกในการอ่านเรื่องและสนุกที่จะคิดหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ ส่วนการแบ่งปันการเรียนรู้ นักเรียนสนใจที่จะดูว่าเพื่อนๆ จะแก้ปัญหาด้วยวิธีใด จะเหมือนกับที่กลุ่มตนเองใช้แก้ปัญหาหรือไม่ จากขั้นตอนการจัดกิจกรรมดังกล่าวนักเรียนได้ฝึกคิดจากง่ายไปหายาก

นอกจากนี้เนื้อหาในวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายสนุกสนานน่าอ่าน การใช้ภาษาสื่อความตรงไปตรงมา ไม่มีศัพท์ยาก ประกอบการเรียนรู้โดยใช้คำถามจากคำถามง่ายๆ ไปสู่คำถามที่ซับซ้อนเหมาะกับวัยของนักเรียน ทำให้นักเรียนสามารถฝึกการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันตพร สาวีระ และสมบัติ ตัญจรัญรัตน์ (2553: 77) ที่กล่าวว่า วรรณกรรมท้องถิ่นเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ในบรรยากาศที่แปลกใหม่และน่าสนใจ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมของนักเรียนเอง นอกจากนี้การเรียนรู้จากวรรณกรรมท้องถิ่นช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น นักเรียนเห็นความสำคัญและตระหนักถึงแหล่งเรียนรู้คุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่นซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาภัสรา จันทรเสนา (2554 : 143) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยวรรณกรรมท้องถิ่นทำให้นักเรียนสนใจเนื้อหารอบ ๆ ตัว และเป็นคนรู้จักสังเกตที่มาที่ไปของเรื่องราวในท้องถิ่น ได้เรียนรู้เรื่องราวภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ ดังนั้นเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทยหากนำเนื้อหาของวรรณกรรมในท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้จะทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ได้ ดังที่ อติศร เรื่องจ้อย (2550: 169-170) กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ครูนำมาใช้ในการเรียนการสอนกลุ่มสาระภาษาไทย คือประเภทของภาษา และวรรณกรรม เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความเกี่ยวข้อง ในเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ และหลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่สั่งสมกันมา เมื่อนำมาสอนในเนื้อหาสาระวิชาภาษาไทยที่มักใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมเป็นหลักมาใช้ในการเรียนการสอนกับภูมิปัญญาท้องถิ่นส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่น ทำให้ครูสามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนภาษาไทยได้เต็มที่

นอกจากนี้เนื้อหาของวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นเรื่องนอกเหนือจากบทเรียนและมีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ทำให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์หาคำตอบจากเรื่องได้อย่างมีเหตุผล มีความเข้าใจในเนื้อหา และตัวละครเด่นในวรรณกรรมท้องถิ่นที่ทำให้เกิดเหตุการณ์สำคัญในเรื่อง ทำให้กระบวนการในการจัดการเรียนการสอนในขั้นต่อไปมีความราบรื่นมากขึ้น เมื่อนักเรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้จนสามารถวิเคราะห์วิจารณ์แสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผลรวมถึงสร้างสรรค์วิธีการในการแก้ปัญหาโดยสมมติตัวเองเป็นตัวละครต่าง ๆ ที่อยู่ในเนื้อหาวรรณกรรมท้องถิ่นทำให้เกิดกระบวนการคิดอย่างมี

วิจารณ์ญาณ สอดคล้องกับงานวิจัย ของ ชลธิชา หอมพุ่ม (2557) ที่กล่าวถึงรูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้หลักการอริยสัจสี่ในการพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณนั้น เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นให้คิดค้นหาสาเหตุของปัญหาอย่างแท้จริง ทำให้ปัญหานั้นหมดสิ้นไปได้ ตามหลักการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณโดยใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่ ทำให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์เนื้อหาสาเหตุของความขัดแย้งโดยการพิจารณาโดยใช้เหตุ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น โดยภาพรวม นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับที่มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนเห็นด้วยมากที่สุด เรียงตามลำดับคือ ลำดับที่ 1 ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ โดยนักเรียนมีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น ทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณและมีเป้าหมายในการอ่าน นักเรียนได้ฝึกคิดและทำงานอย่างเป็นระบบและนักเรียนสามารถนำกระบวนการการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวันและในวิชาชีพอื่น ๆ ได้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้นั้นเน้นกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน นักเรียนได้ฝึกใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มในการสรุปเรื่องในวรรณกรรม นักเรียนสามารถนำข้อสรุปมาเป็นข้อคิดในการดำเนินชีวิตประจำวัน เมื่อนักเรียนเห็นประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนแล้วนักเรียนสามารถคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาภาษาไทยอีกด้วย รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่นมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นลำดับต่อเนื่องไม่สับสน นักเรียนสามารถปฏิบัติตามได้โดยไม่ยากจนเกินไป ส่งเสริมให้นักเรียนตั้งคำถามในสิ่งที่อยากรู้อย่างมีวิจารณ์ญาณ ส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล ส่งเสริมให้นักเรียนสรุปบทเรียนได้ด้วยตนเอง นักเรียนได้รู้จักแหล่งเรียนรู้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ช่วยให้นักเรียนมีการคิดอย่างเป็นขั้นตอน การใช้กระบวนการกลุ่ม ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิดทุกขั้นตอน ลำดับสุดท้ายคือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ นักเรียนแสดงความคิดเห็นในระดับที่มาก โดยมีความคิดเห็นที่นักเรียนมีความสุขและสนุกสนานได้แสดงออกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ นักเรียนมีความพึงพอใจในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม นักเรียนมีความกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองและยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ครูมีความรู้และมีความเป็นกันเองกับนักเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนมีความผ่อนคลาย ครูช่วยเหลือแนะนำนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างทั่วถึง

ทำให้นักเรียนไม่เครียดกับการเรียนจนเกินไป นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการตอบคำถามและการอ่านเนื่องจากวรรณกรรมเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่นักเรียนให้ความสนใจเพราะถือเป็นเรื่องใหม่ นักเรียนมีความสุขสนุกสนานในการคิดหาคำตอบใหม่ๆ อย่างสร้างสรรค์ ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สอดคล้องกับ บัวผิน ฝาแก้ว (2554: 126) ที่ได้สำรวจวรรณกรรมท้องถิ่นมาใช้ในการวิจัยผลการวิจัยการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่นโดยกระบวนการจัดการความรู้พบว่านักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่นสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ จากเนื้อหาที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการศึกษาครั้งต่อไป ซึ่งประกอบด้วย ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูต้องศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่นและมีความเข้าใจในขั้นตอนของรูปแบบการสอนและต้องอธิบาย ให้นักเรียนเข้าใจขั้นตอนของการทำกิจกรรมในรูปแบบการสอน ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ แนะนำเสริมแรงให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในกิจกรรมการเรียนรู้

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้วิธีสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น ครูควรสังเกตความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนในการคิดเพราะนักเรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคลในเรื่องของการเรียนรู้ ซึ่งบางคนอาจเรียนรู้ได้ช้ากว่าเพื่อนเพราะฉะนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูควรให้คำแนะนำช่วยเหลือ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น สามารถปรับใช้กับเนื้อหาการอ่านรูปแบบอื่น เช่น การอ่านบทความ เรื่องสั้น หรือข่าว โดยใช้หลักการพิจารณาจากอริยสัจสี่

2.2 การวิจัยด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่นสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กตัญญู ชูชื่น. (2550). **วรรณกรรมท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

กมลพัทธ์ โพธิ์ทอง. (2554). "ผลของการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วิธี อาร์ อี เอ พี ที่มีต่อการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการเขียนเรียงความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3." วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กมลพัทธ์ โพธิ์ทอง. (2554). "ผลของการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วิธี อาร์ อี เอ พี ที่มีต่อการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการเขียนเรียงความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3." วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กฤษกร เพชรนอก. (2555). นิตานพื้นบ้านภาคกลาง. ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์.

กาญจนา ศรสวรรณ. (2559, 10 ตุลาคม) **ครู คศ.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์/ผู้สัมภาษณ์: สุดาพร รินสมปาน**. บางกรวย.

กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ. (2534). **หนังสือเรียนภาษาไทย รายวิชา ท081 การศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น: ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

เกศรินทร์ หาญดำรงรักษ์. (2555). "การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ชุดการสอน." วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชนิษฐา จิตชินะกุล. (2545). **คติชนวิทยา**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ขวัญยืน ชิลคอทท์. (2559, 10 ตุลาคม) **ครู คศ.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย/ผู้สัมภาษณ์: สุดาพร รินสมปาน**.

จันทน์ทิพย์ ไวสู้ศึก. (2559, 10 ตุลาคม) **ครู คศ.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์/ผู้สัมภาษณ์: สุดาพร รินสมปาน**. บางกรวย.

จรรวณ ธรรมวัตร. (2530). **คติชาวบ้าน (ไทย251)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม: ภาควิชาภาษาไทย และภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

- จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ. (2556). **การอ่านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- จุฑามาศ เจริญธรรม และคณะ. (2544). **การวิจัยชั้นเรียนเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน**. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เอ. สปีวิ่ง.
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2542). **เทคนิคการอ่าน**. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาการ.
- เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2553). "การสอนอย่างมีพลัง: นวัตกรรมการสอนภาษาไทยเพื่อพัฒนาสมองแบบองค์รวม." **ศึกษาศาสตร์ปริทัศน์**, 25., 1 (มกราคม – เมษายน): 45 – 60.
- ชลธิชา หอมฟุ้ง. (2557). "การพัฒนารูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต." **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร**.
- ชาญชัย หมั่นประสงค์. (2556). "การศึกษาผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยวิธีวิทยาศาสตร์." **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร**.
- โชติ ศรีสุวรรณ. (2546). **นิทานพื้นบ้านไทย 4 ภาค**. กรุงเทพมหานคร: สภาพร.
- ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. (2545). **การสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: เมธีทิปส์.
- ณิชชาพัฒน์ ไชยเสนบดินทร์. (2557). "การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน." **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร**.
- ดนยา วงศ์ธนะชัย. (2542). **การอ่านเพื่อชีวิต**. ลพบุรี: สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ถนอมวงศ์ ล้ายอดมรรคผล. (2539). **การอ่านให้เก่ง**. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- ธนู ทดแทนคุณ และกุลวดี แพทย์พิทักษ์. (2548). **ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ธวัช ปุณโณทก. (2525). **วรรณกรรมท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นวรรตน์ ดอกบัว. (2559, 10 ตุลาคม) **ครู คศ.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์/ผู้สัมภาษณ์: สุดาพร รินสมปาน. บางกรวย.**
- น้อมจิตต์ บุษาดระกุล. (2559, 10 ตุลาคม) **ครู คศ.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์/ผู้สัมภาษณ์: สุดาพร รินสมปาน. บางกรวย.**
- นุรักษ์ณ์ ตองติตรัมย์. (2559) **ครูผู้ช่วย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์/ผู้สัมภาษณ์: สุดาพร รินสมปาน. บางกรวย.**
- บันลือ พฤษณะวัน. (2533). **มิติใหม่ในการสอนอ่าน**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- บัวผิน ฝาแก้ว. (2554). "การเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่นโดยกระบวนการจัดการเรียนรู้." **วารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**, 1, มกราคม – เมษายน: 121-129.
- บุปผา ทวีสุข. (2525). **คติชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปทีป ชุมพล. (2558). **พื้นฐานวรรณกรรมท้องถิ่นสี่ภาค**. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประคอง นิมมานเหมินท์. (2551). **นิทานพื้นบ้านศึกษา**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเทิน มหาจันทร์. (2530). **การสอนอ่านเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2552). **สำนวน คำนำ ตำนาน 4 ภูมิภาค**. กรุงเทพฯ: เรือนปัญญา.
- ประไพ สุวรรณสารคุณ. (2553). "การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการเขียนสะกดคำยากของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมการศึกษา". วิทยานิพนธ์ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประภาภรณ์ พาป้อ. (2555). "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความวิชาภาษาไทยของนักเรียน เกรด 4 โรงเรียนนานาชาติไทย-จีน จังหวัดสมุทรปราการระหว่างกลุ่มที่สอนโดยใช้นิทาน พื้นบ้านกับกลุ่มที่สอนโดยนิทานพื้นบ้านนานาชาติเป็นสื่อ." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประสพสุข ฤทธิเดช. (2557). **คติชนวิทยา (Folklore)**. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- ประเสริฐ ฐ นคร. (2553). **ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น**. ใน สุกัญญา ภัทรราชย์ (Ed.), **วรรณกรรม ท้องถิ่นพินิจ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผาสุก มุทธเมธา. (2540). **คติชาวบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย คณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- พรทิพย์ ชังธาดา. (2538). **วรรณกรรมท้องถิ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- พรณิการ์ สมัคร. (2557). "การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้การอ่านแบบ SQ3R." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษา ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรศิริ สันต์ตรบ. (2557). "ผลของการใช้คำถามระดับสูงที่มีต่อความสามารถในการอ่านอย่างมี วิจารณญาณและความคงทนในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3." วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2555). **"พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย" ครั้งที่ 39**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

- พระมหาจිරฉันท จิระเมธี (โลวะลุน). (2558). **คติชนวิทยา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). **วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัฒน์จิรา จันทร์คำ. (2554). **การอ่านและการวิจารณ์เรื่องสั้น**. กรุงเทพมหานคร: สถาพรบุ๊คส์.
- พิมพ์รดา ส่งชื่น. (2554). "การใช้เกมฐานสมมองในการจัดการเรียนรู้เรื่องมาตราตัวสะกด สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปรีณสรอยแยลส์วิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มณฑล สุวรรณนิมิต. (2555). "การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบชิปาร่วมกับการใช้นิทานพื้นบ้านสงขลาต่อความเข้าใจการอ่านภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพลวิทยาจังหวัดสงขลา." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มาเรียม นิลพันธ์. (2555). **วิธีวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 6. นครปฐม: ศูนย์วิจัยและพัฒนาทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เรไร ไพรวรรณ. (2551). **คติชนและภูมิปัญญาไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ฤทธิจักร ชื่นจิตร. (2556). "การใช้ทฤษฎีเกมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ในวรรณคดีไทยสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านภาษาไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ลัดดา คงทน. (2559, 10 ตุลาคม) **ครู คศ.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์/ผู้สัมภาษณ์: สุดาพร รินสมปาน, บางกรวย.**
- วรุณสิริ สิทธิการ. (2555). "การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มที่สอนโดยนิทานพื้นบ้านกับกลุ่มที่สอนโดยใช้นิทานอีสปเป็นสื่อ." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิจารณ์ พาณิชย์. (2555). **แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2543). **การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.

- ศักรินทร์ เมืองมูล. (2551). "การใช้กิจกรรมกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแมริมวิทวิทยาكم จังหวัดเชียงใหม่". วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริพร ลิ้มตระการ. (2534). **อ่านเร็วอย่างเข้าใจ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร ศรีสุวรรณ. (2557). "การศึกษาความสามารถทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคหมวกหกใบ." วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). การสำรวจการอ่านหนังสือของประชากร พ.ศ.2558. เข้าถึงเมื่อ 3 มีนาคม 2561. เข้าถึงได้จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/Key%20Statistics%20at%20National.aspx>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานทางการศึกษา. (2544). **การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2548**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุกัญญา สุฉฉายา. (2555). **วรรณคดีนิทานไทย**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุขุม เฉลยทรัพย์. (2531). **การส่งเสริมการอ่าน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. ปทุมธานี: วิทยาลัยครูเพชรบุรี วิทยาลัยกรรมในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุนันท์ ประสานสอน. (2544). "ผลของการใช้กลวิธีชี้้นำการอ่านและการคิดระดับสูง ที่มีต่อความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4." วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2545). **หลักและวิธีสอนอ่านภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุบิน ภาชี. (2555). "ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยด้วยเทคนิคผังกราฟิก เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3." ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุพิน บุญชูวงศ์. (2544). **หลักการสอน**. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- เสริมศักดิ์ โพธิ์สิน. (2559, 10 ตุลาคม) **ครูผู้ช่วย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์/ผู้สัมภาษณ์: สุดาพร รินสมปาน. บางกรวย.**

- ไสว พักขาว. (2561). **การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- อดิสร เรืองจ้อย. (2550). "การศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของครูในการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคกลาง".
- อนันตพร สาวियะ. (2553). "การศึกษาผลการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่นด้วยกิจกรรมโครงการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5." **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ฉบับพิเศษ**: 77-85.
- อัญชัญ พิมุ. (2552). "การส่งเสริมการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดขุนคางจังหวัดเชียงใหม่." **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต**.
- อาภัสรา จันทรเสนา. (2554). "การศึกษาผลการเรียนรู้วรรณกรรมท้องถิ่นด้วยกิจกรรมโครงการ".
- อารี ถาวรเศรษฐ์. (2546). **คติชนวิทยา**. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เอมอร เนียมน้อย. (2551). **พัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยวิธี SQ3R**. กรุงเทพฯ.

ภาษาอังกฤษ

- Best, J. W. (1981). **Research in education**. พิมพ์ครั้งที่ 4. New Jersey: Prentice Hall.
- Rezaei, S., Derakhshan, A., and Bagherkazemi, M. (2011). "Critical Thinking in Language Education." **Journal of Language Teaching and Research**, 2, July 4: 770–777.
- Wallance, M., and Wary, A. (2016). **Critical Reading and writing for Postgraduates**. 3th ed. London: SAGE Publications.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตารางที่ 11 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 1

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1					
1. สาระสำคัญ					
1.1.	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
1.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
2.1	สอดคล้องกับตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00
2.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
2.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
2.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00
3. สาระการเรียนรู้					
3.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
3.2	สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
3.3	สอดคล้องกับระดับความรู้ของผู้เรียน	+1	+1	+1	1.00
3.4	เวลาเรียนเหมาะสมกับเนื้อหา	+1	+1	+1	1.00
3.5	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
4.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
4.3	กำหนดเวลาเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
4.4.	เป็นไปตามขั้นตอนและนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	+1	+1	+1	1.00
4.5	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 11 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการ
เรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 1 (ต่อ)

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
5. สื่อและแหล่งเรียนรู้					
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
5.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
6. การวัดและประเมินผล					
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
6.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
6.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 12 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการ
เรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 2

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2					
1. สาระสำคัญ					
1.1.	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
1.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
2.1	สอดคล้องกับตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00
2.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
2.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
2.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00
3. สาระการเรียนรู้					
3.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
3.2	สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
3.3	สอดคล้องกับระดับความรู้ของผู้เรียน	+1	+1	+1	1.00
3.4	เวลาเรียนเหมาะสมกับเนื้อหา	+1	+1	+1	1.00
3.5	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
4.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
4.3	กำหนดเวลาเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
4.4.	เป็นไปตามขั้นตอนและนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	+1	+1	+1	1.00
4.5	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 12 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการ
เรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 2 (ต่อ)

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
5. สื่อและแหล่งเรียนรู้					
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
5.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
6. การวัดและประเมินผล					
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
6.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
6.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 13 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 3

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3					
1. สาระสำคัญ					
1.1.	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
1.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
2.1	สอดคล้องกับตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00
2.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
2.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
2.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00
3. สาระการเรียนรู้					
3.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
3.2	สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
3.3	สอดคล้องกับระดับความรู้ของผู้เรียน	+1	+1	+1	1.00
3.4	เวลาเรียนเหมาะสมกับเนื้อหา	+1	+1	+1	1.00
3.5	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
4.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
4.3	กำหนดเวลาเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
4.4.	เป็นไปตามขั้นตอนและนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	+1	+1	+1	1.00
4.5	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 13 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการ
เรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 3 (ต่อ)

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
5. สื่อและแหล่งเรียนรู้					
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
5.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
6. การวัดและประเมินผล					
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
6.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
6.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 14 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 4

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4					
1. สาระสำคัญ					
1.1.	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
1.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
2.1	สอดคล้องกับตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00
2.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
2.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
2.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00
3. สาระการเรียนรู้					
3.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
3.2	สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
3.3	สอดคล้องกับระดับความรู้ของผู้เรียน	+1	+1	+1	1.00
3.4	เวลาเรียนเหมาะสมกับเนื้อหา	+1	+1	+1	1.00
3.5	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
4.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
4.3	กำหนดเวลาเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
4.4.	เป็นไปตามขั้นตอนและนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	+1	+1	+1	1.00
4.5	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 14 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการ
เรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 4 (ต่อ)

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
5. สื่อและแหล่งเรียนรู้					
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
5.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
6. การวัดและประเมินผล					
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
6.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
6.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 15 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการ
เรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 5

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5					
1. สาระสำคัญ					
1.1.	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
1.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
2.1	สอดคล้องกับตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00
2.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
2.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
2.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00
3. สาระการเรียนรู้					
3.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
3.2	สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
3.3	สอดคล้องกับระดับความรู้ของผู้เรียน	+1	+1	+1	1.00
3.4	เวลาเรียนเหมาะสมกับเนื้อหา	+1	+1	+1	1.00
3.5	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
4.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
4.3	กำหนดเวลาเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
4.4.	เป็นไปตามขั้นตอนและนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	+1	+1	+1	1.00
4.5	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 15 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการ
เรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 5 (ต่อ)

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
5. สื่อและแหล่งเรียนรู้					
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
5.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
6. การวัดและประเมินผล					
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
6.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
6.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 16 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 6

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6					
1. สาระสำคัญ					
1.1.	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
1.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
2.1	สอดคล้องกับตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00
2.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
2.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
2.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00
3. สาระการเรียนรู้					
3.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
3.2	สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
3.3	สอดคล้องกับระดับความรู้ของผู้เรียน	+1	+1	+1	1.00
3.4	เวลาเรียนเหมาะสมกับเนื้อหา	+1	+1	+1	1.00
3.5	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
4.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
4.3	กำหนดเวลาเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
4.4.	เป็นไปตามขั้นตอนและนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	+1	+1	+1	1.00
4.5	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 16 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการ
เรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 6 (ต่อ)

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
5. สื่อและแหล่งเรียนรู้					
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
5.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
6. การวัดและประเมินผล					
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
6.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
6.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 17 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 7

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7					
1. สาระสำคัญ					
1.1.	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
1.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
2.1	สอดคล้องกับตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00
2.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
2.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
2.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00
3. สาระการเรียนรู้					
3.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
3.2	สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
3.3	สอดคล้องกับระดับความรู้ของผู้เรียน	+1	+1	+1	1.00
3.4	เวลาเรียนเหมาะสมกับเนื้อหา	+1	+1	+1	1.00
3.5	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
4.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
4.3	กำหนดเวลาเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
4.4.	เป็นไปตามขั้นตอนและนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	+1	+1	+1	1.00
4.5	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 17 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการ
เรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 7 (ต่อ)

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
5. สื่อและแหล่งเรียนรู้					
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
5.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
6. การวัดและประเมินผล					
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
6.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
6.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 18 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการ
เรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 8

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8					
1. สาระสำคัญ					
1.1.	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
1.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
2.1	สอดคล้องกับตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00
2.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
2.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
2.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00
3. สาระการเรียนรู้					
3.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
3.2	สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
3.3	สอดคล้องกับระดับความรู้ของผู้เรียน	+1	+1	+1	1.00
3.4	เวลาเรียนเหมาะสมกับเนื้อหา	+1	+1	+1	1.00
3.5	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
4.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
4.3	กำหนดเวลาเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
4.4.	เป็นไปตามขั้นตอนและนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	+1	+1	+1	1.00
4.5	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 18 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการ
เรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 8 (ต่อ)

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
5. สื่อและแหล่งเรียนรู้					
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
5.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
6. การวัดและประเมินผล					
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
6.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
6.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 19 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการ
เรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 9

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9					
1. สาระสำคัญ					
1.1.	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
1.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
2.1	สอดคล้องกับตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00
2.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
2.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
2.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00
3. สาระการเรียนรู้					
3.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
3.2	สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
3.3	สอดคล้องกับระดับความรู้ของผู้เรียน	+1	+1	+1	1.00
3.4	เวลาเรียนเหมาะสมกับเนื้อหา	+1	+1	+1	1.00
3.5	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
4.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
4.3	กำหนดเวลาเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
4.4.	เป็นไปตามขั้นตอนและนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	+1	+1	+1	1.00
4.5	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 19 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแผนการจัดการ
เรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ 9 (ต่อ)

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
5. สื่อและแหล่งเรียนรู้					
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
5.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
6. การวัดและประเมินผล					
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
6.2	สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	+1	+1	+1	1.00
6.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 20 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ขององค์ประกอบและความเหมาะสมของแบบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น

จุดประสงค์การเรียนรู้	ข้อ ที่	ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3					
1. ระบุใจความสำคัญและรายละเอียดของข้อมูลที่สนับสนุนจากเรื่องที่อ่านได้	1	+1	+1	+1	1.00
	2	+1	+1	+1	1.00
2. วิเคราะห์เพื่อแสดงความคิดเห็นโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้	3	+1	+1	+1	1.00
	4	+1	+1	+1	1.00
3. ตีความและประเมินคุณค่าและแนวคิดที่ได้จากงานเขียนอย่างหลากหลายเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้	5	+1	+1	+1	1.00
	6	+1	+1	+1	1.00
	7	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 21 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น

รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
ด้านการจัดการเรียนรู้					
1.	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นลำดับต่อเนื่องไม่สับสน	+1	+1	+1	1.00
2.	นักเรียนสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้ไม่ยากจนเกินไป	+1	+1	+1	1.00
3.	ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ	+1	+1	+1	1.00
4.	ส่งเสริมให้นักเรียนตั้งคำถามในสิ่งที่อยากรู้	+1	+1	+1	1.00
5.	ส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล	+1	+1	+1	1.00
6.	ส่งเสริมให้นักเรียนได้สรุปบทเรียนได้ด้วยตนเอง	+1	+1	+1	1.00
7.	นักเรียนได้รู้จักแหล่งข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างหลากหลาย	+1	+1	+1	1.00
ด้านบรรยากาศการเรียนรู้					
8.	นักเรียนมีความสุขและสนุกสนานในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกขั้นของการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00
9.	นักเรียนมีความพึงพอใจในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม	+1	+1	+1	1.00
10.	นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองและส่งเสริมให้นักเรียนมีความผ่อนคลาย	+1	+1	+1	1.00
11.	ครูมีความรู้และเป็นกันเองกับนักเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนมีความผ่อนคลาย	+1	+1	+1	1.00
12.	ครูช่วยเหลือนักเรียนแนะนำนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างทั่วถึง	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 21 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนการสอนด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น (ต่อ)

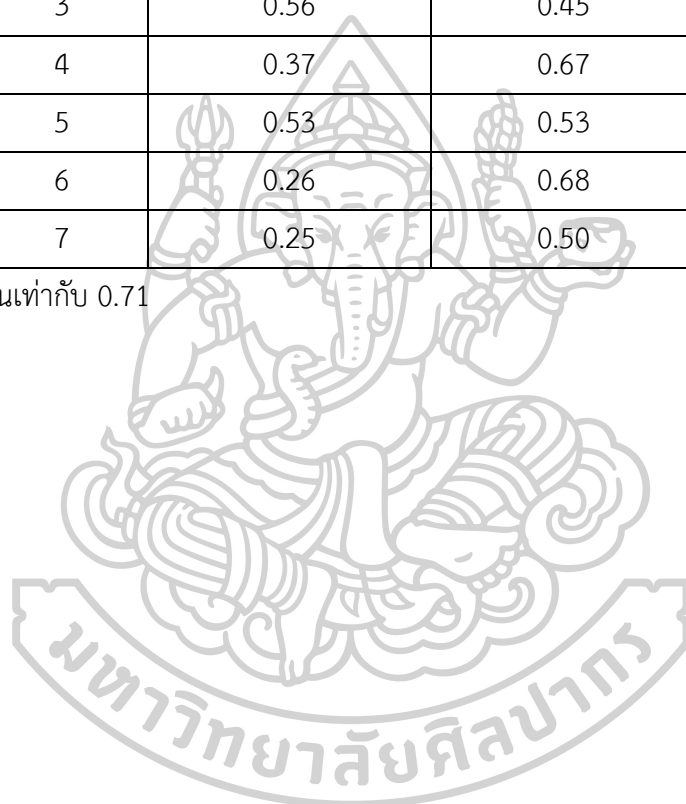
รายการประเมิน		ผู้เชี่ยวชาญ			IOC
		1	2	3	
ด้านการจัดการเรียนรู้					
13.	นักเรียนได้รับการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและมีเป้าหมายในการอ่าน	+1	+1	+1	1.00
14.	นักเรียนได้ฝึกคิดและทำงานอย่างเป็นระบบ	+1	+1	+1	1.00
15.	นักเรียนสามารถนำกระบวนการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	+1	+1	+1	1.00

ตารางที่ 22 ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบทดสอบอัตนัยจำนวน 7 ข้อ

ข้อ	P	r
1	0.30	0.45
2	0.40	0.46
3	0.56	0.45
4	0.37	0.67
5	0.53	0.53
6	0.26	0.68
7	0.25	0.50

ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.71

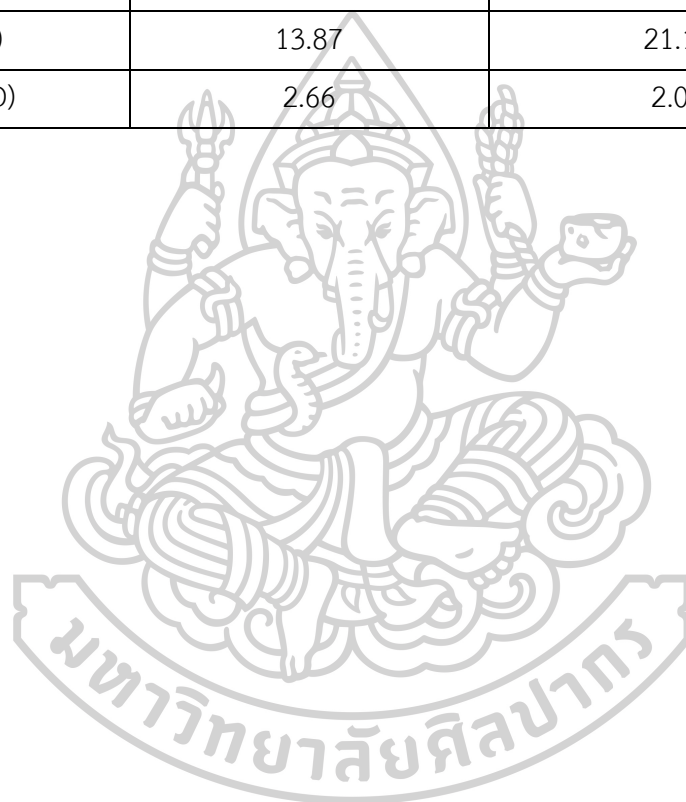

ตารางที่ 23 ผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

นักเรียนคนที่	ก่อนเรียน Pre- test	หลังเรียน Post-test
1	13	19
2	15	19
3	9	22
4	9	19
5	7	20
6	11	21
7	11	17
8	11	19
9	12	20
10	14	28
11	15	22
12	15	20
13	14	19
14	12	20
15	15	22
16	15	20
17	14	22
18	13	19
19	16	23
20	14	23
21	18	22
22	16	20
23	16	23
24	18	22
25	15	23

ตารางที่ 23 ผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (ต่อ)

นักเรียนคนที่	ก่อนเรียน Pre- test	หลังเรียน Post-test
27	17	21
28	15	22
29	14	23
30	15	23
(\bar{X})	13.87	21.13
(S.D)	2.66	2.08

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น
- แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
- แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อรูปแบบการสอนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	ภาคเรียนที่ 2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ		จำนวน 9 ชั่วโมง
เรื่อง สัตว์ทั้งสี่		เวลา 1 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

ตัวชี้วัด ท 1.1 ม.3/3 ระบุใจความสำคัญและรายละเอียดของข้อมูลที่สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน

ม.3/8 วิเคราะห์เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน

ม.3/9 ตีความและประเมินคุณค่าและแนวคิดที่ได้จากงานเขียนที่หลากหลายเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถสรุปสาระสำคัญของวรรณกรรมได้
2. นักเรียนบอกข้อคิดและประยุกต์ข้อคิดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
3. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ความขัดแย้งและผลกระทบได้
4. นักเรียนประเมินค่าวิธีแก้ปัญหาของตัวละครได้อย่างมีเหตุผล

3. สาระสำคัญ

การอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านที่ผู้เรียนสามารถสรุปสาระสำคัญของวรรณกรรม บอกข้อคิดจากเรื่อง วิเคราะห์วิจารณ์ประเมินค่าเรื่องได้อย่างสมเหตุสมผล การที่นักเรียนได้เรียนเรื่องนี้จะทำให้สามารถเลือกอ่านวรรณกรรมและประยุกต์ข้อคิดที่มีประโยชน์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

4. สาระการเรียนรู้

ความรู้

1. การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
2. การอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง สัตว์ทั้งสี่

ทักษะ/กระบวนการ

1. ทักษะการอ่าน
2. ทักษะการคิดวิเคราะห์
3. กระบวนการกลุ่ม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน

5. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการคิด
2. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

6. ภาระงาน/ชิ้นงาน

ทำใบงานที่ 3 เรื่องการอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นอย่างมีวิจารณญาณเรื่อง สัตว์ทั้งสี่

7. การประเมินผล

วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
การทำใบงาน	ใบงานที่ 3 เกณฑ์การประเมินการทำใบงาน	นักเรียนได้คะแนน 15 คะแนนขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์
การทำกิจกรรมกลุ่ม	แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติ กิจกรรมกลุ่ม	นักเรียนได้คะแนนตั้งแต่ 9 คะแนน ขึ้นไปถือว่าผ่านเกณฑ์

8. กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้

1. นักเรียนฟังเพลงและร้องเพลงหน้าที่ของเด็ก
2. ครูตั้งคำถามว่าหน้าที่ของเด็กที่สำคัญคืออะไร แล้วนำเข้าสู่บทเรียนเรื่อง สัตว์ทั้งสี่ โดยยกเรื่องของสัตว์ในเรื่องเป็นการเปรียบเทียบเด็ก 4 คนที่มีบุคลิกต่างกัน

ขั้นที่ 2 ขั้นพาทิเยรการอ่าน

นักเรียนแต่ละคนอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง สัตว์ทั้งสี่ แล้วทำใบงานที่ 3 การอ่านวรรณกรรมท้องถิ่น เรื่อง สัตว์ทั้งสี่ โดยให้ตอบคำถามข้อที่ 1 ดังนี้

- ตัวละครเรื่องนี้ใครบ้างและเหตุการณ์ในเรื่องนี้เกิดขึ้นที่ไหน
- ตัวละครเรื่องนี้ทำอะไรบ้าง
- เพราะเหตุใดเหตุการณ์นี้จึงเกิดขึ้น
- ผลของเหตุการณ์นี้เป็นอย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นผสมผสานสร้างสรรค์

นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความสมัครใจกลุ่มละประมาณ 5 – 6 คน ให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันตอบคำถามที่ระบุในใบงานที่ 3 การอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง สัตว์ทั้งสี่ ข้อ 2 – 7 ดังนี้

2. ปัญหาคืออะไร
3. ส่งผลให้เป็นเช่นนี้ (วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและผลของปัญหา)
4. ยุติด้วยวิธีใด (นักเรียนวิเคราะห์วิธีที่ตัวละครใช้แก้ปัญหาว่าเป็นวิธีใด พร้อมทั้งประเมินค่าว่าเป็นวิธีการที่ดีหรือไม่)
5. ี่ผลกระทบอย่างไร (นักเรียนวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากวิธีการที่ตัวละครใช้แก้ปัญหา)
6. สมมติให้เป็นฉัน (นักเรียนในกลุ่มช่วยกันเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่แตกต่างจากที่ตัวละครใช้ พร้อมทั้งประเมินค่าว่าวิธีแก้ปัญหานั้นดีหรือไม่อย่างไร)
7. ค่าอนันต์ประยุกต์ (บอกข้อคิดจากวิธีการแก้ปัญหาของตัวละครและวิธีการแก้ปัญหาที่กลุ่มเสนอ พร้อมทั้งบอกการประยุกต์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน)

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นแบ่งปันเรียนรู้

นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าจากขั้นตอนที่ 3 หน้าชั้นเรียนโดยให้สมาชิกในกลุ่มอื่นๆ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แสดงความคิดเห็น

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นสรุปประเมินผล

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง สัตว์ทั้งสี่ โดยครูสุ่มถามนักเรียนเป็นรายบุคคล

9. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

9.1 สื่อการเรียนรู้

- 1) วิดีทัศน์เกี่ยวกับลักษณะนิสัยของสัตว์ต่างๆ
- 2) วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง สัตว์ทั้งสี่
- 3) ใบงานที่ 3 การอ่านวรรณกรรมเรื่อง สัตว์ทั้งสี่

9.2 แหล่งการเรียนรู้

- วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง สัตว์ทั้งสี่
- ห้องสมุด

บทอ่าน
วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง สัตว์ทั้งสี่

จังหวัดนนทบุรี

ในอดีตกาล สมัยพระพุทธเจ้าชื่อ “ตัณหังกรโน้น” มีป่าใหญ่แห่งหนึ่งชื่อว่า “ป่าชัญญวนา” มีภูเขาใหญ่เทือกหนึ่งชื่อว่า “วิษณุบรรพต” มีแม่น้ำใหญ่ชื่อว่า “ทัสสนะสาคร” ในป่าใหญ่แห่งนั้น มีช้างโขลงใหญ่ จำนวน 55 เชือก ณ ชายป่าใหญ่แห่งนั้นมีกบฝูงใหญ่ จำนวน 500 ตัว ในแม่น้ำใหญ่ทัสสนะสาครมีปูฝูงใหญ่ จำนวน 500 ตัว แลบเชิงเขาใหญ่แห่งนั้นมีงูอาศัยอยู่อีก 500 ตัว บนยอดเขาใหญ่ “วิษณุบรรพต” มีครุฑฝูงใหญ่พักอาศัยอยู่ จำนวน 500 ตัว มีพระโพธิสัตว์เป็นพญาครุฑปกครองครุฑทั้งหลายฝูงนั้น

ต่อมาวันหนึ่งโขลงช้างทั้ง 500 ตัว ได้พากันไปเล่นน้ำที่แม่น้ำ ปู 500 ตัว ซึ่งอาศัยอยู่ในแม่น้ำแห่งนั้นก็จับกินช้างโขลงนั้นเสียหมด รอดชีวิตแต่นางพญาช้างเชือกเดียว ซึ่งมีท้องแก่ครบกำหนดคลอดที่ไม่สามารถเดินทางร่วมไปกับโขลงได้ คลอดลูกออกมาเชือกหนึ่ง แม่ช้างก็ได้เลี้ยงดูกันต่อมา

เมื่อปู 500 ตัว กินช้าง เสียหมดแล้ว ปูฝูงนั้นก็ไม่สามารถหาอาหารอะไรมากินอีก จึงพากันขึ้นจากแม่น้ำ ขึ้นบนฝั่งเพื่อหาอาหารกินฝ่ายกบ 500 ตัวที่อยู่บนฝั่งเห็นปูขึ้นจากแม่น้ำก็จับกินเป็นอาหารหมดสิ้นเว้นแต่นางพญาปูตัวหนึ่งท้องแก่ไม่สามารถขึ้นมาบนฝั่งได้และได้คลอดลูกออกมาหนึ่งตัว

เมื่อกบ 500 ตัว ฝูงนั้นกินปูหมดแล้ว ก็ไม่มีอาหาร อะไรในที่แห่งนั้นกินอีก กบจึงพากันไปหาอาหารกินแลบเชิงภูเขาภูกันนั้น งู 500 ตัว เห็นอาหารประหลาดถึงปากจึงจับกบฝูงนั้นกินเสียหมด เหลือนางพญาปูตัวหนึ่งรอดชีวิต ไม่ได้ไปเพราะคลอดลูกออกมาตัวหนึ่ง

ครั้นเมื่อฝูงทั้งหลายกินกบหมดแล้วก็ไม่มีอาหารอะไรให้กินอีก จึงพากันออกไปหาอาหารกินเชิงภูเขา ครุฑทั้งฝูงที่อยู่บนยอดเขาแห่งนั้นเห็นงูก็โผบินบินลงมาจับงูกินเสียสิ้น เว้นนางพญาปูตัวเดียวคลอดลูกอยู่ ไปไม่ได้ จึงรอดจากความตาย

ลูกช้าง ลูกปู ลูกกบและลูกงู สัตว์ทั้งสี่นี้ผู้เป็นนางพญาต่างๆก็หมั่นพร่ำสอนลูกของตนอยู่เป็นประจำทุกเมื่อเชื่อกันว่า “ลูกเอ๋ย เจ้าอย่าได้ท่องเที่ยวไปยังสถานที่ ภูมิประเทศนั้น ๆ นะลูก เพราะมีศัตรูคอยจ้องปองร้ายจับกิน พวกพ่อแม่พี่น้อง และบริวารเราทั้งหลายถูกมันจับกินไปหมดแล้วขอลูกจงอย่าไปเล่นหลีกเร้นไปให้ไกลในแห่งนั้นนะลูก” ข้อความนี้แม่ก็ไม่เว้นสั่งสอนลูกตนตลอดเวลา ต่อมามิช้านิมาณ ลูกสัตว์ทั้งสี่ตัวก็เจริญวัยเติบโตขึ้นมีพลังกำลังวังชากล้าแข็งเต็มตัว ต่างคิดกำเริบเหมือน ๆ กันว่า “ที่แม่ของเราห้ามเรานั้น เพราะในสถานที่นั้นมีข้าศึกศัตรูเรา เราจึงอยากไปพบเห็นศัตรูตัวนั้นแท้ ๆ” จึงฝ่าฝืนคำสั่งสอนแม่ขัดใจแม่ ออกไปท่องเที่ยวเล่นสถานที่แห่งนั้น ในบรรดาลูกสัตว์ทั้งสี่ มี

ลูกข้างลงไปเล่นที่แม่น้ำ ลูกปูฝืนคำสั่งสอนของแม่ขึ้นไปท่องเที่ยวเล่นบนฝั่งแม่น้ำ ลูกกบฝืนคำสั่งสอนของแม่

ออกจากใบไม้ กิ่งไม้ ที่ซ่อนตัวอยู่ ท่องเที่ยวไปตามอำเภอใจ ฝ่ายลูกงูก็เช่นกันฝืนคำสั่งสอนของแม่ท่องเที่ยวขึ้นไปบนยอดภูเขา ลูกข้างที่ท่องเที่ยวไปเล่นน้ำนั้น ลูกปูเอาเท้าหนีบเอาเท้าไว้ด้วยความแข็งแรงแรงรับลากลูกข้างขึ้นบนฝั่งทั้งที่หนีบเท้าอยู่ ครั้นลูกกบเห็นเข้าก็วิ่งไล่ตามลูกปู ลูกปูตกใจกลัวจึงปล่อยลูกข้าง ลูกงูเห็นลูกกบวิ่งไล่จะจับกิน ลูกกบตกใจกลัวจึงปล่อยลูกปูไป ครุฑที่อยู่บนยอดเขามองไปเห็นลูกงู จึงบินลงมาโฉบเฉี่ยวลูกงูกิน ลูกงูตกใจกลัวครุฑจึงได้ปล่อยลูกกบวิ่งหนีเอาชีวิตรอดไปได้ เหตุที่เกิดขึ้นครั้งนี้ เพราะลูกสัตว์ทั้งสี่ฝืนคำสั่งสอนของแม่ ไม่เชื่อฟังแม่จึงต้องตกอยู่ในเงื้อมมือศัตรู

ถึงกระนั้นก็ยังไม่ใช่ตลกลำพองใจของลูกทั้งสี่ตัวนั้นเลย ลูกข้างมันกล่าวว่า “แม่น้ำที่เราลงเล่นปูก็หนีบเท้าเรา แต่ปูถูกกบไล่จับกิน เราก็พ้นจากอันตราย ปูคงกลัวกบจนไม่กล้ามาหนีบเท้าเราอีกแล้ว” ลูกปูก็กล่าวทำนองเดียวกันว่า “ในสถานที่เราท่องเที่ยวไปนั้นมีงู กบคงไม่กล้ามาอีกแล้ว” ลูกกบกล่าวว่า “ในสถานที่เราท่องเที่ยวไปนั้นมีครุฑอยู่ งูหรือจะกล้ามาอีก” ลูกงูกล่าวว่า “ในสถานที่เราท่องเที่ยวไปนั้น ครุฑหรือจะมาได้ทุกวัน” เมื่อเป็นอย่างว่าสถานที่นั้นก็ไปได้เสมอลูกสัตว์ทั้งสี่ลำพองใจ จึงไปสถานที่นั้นๆอีก ครั้นลูกข้างไปถึงแม่น้ำ ก็มีความกลัวเกรงจึงเพียงเอาแต่องวงแง่งน้ำเล่นก่อน ในขณะที่ตนเอง ลูกปูก็หนีบไต้วงลูกข้างลากจูงขึ้นไปบนฝั่ง ลูกปูก็กินลูกข้าง เป็นอาหารบนฝั่งนั้น เมื่อลูกข้างเข้าไปในท้องแล้ว เกิดหนักท้อง หนักตัว

ลูกปูวิ่งได้ไม่รวดเร็ว ลูกกบเห็นลูกปูก็กระโดดมาจับลูกปูกิน ทั้งข้างทั้งปูเข้าไปอยู่ในท้อง ลูกกบหนักตัวมาก ลูกกบกระโดดไปไม่ไหว ฝ่ายลูกงูเห็นลูกกบ จับลูกกบกินเสียอีกต่อหนึ่งอีก เมื่อทั้งข้าง ปู กบเข้าไปอยู่ในท้อง ลูกงูมีน้ำหนักรวมเหลือกำลังที่จะเลื้อยต่อไปได้ ครุฑเห็นโอกาสเหมาะโฉบเฉี่ยวเอาไปกินทั้งหมดเลย

ผู้แต่ง : ครูสมศรี บัวเกิด

ที่มา : <http://www.thaigoodview.com/node/26407?page=0,4>

ใบงานที่ 3

การอ่านวรรณกรรมท้องถิ่น เรื่องสัตว์ทั้งสี่

คำชี้แจง : นักเรียนอ่านบทอ่านแล้วตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- ตัวละครในเรื่องนี้มีใครบ้างและเหตุการณ์เกิดขึ้นที่ไหนบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- ตัวละครในเรื่องนี้มีพฤติกรรมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- เพราะเหตุใดเหตุการณ์นี้จึงเกิดขึ้น

.....

.....

.....

.....

- ผลของเหตุการณ์เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2. เมื่อนักเรียนอ่านนิทานแล้วนักเรียนคิดว่าปัญหาที่สำคัญของเรื่องนี้คืออะไรเกิดจากสาเหตุใด อธิบาย

.....

.....

.....

.....

3. เมื่อนักเรียนอ่านนิทานเรื่องนี้แล้วนักเรียนคิดว่าปัญหาของเรื่องส่งผลอย่างไร

.....

.....

.....

4. นักเรียนคิดว่าปัญหาของเรื่องนี้ยุติด้วยวิธีใด อธิบาย

.....

.....

.....

5. นักเรียนคิดว่าวิธีการที่ตัวละครใช้แก้ปัญหาส่งผลกระทบต่ออย่างไร

.....

.....

.....

.....

6. หากสมมติว่านักเรียนเป็นตัวละครในเรื่องนี้นักเรียนจะใช้วิธีการใดแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

.....

.....

.....

.....

7. นักเรียนได้ข้อคิดอย่างไรจากนิทานเรื่องนี้ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง อธิบายพร้อมแสดงเหตุผลประกอบ

.....

.....

เกณฑ์การประเมินการทำใบงานที่ 3
การอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง สัตว์ทั้งสี่

ประเด็นการประเมิน	ระดับคะแนน				
	4	3	2	1	0
ความถูกต้อง ใช้ตรวจข้อ 1 - 5	ตอบคำถามได้ถูกต้องสมบูรณ์ทุกประเด็น	ตอบคำถามไม่สมบูรณ์หรือผิด 1 ประเด็น	ตอบคำถามไม่สมบูรณ์หรือผิด 2 ประเด็น	ตอบคำถามไม่สมบูรณ์หรือผิด 3 ประเด็น	ตอบผิดมากกว่า 3 ประเด็นหรือไม่ตอบ
การใช้เหตุผล ใช้ตรวจข้อ 6 - 7	แสดงเหตุผลได้ตามประเด็นครบถ้วนคือ 1) สมเหตุสมผล 2) เป็นไปได้สามารถนำไปใช้ได้จริง 3) แนวทางการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ 4) ตัดสินใจได้โดยมีเหตุผลรองรับ	ตอบไม่ชัดเจน 1 ประเด็นจาก 4 ประเด็น	ตอบไม่ชัดเจน 2 ประเด็นจาก 4 ประเด็น	ตอบไม่ชัดเจน 3 ประเด็นจาก 4 ประเด็น	ไม่แสดงเหตุผลหรือไม่ตอบ

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
22 - 28	ดีมาก
15 - 21	ดี
8 - 14	ปานกลาง
0 - 7	ปรับปรุง

แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

กลุ่ม

สมาชิกในกลุ่ม 1. 2.
3. 4.
5. 6.

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

พฤติกรรมที่สังเกต	คะแนน		
	3	2	1
1. มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น			
2. มีความกระตือรือร้นในการทำงาน			
3. รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย			
4. มีขั้นตอนในการทำงานอย่างเป็นระบบ			
5. ใช้เวลาในการทำงานอย่างเหมาะสม			
รวม			

เกณฑ์การให้คะแนน

พฤติกรรมที่ทำเป็นประจำ ให้ 3 คะแนน
พฤติกรรมที่ทำเป็นบางครั้ง ให้ 2 คะแนน
พฤติกรรมที่ทำน้อยครั้ง ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนน

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
13-15	ดี
9-12	ปานกลาง
5-8	ปรับปรุง

บันทึกหลังการสอน

สาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง สัตว์ทั้งสี่ แผนการเรียนรู้ที่ 3
เรื่อง สัตว์ทั้งสี่

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ผลการสอน

ปัญหา / อุปสรรค

แนวทางแก้ไข

.....ผู้สอน

(นางสาวสุดาพร รินสมปาน)

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	ภาคเรียนที่ 2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ		จำนวน 9 ชั่วโมง
เรื่อง ท้าวกกขนาก		เวลา 1 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

ตัวชี้วัด ท 1.1 ม.3/3 ระบุใจความสำคัญและรายละเอียดของข้อมูลที่สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน

ม.3/8 วิเคราะห์เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน

ม.3/9 ตีความและประเมินคุณค่าและแนวคิดที่ได้จากงานเขียนที่หลากหลายเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถสรุปสาระสำคัญของวรรณกรรมได้
2. นักเรียนบอกข้อคิดและประยุกต์ข้อคิดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
3. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ความขัดแย้งและผลกระทบได้
4. นักเรียนประเมินค่าวิธีแก้ปัญหาของตัวละครได้อย่างมีเหตุผล

3. สาระสำคัญ

4. สาระการเรียนรู้

การอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านที่ผู้เรียนสามารถสรุปสาระสำคัญของวรรณกรรม บอกข้อคิดจากเรื่อง วิเคราะห์วิจารณ์ประเมินค่าเรื่องได้อย่างสมเหตุสมผล การที่นักเรียนได้เรียนเรื่องนี้จะทำให้สามารถเลือกอ่านวรรณกรรมและประยุกต์ข้อคิดที่มีประโยชน์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ความรู้

1. การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
2. การอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง ท้าวกกขนาก

ทักษะ/กระบวนการ

1. ทักษะการอ่าน
2. ทักษะการคิดวิเคราะห์
3. กระบวนการกลุ่ม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน

5. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการคิด
2. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

6. ภาระงาน/ชิ้นงาน

ทำใบงานที่ 4 การอ่านวรรณกรรมท้องถิ่น เรื่อง ท้าวกนกนาก

7. การประเมินผล

วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์
การทำใบงาน	ใบงานที่ 4 เกณฑ์การประเมินการทำใบงาน	นักเรียนได้คะแนน 15 คะแนนขึ้นไปถือว่าผ่านเกณฑ์
การทำกิจกรรมกลุ่ม	แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติ กิจกรรมกลุ่ม	นักเรียนได้คะแนนตั้งแต่ 9 คะแนนขึ้นไปถือว่าผ่านเกณฑ์

8. กิจกรรมการเรียนรู้**ขั้นที่ 1 ขั้นกระตุ้นการเรียนรู้**

ครูเล่าเรื่องเกี่ยวกับรามเกียรติ์คร่าวๆ แล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าคนที่นักเรียนรักหายตัวไปหรือถูกจับตัวไปนักเรียนจะตามหาคนที่รักหรือไม่

ขั้นที่ 2 ขั้นพาทิพย์การอ่าน

นักเรียนแต่ละคนอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง ท้าวกนกนาก แล้วทำใบงานที่ 4 โดยให้ตอบคำถามข้อที่ 1 ดังนี้

- ตัวละครเรื่องนี้ใครบ้างและเหตุการณ์เกิดขึ้นที่ไหน
- ตัวละครเรื่องนี้ทำอะไรบ้าง
- เพราะเหตุใดเหตุการณ์นี้จึงเกิดขึ้น
- ผลของเหตุการณ์นี้เป็นอย่างไร

ขั้นที่ 3 ขั้นพสนกลุ่มสร้างสรรค์

นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความสมัครใจกลุ่มละประมาณ 5 – 6 คน ให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันอภิปรายและตอบคำถามที่ระบุในใบงานที่ 4 วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง ท้าวกกขนาก ข้อที่ 2 – 7 ดังนี้

2. ปัญหาคืออะไร
3. ส่งผลให้เป็นเช่นนี้ (วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและผลของปัญหา)
4. ยุติด้วยวิธีใด (นักเรียนวิเคราะห์วิธีที่ตัวละครใช้แก้ปัญหาว่าเป็นวิธีใด พร้อมทั้งประเมินค่าว่าเป็นวิธีการที่ดีหรือไม่)
5. ี่ผลกระทบอย่างไร (นักเรียนวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากวิธีการที่ตัวละครใช้แก้ปัญหา)
6. สมมติให้เป็นฉัน (นักเรียนในกลุ่มช่วยกันเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่แตกต่างจากที่ตัวละครใช้ พร้อมทั้งประเมินค่าว่าวิธีแก้ปัญหาดีหรือไม่อย่างไร)
7. ค่านันต์ประยุกต์ (บอกข้อคิดจากวิธีการแก้ปัญหาของตัวละครและวิธีการแก้ปัญหาที่กลุ่มเสนอ พร้อมทั้งบอกการประยุกต์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน)

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นแบ่งปันเรียนรู้

นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าจากขั้นตอนที่ 3 หน้าชั้นเรียนโดยให้สมาชิกในกลุ่มอื่น ๆ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แสดงความคิดเห็น

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นสู่สรุปประเมินผล

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ ข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง ท้าวกกขนาก โดยครูสุ่มถามนักเรียนเป็นรายบุคคล

9. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

9.1 สื่อการเรียนรู้

- 1) วิดิทัศน์ละครเรื่อง สีดา ราม ศักดิ์มหาสงคราม
- 2) วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง ท้าวกกขนาก
- 3) ใบงานที่ 4 การอ่านวรรณกรรมท้องถิ่น เรื่อง ท้าวกกขนาก

9.2 แหล่งการเรียนรู้

- วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง ท้าวกกขนาก
- ห้องสมุด

บทอ่าน

การอ่านวรรณกรรมท้องถิ่น

เรื่อง ท้าวกกขนาก

หลังจากที่พระราม พระลักษมณ์ และหนุมานทหารเอกทำสงครามชนะฝ่ายยักษ์และปราบทศกัณฐ์ได้แล้ว พระรามก็ได้นางสีดากลับคืนมา แต่เพราะนางสีดาอยู่เมืองยักษ์มานานหลายปี พระรามจึงรู้สึกหวาดระแวงนางสีดาอยู่บ้าง ทำให้นางสีดาเกิดความน้อยใจจนแทรกแผ่นดินหนีหน้า พระรามไปเป็นเหตุให้พระรามกับพระลักษมณ์ต้องออกเดินทางติดตามหานางสีดาอีกครั้งหนึ่ง

ระหว่างการเดินทางตามหานางสีดานั้นพระรามกับพระลักษมณ์ได้พบกับพวกยักษ์วงศาคนาญาติของทศกัณฐ์ที่อาศัยอยู่ห่างไกลจากกรุงลงกา ซึ่งก็ต่างมาขัดขวางและสู้รบกับทั้งสองพระองค์แม้พระรามจะบอกกล่าวกับพวกยักษ์ว่าทศกัณฐ์ตายแล้วก็ตาม ทำให้พระรามกับพระลักษมณ์ต้องเสียเวลาปราบพวกยักษ์เหล่านั้นก่อนที่ทั้งสองพระองค์จะออกเดินทางตามนางสีดาต่อไปได้

จนกระทั่งเข้าเขตเมืองมหาสิงขรซึ่งเป็นที่อยู่ของเมืองยักษ์อีกเมืองหนึ่ง มีท้าวอุณาราชเป็นผู้ปกครอง ท้าวอุณาราชเป็นยักษ์ที่มีฤทธิ์มาก ไม่มีความเกรงกลัวและไม่ยอมศิโรราบต่อพระรามและพระลักษมณ์แต่อย่างใด แม้พระรามจะตักเตือนให้รู้ว่าทศกัณฐ์และยักษ์ทั้งหลายต่างพ่ายแพ้หมดแล้วก็ตาม ด้วยเหตุนี้พระรามจึงคิดหาวิธีปราบท้าวอุณาราชเพื่อให้สำนึกและหยุดแข็งข้อทำกิริยากระด้างกระเดื่องต่อพระองค์

ดังนั้นพระรามจึงสู้รบกับท้าวอุณาราชด้วยศรศักดิ์สิทธิ์ที่ค้นศรทำด้วยเขากระต่าย สายศรทำด้วยหนวดเต่า ลูกศรทำด้วยต้นกก และมีไส้ที่ทำมาจากหญ้าปล้อง ถือเป็นศรที่มีอิทธิฤทธิ์มากยิ่งนัก เมื่อพระรามแผลงศรใส่ท้าวอุณาราช ลูกศรก็พุ่งปักถูกอกของท้าวอุณาราช ด้วยฤทธิ์และอำนาจและแรงส่งของศรศักดิ์เป็นเหตุให้ร่างของท้าวอุณาราชปลิวไปตกอยู่บนเขาวงพระจันทร์ โดยร่างนั้นถูกลูกศรตรึงไว้ในถ้ำแห่งหนึ่ง พร้อมคำสาปของพระรามว่า เจ้าจะทุกข์ทรมานอยู่อย่างนี้ตราบนานจนกระทั่งพระศรีอาริย์เมตไตรยเสด็จมาโปรด และเมื่อถึงเวลานั้นเจ้าจึงจะพ้นคำสาปหลุดพ้นจากศรศักดิ์สิทธิ์นี้ ซึ่งจากเหตุการณ์ในครั้งนี้ ท้าวอุณาราชก็ได้รับการขนานนามว่าท้าวกกขนาก เพราะถูกยิงด้วยศรที่ทำมาจากต้นกกตั้งแต่นั้น

เมื่อสาปท้าวอุณาราชแล้ว พระรามได้ส่งไก่อแก้วมาคอยควบคุมดูแล เพราะศรที่ตรึงร่างท้าวกกขนากอยู่นั้นจะขยับออกทุก ๆ 3 ปี โดยไก่อแก้วจะมีข้อปฏิบัติที่เคร่งครัดว่า เมื่อใดที่ท้าวกกขนากตื่นจนสรเขยื้อน หรือเห็นว่าลูกศรจะหลุดออกมาจากร่างได้ ให้ไก่อแก้วขันขึ้น 3 ครั้ง เพื่อส่งเสียงเตือน จากนั้นหนุมานที่ได้ยินเสียงไก่อแก้วขันก็จะเหาะเอาค้อนไปตอกศรที่ปักอกท้าวกกขนาก ให้แน่นดังเดิมทุกครั้ง ซึ่งจากแรงของการตอกลูกศรที่ปักอกท้าวกกขนากกับกำลังแรงของค้อนที่กระทบกับลูกศร

จะทำให้เกิดเปลวเพลิงลุกไหม้ (ด้วยเหตุนี้ชาวเมืองลพบุรีจึงระมัดระวังกันเป็นพิเศษเกี่ยวกับไฟที่จะไหม้เมือง เพราะมักจะเกิดเหตุไฟไหม้ครั้งใหญ่ทุก ๆ 3 ปี)

กล่าวถึงนางประจันท์ ลูกสาวของท้าวอุณาราช หรือท้าวกกขนาก (ท้าวอุณาราชได้รับการขนานนามใหม่ว่า “ท้าวกกขนาก” เพราะถูกยิงด้วยลูกศรที่ทำมาจากต้นกก) ด้วยความกตัญญูนางได้ติดตามปรนนิบัติรับใช้บิดาอยู่ภายในถ้ำแห่งนี้ด้วย ครั้นพอมีเวลาว่างจากการดูแลท้าวกกขนาก นางก็ได้ทอผ้าด้วยใยบัวขึ้นมาผืนหนึ่งเพื่อเตรียมไว้สำหรับเป็นจีวรถวายพระศรีอารียเมตไตรยที่จะเสด็จมาโปรดพ่อของนางให้พ้นจากทุกข์ทรมาน

พร้อมกันนี้นางก็ได้พยายามสืบเสาะหาน้ำส้มสายชูเพื่อนำมารดลูกศรให้หลุดออก เพราะหากศรของพระรามถูกราดรดด้วยน้ำส้มสายชูแล้วจะสามารถหลุดออกได้ง่ายดาย แต่หาอย่างไรนางก็หาไม่ได้ แม้บางครั้งนางจะแปลงกายเป็นหญิงสาวสวยถือขวดมาหาซื้อน้ำส้มสายชูในตลาดจะไม่ยอมขายให้อย่างเด็ดขาด เพราะชาวเมืองรู้ว่านางประจันท์แปลงมาเพื่อหาน้ำส้มสายชูไปช่วยเหลือท้าวกกขนากให้มีอิสรภาพดังเดิม ทำให้ชาวเมืองลพบุรีในสมัยก่อนเคร่งครัดกันมากในเรื่องน้ำส้มสายชู และห้ามขายน้ำส้มสายชูในตลาดเมืองลพบุรีกันเลยทีเดียว)

ในระหว่างที่ท้าวกกขนากต้องทนทุกข์ทรมานอยู่นั้น วันหนึ่ง มีพระรูดงค์สองรูปปลัดหลงเข้าไปในถ้ำที่มีร่างของท้าวกกขนากนอนยาวเหยียดอยู่ในถ้ำ แต่ท้าวกกขนากร่ายมนตร์ให้ร่างของตนกลายเป็นหิน แล้วแปลงเป็นชายชราคนหนึ่ง พระรูดงค์ทั้งสองเห็นชายชราอาศัยอยู่ในถ้ำจึงขอพักในถ้ำพร้อมกับถามทางที่จะรูดงค์ต่อไป

วันรุ่งขึ้นนางประจันท์กลับมาจากซื้อหาน้ำส้มและได้นำอาหารมาถวายพระรูดงค์ที่อาศัยอยู่ในถ้ำด้วย แต่เมื่อไม่เห็นผู้ใดอยู่ในถ้ำ นางจึงถามท้าวกกขนากว่าพระทั้งสองรูปหายไปไหน ฝ่ายท้าวกกขนากได้ยั้งตั้งนั้นจึงตอบว่า “พ่อไม่เห็นมีพระสักรูป เห็นแค่แมลงวันสองตัวผ่านมา พ่อรำคาญเลยเอาลิ้นตัวตวัดเข้าไปในปาก” แต่นางรู้ว่าบิดาได้จับพระรูดงค์กินเป็นอาหารเสียแล้ว จึงบอกว่า “หากพ่อยังทำกรรมอยู่เช่นนี้จะมีโอกาสเป็นอิสระได้อย่างไรกันเล่า” ซึ่งนับแต่นั้นมาร่างของท้าวกกขนากก็กลายเป็นหินตลอดกาล เพราะกรรมชั่วที่ตนได้ก่อไว้

ส่วนนางประจันท์ก็ยังคงเฝ้ารอพระศรีอารียเมตไตรยอยู่ภายในถ้ำแห่งนั้น จนวันเวลาล่วงไปนานหลายปี เมื่อไม่เห็นพระศรีอารียเมตไตรยเสด็จมาโปรด นางก็โศกเศร้าเสียใจเป็นยิ่งนักได้แต่ร้องไห้คร่ำครวญออกมาเป็นเสียงเพลงในทุกค่ำคืนวันเพ็ญและในที่สุดด้วยความทุกข์ระทม นางประจันท์ก็ตรอมใจตาย ณ ภูเขาภูนั้น (เขาที่นางประจันท์เข้าไปอาศัยอยู่ในนั้น แต่เดิมชาวลพบุรีเรียกกันว่าเขานางประจันท์ แต่เนื่องจากเขาลูกนี้มีลักษณะเป็นครึ่งวงกลมคล้ายกับพระจันทร์ครึ่งซีก ชื่อ “เขานางประจันท์” จึงเปลี่ยนไปเป็นเขาวงพระจันทร์ ในเวลาต่อมา)

ที่มา : หนังสือนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

ผู้แต่ง ผจจवाद กลมเสวีรัตน์

ใบงานที่ 4

การอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง ท้าวกกขนาก

1. นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- ตัวละครในเรื่องนี้มีใครบ้างและเหตุการณ์เกิดขึ้นที่ไหนบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- ตัวละครในเรื่องนี้มีพฤติกรรมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

- เพราะเหตุใดเหตุการณ์นี้จึงเกิดขึ้น

.....

.....

.....

.....

ผลของเหตุการณ์เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. เมื่อนักเรียนอ่านนิทานแล้วนักเรียนคิดว่าปัญหาที่สำคัญของเรื่องนี้เป็นอะไรเกิดจากสาเหตุใดอธิบาย

.....

.....

3. เมื่อนักเรียนอ่านนิทานเรื่องนี้แล้วนักเรียนคิดว่าปัญหาของเรื่องส่งผลอย่างไร

.....
.....
.....

4. นักเรียนคิดว่าปัญหาของเรื่องนี้ยุติด้วยวิธีใด อธิบาย

.....
.....
.....
.....

5. นักเรียนคิดว่าวิธีการที่ตัวละครใช้แก้ปัญหาส่งผลกระทบต่ออย่างไร

.....
.....
.....
.....

6. หากสมมติว่านักเรียนเป็นตัวละครในเรื่องนี้นักเรียนจะใช้วิธีการใดแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

.....
.....
.....
.....

7. นักเรียนได้ข้อคิดอย่างไรจากนิทานเรื่องนี้ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง อธิบายพร้อมแสดงเหตุผลประกอบ

.....
.....
.....
.....

เกณฑ์การประเมินการทำใบงานที่ 4
การอ่านวรรณกรรมท้องถิ่น เรื่อง ท้าวภักขนาท

ประเด็นการประเมิน	ระดับคะแนน				
	4	3	2	1	0
ความถูกต้อง ใช้ตรวจข้อ 1 – 5	ตอบคำถามได้ ถูกต้องสมบูรณ์ ทุกประเด็น	ตอบคำถาม ไม่สมบูรณ์ หรือผิด 1 ประเด็น	ตอบคำถาม ไม่สมบูรณ์ หรือผิด 2 ประเด็น	ตอบ คำถามไม่ สมบูรณ์ หรือผิด 3 ประเด็น	ตอบผิด มากกว่า 3 ประเด็น หรือไม่ตอบ
การใช้เหตุผล ใช้ตรวจข้อ 6 - 7	แสดงเหตุผลได้ ตามประเด็น ครบถ้วนคือ 1) สมเหตุสมผล 2) เป็นไปได้ สามารถนำไปใช้ ได้จริง 3) แนวทางการ แก้ปัญหาเชิง สร้างสรรค์ 4) ตัดสินใจได้ โดยมีเหตุผล รองรับ	ตอบไม่ชัดเจน 1 ประเด็น จาก 4 ประเด็น	ตอบไม่ ชัดเจน 2 ประเด็นจาก 4 ประเด็น	ตอบไม่ ชัดเจน 3 ประเด็น จาก 4 ประเด็น	ไม่แสดง เหตุผล หรือไม่ตอบ

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
22 - 28	ดีมาก
15 - 21	ดี
8 - 14	ปานกลาง
0 - 7	ปรับปรุง

แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

กลุ่ม

สมาชิกในกลุ่ม 1. 2.
3. 4.
5. 6.

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

พฤติกรรมที่สังเกต	คะแนน		
	3	2	1
1. มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น			
2. มีความกระตือรือร้นในการทำงาน			
3. รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย			
4. มีขั้นตอนในการทำงานอย่างเป็นระบบ			
5. ใช้เวลาในการทำงานอย่างเหมาะสม			
รวม			

เกณฑ์การให้คะแนน

พฤติกรรมที่ทำเป็นประจำ ให้ 3 คะแนน
พฤติกรรมที่ทำเป็นบางครั้ง ให้ 2 คะแนน
พฤติกรรมที่ทำน้อยครั้ง ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนน

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
13-15	ดี
9-12	ปานกลาง
5-8	ปรับปรุง

สาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง ทำวอกขนาก

แผนการเรียนรู้ที่ 4

เรื่อง ทำวอกขนาก

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

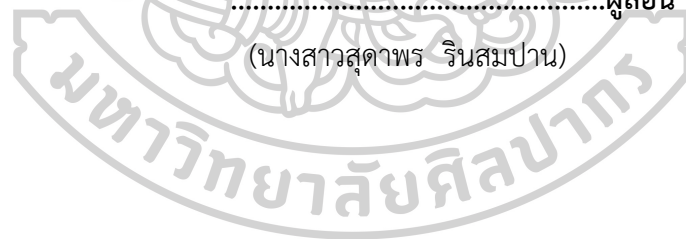
ผลการสอน

ปัญหา / อุปสรรค

แนวทางแก้ไข

ผู้สอน

(นางสาวสุดาพร รินสมปาน)

แบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

คำชี้แจง : ให้นักเรียนอ่านวรรณกรรมท้องถิ่นที่กำหนดให้แล้วตอบคำถามท้ายเรื่อง

เรื่อง ตาม่องล่าย

หมู่บ้านอ่าวน้อย มีบ้านหลังหนึ่งหัวหน้าครอบครัว มีชื่อว่า "ตาม่องล่าย" เมียชื่อ นางรำพึง และลูกสาวสวยคนเดียวชื่อ นางสาวมโดย ความงามของนางเป็นที่เลื่องลือไปไกล บรรดาชาวเรือประมง และพ่อค้าวานิช ที่มาทำการ ค้าขายบริเวณบ้านอ่าวน้อย ในขณะเดียวกันหมู่บ้านแห่งนี้เขตเมืองเพชรบุรี มีเจ้าเมืองปกครองด้วยความร่มเย็น มีลูกชายรูปงาม ชื่อ เจ้าลาย เจ้าลายได้ยืมกิตติศัพท์ความงามของสาวมโดย จึงคิดอุบายเพื่อชมความงามของนาง จึงปลอมตัวเป็นชาวประมง ล่องเรือขายปลามาถึงหมู่บ้านอ่าวน้อย ทำความรู้จักกับนางรำพึงและ สาวมโดย ด้วยความขยันขันแข็ง มีความสุภาพอ่อนน้อม ของเจ้าลาย ทำให้นางรำพึงพอใจยินดี ให้สนิทสนมกับสาวมโดย ส่วนตาม่องล่ายกลับไม่พอใจ ชัดขวางทุกวิถีทาง ด้วยเห็นว่าเป็นคนจน

ความรักของทั้งสอง เริ่มมีอุปสรรคมากขึ้น เมื่อมีเรือสำเภาจีนเข้ามาติดต่อค้าขายและทอดสมอเรือบริเวณอ่าวน้อยหน้าบ้านตาม่องล่าย เจ้าของเรือคือ เจ้ากรุงจีน ซึ่งได้ยืมกิตติศัพท์ความงดงามของ สาวมโดย จึงตีสนิทกับตาม่องล่ายได้สำเร็จ แต่ยายรำพึงไม่พอใจแสดงความรังเกียจ และขัดขวางทุกวิถีทางเช่นกัน ยายรำพึงและ ตาม่องล่ายมักมีปากเสียงด้วยเรื่องเจ้าลาย และเจ้ากรุงจีนอยู่เสมอ เหตุการณ์ต่างๆ เริ่มอลเวงมากขึ้นเมื่อเจ้าลายส่งผู้ใหญ่มาสู่ขอสาวมโดยกับนางรำพึง นางรำพึงรับขันหมากเจ้าลาย โดยไม่ให้ตาม่องล่ายรู้ เช่นเดียว กับตาม่องล่าย ก็ปิดบังการสู่ขอของเจ้ากรุงจีนไม่ให้นางรำพึงรู้เช่นเดียวกัน นับว่าเป็นเคราะห์กรรมของครอบครัวนี้ที่ทั้งสองฝ่ายกำหนดวันยกขันหมาก เป็นวัน เวลาเดียวกัน

เมื่อถึงวันนัดหมาย ขบวนแห่ขันหมาก ของเจ้ากรุงจีนพร้อมด้วยขบวนล้อโก๊ะ และสิงโตแห่ส่งเสียงดังสนั่นหวั่นไหวทั่วอ่าวด้านใต้ของหมู่บ้านอ่าวน้อย ฝ่ายเจ้าลายก็มีได้น้อยหน้า มีขบวนกลองยาว แตรวง การละเล่นหัวโต แห่กันมาเป็นที่ครึกครื้น ทางด้านเหนือของ หมู่บ้านอ่าวน้อย ขบวนขันหมากทั้งสองขบวนมาพบกัน สร้างความตกตะลึงแก่นางรำพึง ตาม่องล่าย สาวมโดย เพื่อนบ้าน และขบวนขันหมากทั้งสอง เป็นอย่างมาก เมื่อเหตุการณ์กลับกลายเป็นนี้ สองฝ่ายเมียด่างก็หันหน้าพุ่มเอียงกันอย่างรุนแรง ต่างฝ่ายต่างจะยกลูกสาวให้กับขันหมาก ที่ตนได้ตกลงไว้ ทั้งคู่เริ่มใช้ข้าวของขว้างปาใส่กัน

ยายรำพึงฉวยหมวกใบหนึ่งขว้างตามองล่าย แต่ตามองล่ายหลบทัน หมวกจึงลอยไปตก บริเวณอ่าวเกาะหลัก หรืออ่าวประจวบฯ กลายเป็นเขาล้อมหมวก ฝ่ายตามองล่ายหันมาคว้ากระบุง ขว้างไปที่ยายรำพึง แต่ไม่ถูก กระบุงลอยไป ทางทิศตะวันออกตกลงทะเลกลายเป็นเกาะกระบุง จังหวัดตราด

ยายรำพึงคว้างออบขว้างออกไป งบลอยไปตกกลายเป็นแหลมงอบ จังหวัดจันทบุรี ตามองล่าย ไม่ลดละ คว้าสากตำข้าว ไล่ขว้างยายรำพึง สากลอยไปถูกเขาทะเลลุ กลายเป็นเกาะทะเลลุ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบฯ สากลอย ไปตกกลางทะเล กลายเป็นเกาะสาก หรือเขาสามร้อยยอด เขตอำเภอสามร้อยยอด ขนมนจีนกลายเป็นสาหร่ายทะเล หมากพูลกลายเป็นหอยมวนพูล กระเจ๊กนางยมโดยลอยไปติดบนเขา กลายเป็นเขาช่องกระเจ๊ก จานกลายเป็นเกาะจาน ตะเกียบกลายเป็นเขาตะเกียบ แก้ว แหวนเงินทอง ทัพทิมกลายเป็นเปลือกหอยรูปร่างสวยงาม เหมือนเพชรพลอยทัพทิมอยู่ตามชายหาด ปูทอด กลายเป็นปูหิน

ด้วยความเศร้าเสียใจ ยายรำพึงเดินร้องไห้ชมซานอนรำพึงรำพันถึงเคราะห์กรรมของครอบครัวตนจนกลายเป็นเขาแม่รำพึง เขตอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ส่วนตามองล่าย อาละวาดขว้างปาสิ่งของจนหมดบ้าน แล้วหันมาเห็นสาวยมโดย คิดว่าเป็นต้นเหตุของความอัปอาย และเกรงว่าตนจะเสียวาจาสัตย์ จึงบันดาล โทสะจับลูกสาวฉีกร่างออกเป็นสองซีก ซีกหนึ่งขว้างไปทางทิศเหนือบ้านของเจ้าลาย ตกทะเลกลายเป็นเขานมสาว บริเวณบ้านบางปู กิ่งอำเภอ สามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อีกซีกหนึ่งขว้างไปทาง ทิศตะวันออก เมืองของเจ้ากรุงจีน กลายเป็นเกาะนมสาว เขตจังหวัดจันทบุรี เพื่อนบ้านที่มาร่วมงานเห็น เหตุการณ์แปรเปลี่ยนไป จึงพากันกลับบ้าน รวมทั้งเจ้ากรุงจีนด้วย ส่วนเจ้าลายมีความเสียใจ โศกเศร้าอย่างหนัก ได้เดินทางกลับบ้านและตรอมใจตายกลายเป็นเขาเจ้าลาย อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

ส่วนตามองล่าย มีแต่ความกลัดกลุ้ม เสียอกเสียใจ คว้าไหเหล้าไปนั่งดื่มอยู่เชิงเขาริมทะเล เมามายครองสติไม่อยู่ตายไปกลายเป็นภูเขาตามองล่าย ฝ้าทะเลอยู่ที่หมู่บ้านอ่าวน้อยนั่นเอง ปัจจุบัน ชาวประจวบฯ ชาวประมงจะนับถือตามองล่าย สร้างศาลาและเซ่นไหว้เพื่อขอโชคลาภกันอยู่เสมอๆ

ที่มา : หนังสือนิทานพื้นบ้านภาคกลาง

ผู้แต่ง : ผจงวาด กมลเสวีรัตน์

แบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

เรื่อง ตาม่องล่าย

คำชี้แจง : นักเรียนอ่านบทอ่านแล้วตอบคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- ตัวละครในเรื่องนี้มีใครบ้างและเหตุการณ์ในเรื่องนี้เกิดขึ้นที่ไหน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- ตัวละครในเรื่องนี้มีพฤติกรรมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- เพราะเหตุใดเหตุการณ์นี้จึงเกิดขึ้น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- ผลของเหตุการณ์เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. เมื่อนักเรียนอ่านนิทานแล้วนักเรียนคิดว่าปัญหาที่สำคัญของเรื่องนี้เกิดจากสาเหตุใด อธิบาย

.....
.....

3. เมื่อนักเรียนอ่านนิทานเรื่องนี้แล้วนักเรียนคิดว่าปัญหาของเรื่องส่งผลอย่างไร

.....
.....
.....

4. นักเรียนคิดว่าปัญหาของเรื่องนี้ยุติด้วยวิธีใด อธิบาย

.....
.....
.....
.....

5. นักเรียนคิดว่าวิธีการที่ตัวละครใช้แก้ปัญหาส่งผลกระทบต่ออย่างไร

.....
.....
.....
.....

6. หากสมมุติว่านักเรียนเป็นตัวละครในเรื่องนี้นักเรียนจะใช้วิธีการใดแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

.....
.....
.....
.....

7. นักเรียนได้ข้อคิดอย่างไรจากนิทานเรื่องนี้ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไรบ้าง
อธิบายพร้อม แสดงเหตุผลประกอบ

.....
.....
.....
.....

เกณฑ์การให้คะแนน

ประเด็นการประเมิน	ระดับคะแนน				
	4	3	2	1	0
ความถูกต้อง ใช้ตรวจสอบข้อ 1 – 5	ตอบคำถามได้ถูกต้องสมบูรณ์ทุกประเด็น	ตอบคำถามไม่สมบูรณ์หรือผิด 1 ประเด็น	ตอบคำถามไม่สมบูรณ์หรือผิด 2 ประเด็น	ตอบคำถามไม่สมบูรณ์หรือผิด 3 ประเด็น	ตอบผิดมากกว่า 3 ประเด็นหรือไม่ตอบ
การใช้เหตุผล ใช้ตรวจสอบข้อ 6 – 7	แสดงเหตุผลได้ตามประเด็นครบถ้วนคือ 1) สมเหตุสมผล 2) เป็นไปได้ สามารถนำไปใช้ได้จริง 3) แนวทางการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ 4) ตัดสินใจได้โดยมีเหตุผลรองรับ	ตอบไม่ชัดเจน 1 ประเด็นจาก 4 ประเด็น	ตอบไม่ชัดเจน 2 ประเด็นจาก 4 ประเด็น	ตอบไม่ชัดเจน 3 ประเด็นจาก 4 ประเด็น	ไม่แสดงเหตุผลหรือไม่ตอบ

เกณฑ์การตัดสินคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
22 - 28	ดีมาก
15 - 21	ดี
8 - 14	ปานกลาง
0 - 7	ปรับปรุง

แบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อการวิจัย เรื่อง การพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับ
วรรณกรรมท้องถิ่น

คำชี้แจงสำหรับการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามความคิดเห็นฉบับนี้มีทั้งหมดจำนวน 15 ข้อ
2. แบบสอบถามความคิดเห็นฉบับนี้ต้องการสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น โดยให้นักเรียนพิจารณาคำตอบตามข้อที่ตรงกับความคิดเห็นมากที่สุด
3. ให้นักเรียนอ่านข้อความด้านซ้ายมือของตารางแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด โดยมีระดับความคิดเห็น 5 ระดับดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อที่		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
0	ความรู้สึกของข้อความ					
	นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว	✓				

ขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ

นางสาวสุตาพร รินสมปาน
นักศึกษาศาสาวิชาการศึกษาภาษาไทย
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
มหาวิทยาลัยศิลปากร

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการปรับใช้รูปแบบการสอน
วรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ร้อยสัจสี่กับวรรณกรรมท้องถิ่น

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น ความรู้สึกของข้อความ	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการจัดการเรียนรู้						
1	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นลำดับ ต่อเนื่องไม่สับสน					
2	นักเรียนสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้ไม่ยาก จนเกินไป					
3	ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการอ่าน อย่างมีวิจารณญาณ					
4	ส่งเสริมให้นักเรียนตั้งคำถามในสิ่งที่อยากรู้					
5	ส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักแก้ปัญหาได้อย่าง สร้างสรรค์และมีเหตุผล					
6	ส่งเสริมให้นักเรียนสรุปบทเรียนได้ด้วยตนเอง					
7	นักเรียนได้รู้จักแหล่งข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มพูน ความรู้ในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้จาก หลากหลาย					
ด้านบรรยากาศการเรียนรู้						
8	นักเรียนมีความสุขและสนุกสนานในการทำ กิจกรรมการเรียนรู้ในทุกขั้นของการเรียนรู้					
9	นักเรียนมีความพึงพอใจในการทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่ม					
10	นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองและ ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน					
11	ครูมีความรู้และเป็นกันเองกับนักเรียนและ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความผ่อนคลาย					
12	ครูช่วยเหลือนักเรียนแนะนำนักเรียนในการ ปฏิบัติกิจกรรมอย่างทั่วถึง					
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ						
13	นักเรียนได้รับการพัฒนาความสามารถด้านการ อ่านอย่างมีวิจารณญาณและมีเป้าหมายในการ อ่าน					
14	นักเรียนได้ฝึกคิดและทำงานอย่างเป็นระบบ					
15	นักเรียนสามารถนำกระบวนการการอ่านไปใช้ ในชีวิตประจำวันและในวิชาอื่นๆ ได้					

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

1. อาจารย์กฤษณะ ลำทะแย

วุฒิ	ศษ.ม. การสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ตำแหน่ง	อาจารย์
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร

2. อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ สุริยวงศ์

วุฒิ	ปร.ด. หลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ตำแหน่ง	อาจารย์
สถานที่ทำงาน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุวรี ญาณปรีชาเศรษฐ์

วุฒิ	ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ค.ด.)/วิธีวิจัยทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตำแหน่ง	ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงาน	ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวสุตาพร รินสมปาน
วัน เดือน ปี เกิด	8 กุมภาพันธ์ 2527
สถานที่เกิด	จังหวัดลำพูน
วุฒิการศึกษา	พ.ศ.2550 บริหารธุรกิจบัณฑิต บชบ. สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา วิทยาเขตภาคพายัพ
ที่อยู่ปัจจุบัน	45/45 หมู่ที่ 3 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์บางกรวย ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 11130
ผลงานตีพิมพ์	การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 16 ICE2020 "งานวิจัยด้านการสอนและการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพในโลกที่เปลี่ยนแปลง เนื่องในโอกาสครบรอบ 50 ปี คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร

